

**T.C.
İSTANBUL TİCARET ÜNİVERSİTESİ
FİNANS ENSTİTÜSÜ
BANKACILIK VE FİNANS ANABİLİM DALI
ULUSLARARASI BANKACILIK VE FİNANS YÜKSEK LİSANS
PROGRAMI**

**ENFLASYONUN BANKA BİLANÇOLARINA
ETKİSİNİN FAİZ MARJLARI İLE
KARŞILAŞTIRMALI OLARAK İNCELENMESİ:
(1997-2013)**

Yüksek Lisans Tezi

Seda KAYAALP

1350Y75106

İstanbul, 2015

**T.C.
İSTANBUL TİCARET ÜNİVERSİTESİ
FİNANS ENSTİTÜSÜ
BANKACILIK VE FİNANS ANABİLİM DALI
ULUSLARARASI BANKACILIK VE FİNANS YÜKSEK LİSANS
PROGRAMI**

**ENFLASYONUN BANKA BİLANÇOLARINA
ETKİSİNİN FAİZ MARJLARI İLE
KARŞILAŞTIRMALI OLARAK İNCELENMESİ:**

(1997-2013)

Yüksek Lisans Tezi

Seda KAYAALP

1350Y75106

Danışman: Yard. Doç. Dr. Hicabi ERSOY

İstanbul, 2015

T.C.
İSTANBUL TİCARET ÜNİVERSİTESİ
FİNANS ENSTİTÜSÜ

ONAY SAYFASI

Yüksek lisans öğrencisi Seda KAYAALP' in "Türk Bankacılık Sektöründe Enflasyonun Banka Bilançolarına Etkisinin Faiz Marjları İle Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi: (1997-2013)" konulu tez çalışması jürimiz tarafından Uluslararası Bankacılık ve Finans Yüksek Lisans tezi olarak (oybirliği / oyçokluğu) ile başarılı bulunmuştur.

Adı- Soyadı

İmza

Tez Danışmanı: Yard. Doç. Dr. Hicabi ERSOY

Jüri Üyesi

: Doç. Dr. Serhan Canlıoğlu

Jüri Üyesi

: Yard. Doç. Dr. Cevdet KIZIL

Hazırlamış olduğum tez özgün bir çalışma olup YÖK ve İTİCÜ Lisansüstü Yönetmeliklerine uygun olarak hazırlanmıştır. Ayrıca, bu çalışmayı yaparken bilimsel etik kurallarına tamamiyle uyduğumu; yararlandığım tüm kaynakları gösterdiğimi ve hiçbir kaynaktan yaptığım ayrıntılı alıntı olmadığını beyan ederim. Bu tezin ihtiva ettiği tüm hususlar şahsi görüşüm olup İstanbul Ticaret Üniversitesinin resmi görüşünü yansıtmamaktadır.

ÖZET

Bu çalışmanın amacı, banka bilançolarındaki parasal varlıkların ve borçların, faiz marjları ile karşılaştırmalı olarak incelenerek, enflasyonun karlılıklarına olan etkisi “Net Borçlu Hipotezine” göre yorumlanmaya çalışılacaktır. Bankaların resmi verilerle hazırlanmış mali tabloları kullanılarak, parasal durumu ile gelir/giderleri arasındaki bağlantı net bir şekilde verilerle ortaya konmuştur. Bunun yanı sıra bankaların 1997 ile 2013 yılları arasındaki tüm (1) parasal varlıkları, (2) parasal borçları, (3) toplam varlıkları, (4) net faiz gelirleri, (5) net faiz giderleri, (6) net faiz dışı gelirleri ve (7) net faiz dışı giderlerini oluşturan her bir kalemin verileri ayrı ayrı hazırlanarak bir araya getirilmiştir.

İncelemeler, Türkiye’de 2002 yılından sonra banka bilançolarının hiçbir şekilde net borçlu durumuna gelmediklerini, banka karlılıklarının ise faiz gelirlerinin yanı sıra faiz dışı gelirlerinden sağlandığını göstermektedir. Aynı zamanda dört gruba ayrılarak incelenen Türk bankacılık sektörünün yukarıda maddeler verilerek belirtilen kalemlerindeki dalgalanmaların gruplar bazında (Sektör + Kamu + Özel + Yabancı) yorumlanması da amaçlanmış olup, yabancı bankaların oluşturulan bu dört grupta nasıl önce çıktığı ayrıştırılmıştır.

Türkiye’de bankacılık sektöründeki karların 2009 yılından sonra net faiz dışı gelirlerinden kaynaklandığı, öncesinde ise net faiz dışı gelirlerinin negatif görünümde olduğu, yani faaliyet dışı gelirlerinin, faaliyet dışı giderlerinden daha düşük seviyede olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Parasal Varlıklar, Parasal Borçlar, Toplam Varlıklar, Net Faiz Gelirleri, Net Faiz Giderleri, Net Faiz Dışı Gelirler ve Net Faiz Dışı Giderler

ABSTRACT

This study aims to analyse monetary assets and liabilities available in bank balance sheets by way of benchmarking with interest margins and interpret the effect of inflation on profitability according to “Net Debtor Hypothesis”. In that regard, financial statements of banks prepared with official data have been used and the connection between monetary status and income/expense has been clearly documented by means of the applicable data. Besides, the data pertaining to each item constituting all of the (1) monetary assets, (2) monetary debts, (3) total assets, (4) net interest income, (5) net interest expense, (6) net non-interest income and (7) net non-interest expense of banks between 1997 and 2013 have been compiled individually.

The reviews indicate that bank balance sheets in Turkey have not become net debtor in any manner since 2002 while bank profitability is derived from non-interest income in addition to interest income. Another purpose of this study is to interpret the fluctuations in each of the items provided above by segregating Turkish banking industry into four groups (Industrial + Public + Private + Foreign) and to analyse the leading role assumed by the foreign banks among those four groups.

It is understood that profits in Turkish banking industry are derived from net non-interest income as from 2009 although net non-interest income used to be negative in the past indicating that non-operational income was lower than non-operational expense.

Keywords: Monetary Assets, Monetary Debts, Total Assets, Net Interest Income, Net Interest Expense, Net Non-Interest Income, Net Non-Interest Expense

İÇİNDEKİLER

Sayfa No.

Tez Onay Sayfası.....	ii
Özet	iii
Abstract.....	iv
İçindekiler.....	v
Tablo Listesi	viii
Şekil Listesi.....	ix
Formül Listesi	ix
Ek Tablo Listesi	x
Ek Şekil Listesi.....	xii
Kısaltmalar	xii
GİRİŞ	xiii
1. ENFLASYON KAVRAMI.....	1
1.1 Enflasyonun Tanımı.....	1
1.2 Enflasyonun Ölçülmesi	3
1.3 Enflasyonun Sınıflandırılması	6
1.4 Nedenlerine Göre Enflasyon Türleri.....	8
1.4.1 Talep Enflasyonu	8
1.4.2 Maliyet Enflasyonu	9
1.4.3 İthal Edilmiş Enflasyon.....	11
1.5 Fiyatlardaki Artış Oranına Göre Enflasyon Türleri.....	11
1.5.1 Sürünen (İlımlı) Enflasyon.....	12
1.5.2 Yüksek (Kronik) Enflasyon	12
1.5.3 Hiper Enflasyon	13

1.6	Enflasyon Kuramları.....	13
1.6.1	Klasik Enflasyon Kuramı.....	13
1.6.2	Keynesgil Enflasyon Kuramı.....	15
1.6.3	Monetarist Enflasyon Kuramı.....	15
1.6.4	Yapısalcı Enflasyon Kuramı.....	16
2.	ENFLASYONUN TÜRK BANKACILIK SEKTÖRÜNE ETKİSİ	17
2.1.	Enflasyon ve Enflasyon-Büyüme Etkileşimi	17
2.2.	Enflasyon ve Türk Bankacılık Sektörü	17
2.2.1.	Enflasyonun Finans Sektörüne Etkisi	18
2.2.2.	Enflasyonun Bankacılık Sektörüne Etkisi.....	19
2.3.	Enflasyonist Ortamda Bankaların Risk Analizi.....	20
2.3.1.	Banka Bilançolarının Risk Unsurları	20
2.3.2.	Literatürde Genel Kabul Görmüş Bilanço Yönetim Modelleri.	21
2.4.	Enflasyonun Bankacılık Üzerindeki Etkileri	24
2.4.1.	Enflasyonun Kar Marjı Üzerindeki Etkileri.....	24
2.4.1.1.	Enflasyon ve Kredi Riski İlişkisi	25
2.4.1.2.	Enflasyon ve Faiz Oranı Riski İlişkisi	26
2.4.1.3.	Enflasyon ve Kur Riski İlişkisi	27
3.	ENFLASYONUN BANKA BİLANÇOLARINA ETKİSİNİN FAİZ MARJLARI İLE KARŞILAŞTIRILMALI OLARAK İNCELENMESİ	28
3.1	Enflasyonun Türk Bankacılık Sektörüne Etkilerinin “Net Borçlu Hipotezi” ne Göre Değerlendirilmesi.....	29
3.1.1	Net Borçlu Hipotezi	30
3.2	Bankaların Net Borçlu/Alacaklı Durumlarının Net Faiz Marjları ile Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi	34

3.3	1997-2013 Dönemi Enflasyon Verileri.....	35
3.4	1997-2013 Döneminin Gruplar Bazında İncelenmesi	37
3.4.1	Sektör (Türk Bankacılık Sektörü) Bankaları İncelenmesi	38
3.4.2	Kamu Bankaları İncelemesi	42
3.4.3	Özel Bankalar İncelemesi	46
3.4.4	Yabancı Bankalar İncelemesi	50
SONUÇ VE DEĞERLENDİRME.....		55
EK TABLO LİSTESİ.....		58
EK ŞEKİL LİSTESİ.....		71
KAYNAKÇA.....		73

TABLO LİSTESİ

Sayfa No.

Tablo 1. TBB-Parasal Varlıklar/Borçlar/Toplam Varlıklar Kalemleri (1997-2013)	33
Tablo 2. 1997-2014 Yılları Arası Enflasyon Oranları	36
Tablo 3. Gruplar Bazında Bankalar	37
Tablo 4. Bankaların Net Borçlu/Alacaklı Durumundaki Gelişmeler (Sektör)	38
Tablo 5. Bankaların Net Faiz/Faiz Dışı Marjlarındaki Gelişmeler (Sektör)	39
Tablo 6. Bankaların Parasal Varlık/Borç - Net Faiz/Faiz Dışı Oranlarındaki Gelişmeler (Sektör)	40
Tablo 7. Bankaların Net Borçlu/Alacaklı Durumundaki Gelişmeler (Kamu)	42
Tablo 8. Bankaların Net Faiz/Faiz Dışı Marjlarındaki Gelişmeler (Kamu)	43
Tablo 9. Kamu Bankalarının 1997-2013 yılları arası Parasal Varlık/Borç - Net Faiz/Faiz Dışı Değişim Tablosu	44
Tablo 10. Bankaların Net Borçlu/Alacaklı Durumundaki Gelişmeler (Özel)	46
Tablo 11. Bankaların Net Faiz/Faiz Dışı Marjlarındaki Gelişmeler (Özel)	47
Tablo 12. Özel Bankaların 1997-2013 yılları arası Parasal Varlık/Borç - Net Faiz/Faiz Dışı Değişim Tablosu	48
Tablo 13. Bankaların Net Borçlu/Alacaklı Durumundaki Gelişmeler (Yabancı)	50
Tablo 14. Bankaların Net Faiz/Faiz Dışı Marjlarındaki Gelişmeler (Yabancı)	51
Tablo 15. Yabancı Bankaların 1997-2013 yılları arası Parasal Varlık/Borç - Net Faiz/Faiz Dışı Değişim Tablosu	52
Tablo 16. 2006-2013 Dönemi Banka Gruplarına Göre Net Faiz/Faiz Dışı Marjları Değişimleri.....	54

ŞEKİL LİSTESİ

	Sayfa No.
Şekil 1. Enflasyonun Sınıflandırılması.....	7
Şekil 2. Bankacılık Modelleri	24
Şekil 3. 1997-2013 Yılları Arasında Enflasyon Oranındaki Değişimler.....	37
Şekil 4. Bankaların Net Borçlu/Alacaklı Durumundaki Gelişmeler (Sektör)	41
Şekil 5. Bankaların Net Faiz/Faiz Dışı Marjlarındaki Gelişmeler (Sektör)	41
Şekil 6. Kamu Bankalarının Net Borçlu/Alacaklı Durumundaki Gelişmeler	45
Şekil 7. Kamu Bankalarının Net Faiz/Faiz Dışı Marjlarındaki Gelişmeler.....	45
Şekil 8. Özel Bankaların Net Borçlu/Alacaklı Durumundaki Gelişmeler.....	49
Şekil 9. Özel Bankaların Net Faiz/Faiz Dışı Marjlarındaki Gelişmeler	49
Şekil 10. Yabancı Bankaların Net Borçlu/Alacaklı Durumundaki Gelişmeler	53
Şekil 11. Yabancı Bankaların Net Faiz/Faiz Dışı Marjlarındaki Gelişmeler	53

FORMÜL LİSTESİ

	Sayfa No.
Formül 1. Net Faiz Marjı Hesaplama Formülü	34
Formül 2. Net Faiz Dışı Marjı Hesaplama Formülü.....	34

EK TABLO LİSTESİ

Sayfa No.

Ek Tablo 1. Gruplar İtibari İle Bankaların Parasal Varlıklarındaki Gelişmeler (1991-2001)	58
Ek Tablo 2. Gruplar İtibari İle Bankaların Parasal Varlıklarındaki Gelişmeler (2002-2005)	59
Ek Tablo 3. Gruplar İtibari İle Bankaların Parasal Varlıklarındaki Gelişmeler (2006-2009)	61
Ek Tablo 4. Gruplar İtibari İle Bankaların Parasal Varlıklarındaki Gelişmeler (2010-2013)	62
Ek Tablo 5. Gruplar İtibari İle Bankaların Parasal Borçlarındaki Gelişmeler (1997-2001)	63
Ek Tablo 6. Gruplar İtibari İle Bankaların Parasal Borçlarındaki Gelişmeler (2002-2005)	65
Ek Tablo 7. Gruplar İtibari İle Bankaların Parasal Borçlarındaki Gelişmeler (2006-2009)	66
Ek Tablo 8. Gruplar İtibari İle Bankaların Parasal Borçlarındaki Gelişmeler (2010-2013)	67
Ek Tablo 9. Gruplar İtibari İle Bankaların 1997-2013 Yılları Arasında Net Faiz / Net Faiz Dışı Marjlarındaki Gelişmeler	68
Ek Tablo 10. Gruplar İtibari İle Bankaların 1997-2013 Yılları Arasında Toplam Varlık Miktarlarındaki Gelişmeler	69
Ek Tablo 11. 1997/2013 Yılları Arasında Tüm Bankaların Parasal Varlık/Borç - Net Faiz/Faiz Dışı Değişim Tablosu	78

EK ŞEKİL LİSTESİ

Sayfa No.

Ek Şekil 1. Türk Bankacılık Sitemindeki Bankaların 1997/2013 Yılları Arasındaki Toplam Varlıklarındaki Gelişmeler	71
Ek Şekil 2. Kamu Bankalarının 1997/2013 Yılları Arasındaki Toplam Varlıklarındaki Gelişmeler	71
Ek Şekil 3. Özel Bankaların 1997/2013 Yılları Arasındaki Toplam Varlıklarındaki Gelişmeler	72
Ek Şekil 4. Yabancı Bankaların 1997/2013 Yılları Arasındaki Toplam Varlıklarındaki Gelişmeler	72

KISALTMALAR

a.g.e.	: Adı Geçen Eser
BDDK	: Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu
GSMH	: Gayri Safi Milli Hâsıla
GÜ	: Gaziantep Üniversitesi
İİBF	: İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
İTO	: İstanbul Ticaret Odası
KDV	: Katma Değer Vergisi
KİT	: Kamu İktisadi Teşebbüsleri
MB	: Merkez Bankası
MÜ	: Marmara Üniversitesi
S.	: Sayı
s.	: Sayfa
T.C.	: Türkiye Cumhuriyeti
TBB	: Türkiye Bankalar Birliği
TEFE	: Toptan Eşya Fiyat Endeksi
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
TÜFE	: Tüketici Fiyat Endeksi
TÜSİAD	: Türk Sanayicileri ve İşadamları Derneği
ÜFE	: Üretici Fiyat Endeksi
vb.	: Ve Benzeri

GİRİŞ

Türkiye'nin finansal istikrarının önündeki en önemli sorunlardan biri olan enflasyon çeşitli yönleri ile tüm sektörlerde belirsizlik ve istikrarsızlığa neden olmaktadır. Bu nedenle ülkede sürekli olarak Merkez Bankası'nın temel amacı olan fiyat istikrarını sağlama çabaları enflasyonu istenilen düzeylere çekmek için yeterli gelmemekle birlikte, yıllar içerisinde enflasyonda düşme sağlanmıştır.

Finansal liberalizasyonla beraber Türk bankacılık sektöründe son on yılda gelinen olumlu olumlu noktayı görmek kaçınılmazdır. Teknolojik altyapının gelişmesi ve finansal piyasalardaki konjonktürel dalgalanmaların yavaşlaması ile bankacılık sektöründeki oynaklık azalmış olup, yeni finansal araçlar ve yapısal değişiklikler ile sektöre derinlik sağlanmaya çalışılmıştır.

Finansal piyasalardaki fiyatların diğer sektörlerle göre daha oynak olması, finansal piyasalarda en etkin rol oynayan bankaların da bu bağlamda enflasyondaki gelişmelere karşı daha hassas olduğu bilinmektedir.

Bu çalışmada bankaların parasal varlık/borçlarının, net faiz/faiz dışı marjları ile karşılaştırmalı olarak incelenerek, "Net Borçlu Hipotezine" göre enflasyonun etkisi ile ilişkilendirilerek değerlendirilmiştir. Çalışmada banka bilançolarının 1997-2013 yılları arasında borçlu mu yoksa alacaklı mı olduğu resmi sayısal verilerle ortaya konmuştur.

İlk bölümde, enflasyonun tanımı, ölçülmesi, sınıflandırılması, türleri ve literatürdeki enflasyon kuramları anlatılarak enflasyona genel bir bakış sağlanmaya çalışılmıştır.

İkinci bölümde, enflasyonun Türk bankacılık sektörü üzerinde etkisi incelenerek, finans sektörü üzerindeki etkisine de kısaca değinilmiştir. Aynı zamanda enflasyonist ortamda banka bilançolarının risk unsurları ele alınarak, literatürde genel kabul görmüş banka bilanço yöntemlerine de değinilmiş olup, sonrasında enflasyonun bankacılık üzerindeki etkisi incelenmiştir.

Son bölümde, enflasyonun banka bilançolarına etkisinin faiz marjları ile karşılaştırmalı olarak incelenmesi üzerinde durulmuştur. Çalışmada bankaların 1997-2013 yılları arasındaki sayısal verileri bir araya getirilerek “net borçlu hipotezine” göre bankaların net borçlu/alacaklı olup olmadıklarını ortaya koyan yapılar tek tek incelenmiştir. Çalışmada Türk bankacılık sektörü dört gruba bölünerek (Sektör+Kamu+Özel+Yabancı) her grup için ayrı ayrı inceleme yapılmıştır.

Sonuç kısmında ise net borçlu hipotezinin varsayımlarına dayanılarak değerlendirmeler yapılmış olup, ayrıca banka bilançolarında gözlemlenen genel değerlendirmelere de yer verilmiştir.

1. ENFLASYON

1970’li yıllarda ortaya çıkan enflasyon, 1970’li yılların ortalarından 2000’li yıllara kadar önemli bir yükseliş trendine sahip olmuştur. 30 yılı aşkın bir süre yükseliş trendine sahip olmasına karşılık enflasyonist süreci etkileyen unsurlar zaman içinde önemli değişimler göstermişlerdir.¹

Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası’nın (T.C.M.B) temel amacı fiyat istikrarını sağlamaktır. Tüm dünya merkez bankalarının paylaştıkları ortak görüşler içerisinde belki de en önemlisi fiyat istikrarı konusunda duyulan istektir. Fakat merkez bankaları bu isteklerine ulaşma yolları açısından farklılaşmışlardır. Bu farklılaşmanın temel nedeni ise ülkeler arasında mevcut olan iktisadi, geleneksel ve kurumsal farklılıklardır.²

Aynı zamanda Türkiye için düşük enflasyon ve fiyat istikrarı, Avrupa Birliği’ne (AB) katılım için sağlanması gereken ve Maastricht Kriterleri olarak bilinen “yakınsama kriterleri” arasında sayılmaktadır. Buna göre, bir üye veya aday ülkedeki enflasyon oranı, AB ülkeleri arasında fiyat istikrarı açısından en iyi performansı gösteren üç ülkenin ortalama yıllık enflasyon oranını yüzde 1,5 puandan fazla aşmamalıdır.³

1.1. Enflasyonun Tanımı

Enflasyon Latince şişkinlik, kabarma veya artış anlamına gelmektedir. İnflatio kelimesinden türetilerek iktisat literatürüne girmiştir.

¹ ASO, **Düşen Enflasyon Ortamında Yaşamak**, Argun Karacabey, Ankara Sanayi Odası, S. (Mart 2004), s. 29.

² Karacan Akademi Yayınları, **Para Teorisi ve Politikası**, 310 Kodlu Kitap, S. (2010), s. 96.

³ T.C.M.B Bülten, S.20 (Aralık 2010), s. 4.

T.C. Merkez Bankasının en temel olarak tanımı ise “Genel fiyat seviyesindeki uzun süren artış enflasyon, düşüş ise deflasyon” olarak tanımlanmaktadır. Literatürde kullanılan enflasyon tanımları da benzer olmakla birlikte değişiklik göstermektedir.

Bir başka tanıma göre enflasyon ülke ekonomisinin ürettiği veya ithal ettiği mal ve hizmet arzı ile talebi arasındaki sürekli bir dengesizliği ifade etmektedir.⁴ Tanımda geçen dengesizlikten kasıt toplam mal ve hizmet arzının toplam talebi karşılayamaması yani dengenin kurulamamasıdır. İşte bu durum enflasyonun temel özelliğidir.

Milton Friedman’ın enflasyon tanımında ise “Enflasyon parasal bir olgudur” saptaması, yarım asırlık para politikasının bir özetini bize vermektedir. Paranın nominal artış hızı üretim artışından fazla olduğunda enflasyon parasal bir olgu olarak değerlendirilebilir.⁵

Yüzyıllar boyunca yükselen fiyatlar enflasyon olarak tanımlanmıştır. Fiyatlar genel düzeyindeki artışları meydana getiren nedenler ülkelerin gelişmişlik düzeylerine göre farklılık arz etse de genel olarak,

- Toplam talebin toplam arzdan yüksek olmasından
- Yüksek faiz hadlerinden
- Bilinçsiz yapılan devalüasyondan
- Zarar eden kamu kuruluşlarından
- Tasarrufların yatırımlardan daha az olmasından
- Dolaşımdaki banknot miktarının hızla artmasından
- Yüksek taban fiyatı politikalarından kaynaklandığı söylenebilir.⁶

⁴ Targan Ünal, Sadi Uzunoğlu ve Kerem Alkin, **Enflasyonist Ortamlarda Faiz Politikaları ve İşletmeler Üzerindeki Etkileri**, İTO, 1990, ‘y.y.’, s. 15.

⁵ Gazi Erçel, **Ekonominin Güncel Sorunları**, ed. Kenan Mortan, ed. Ahmet Tiryaki, Anadolu Üniversitesi Yayınları, (Ocak 2013), s. 148.

⁶ Arzu İmren, Vedat Akman, **Türkiye’de ve Dünyada Enflasyon**, 1. b. , İstanbul: Era Yayıncılık, 1994, s. 13-14.

Enflasyon üzerine yapılan birçok tanımdan da anlayacağımız gibi fiyatlardaki bir defalık artış veya sadece birkaç malın fiyatındaki artış enflasyon olarak değerlendirilemez aksine fiyatlar genel seviyesindeki önemli ve devamlı artışlar hatta bunun nedeni olarak görülen paranın değerindeki sürekli düşüşler enflasyonu bize tanımlamaktadır.

1.2. Enflasyonun Ölçülmesi

“Enflasyonun ne kadar olduğunu ölçmek için fiyatlar genel seviyesindeki yıllık yüzdelik değişimi hesaplamak gerekmektedir. Mesela bu yılki fiyatlar genel seviyesi 126 iken geçen yılki fiyatlar genel seviyesi 120 ise;

$$\text{Enflasyon Oranı} = \frac{126-120}{120} \times 100 = \%5 \text{ dir.}$$

Yıllık enflasyon oranı % 5 olur. Bu denklik bize enflasyon oranı ile fiyatlar arasındaki ilişkiyi göstermektedir. Bu durumda geçen yılın fiyatlarına göre bu yıl fiyatlar ne kadar yüksek olursa enflasyon oranı o kadar yüksek ve paranın değeri de o kadar düşük olacaktır.”⁷ Daha detaylı inceleyecek olursak yıllık enflasyon oranı hesaplanmasında kullanılacak gösterge ne olmalıdır sorusu bizim için önemlidir. Yıllık enflasyon oranı tanımından da anlayacağımız gibi bir yıllık yani on iki aylık dönemde fiyatlar genel düzeyindeki değişimi anlamaktayız. Fakat yıllık enflasyon oranını hesaplamak için iki yaklaşım vardır: Birincisi cari ay ile bir önceki yılın aynı ayının fiyat endekslerinin karşılaştırılmasıdır. Bu şekilde yapılan hesaplamalarda sadece iki yılın aynı aylarındaki endeksler karşılaştırıldığı için arada kalan diğer aylarda gerçekleşen değişim oranları bu hesaplama yansımamaktadır. Bu da hesaplanan rakamın ne kadar gerçeğe yakın olduğu sorusunu aklımıza getirmektedir.

⁷ Cihat Bulut, **Kamu Açıkları**, İstanbul: Der Yayınları, 2002, s. 93.

İkincisi ise cari ay dâhil olmak üzere son on iki aylık dönemin fiyat endekslerinin ortalamasının, bu dönemden önceki on iki aylık dönemdeki ortalaması ile karşılaştırılmasıdır.

Sonuç olarak;⁸

- Eğer bulunduğumuz yıl içindeki fiyat artış oranları bir önceki yıla göre daha yavaş bir seyir izliyor ise o zaman geçen yılın aynı ayına göre değişim oranı, on iki aylık ortalamalara göre daha düşük çıkacaktır.
- Eğer içinde bulunulan yıldaki fiyat değişim oranları bir önceki yıla göre daha hızlı bir seyir izliyor ise o zaman on iki aylık ortalamalara göre değişim oranı, geçen yılın aynı ayına göre değişim oranından yüksek çıkacaktır.

“Enflasyonu hesaplamak için değişik mal ve hizmetlerin fiyat hareketlerini tek seri halinde düzenleyen fiyat endeksleri kullanılmaktadır. Bunlar Toptan Eşya Fiyat Endeksi(TEFE), Tüketici Fiyat Endeksi(TÜFE) ve GSMH Deflatörü gibi endekslerdir. Bunlardan en popüler olanı Tüketici Fiyat Endeksi ile Toptan Eşya Fiyat Endeksidir. Tüketici Fiyat Endeksi; tüketiciler tarafından geniş ölçüde kullanılan gıda, konut, yakacak, giyecek, ulaşım gibi belli sayıdaki mal ve hizmet sepetinin fiyatlarındaki değişimi ölçmektedir. Toptan Eşya Fiyat Endeksi de yine seçilmiş bazı mal kategorilerinin toptan fiyatlarındaki değişimi ölçmektedir. TEFE bazı hammadde ve yarı mamulleri de içerdiğinden TÜFE’ye göre daha geniştir. TEFE daha çok üretim maliyetlerine göre belirlenirken TÜFE iç talep tarafından belirlenmektedir.”⁹

Bir başka ifadeyle “Ekonomideki fiyatların ne kadar arttığını ya da azaldığını gösteren enflasyonun hesaplanmasında kullanılan endeksleri 4 kategoriye ayırabiliyoruz. (1) Toptan Eşya Fiyatları Endeksi (TEFE), (2) Tüketici Fiyatları Endeksi (TÜFE), (3) Deflatör, (4) Özel sektör kuruluşları tarafından hazırlanan fiyat endeksleridir.”¹⁰

⁸ TÜİK, **Fiyat Endeksleri ve Enflasyon Sorularla Resmi İstatistikler Dizisi_3**, Ankara, 2008, s. 9.

⁹ Cihat Bulut, **Kamu Açıkları**, İstanbul: Der Yayınları, 2002, s. 93.

¹⁰ Saruhan Özel, **Türkiye’de Enflasyon, Devalüasyon ve Faiz, Denizbank Yayınları**, İstanbul: Alkım Yayıncılık, 2000, s. 15

Yukarıdaki 2000 ve 2002 yıllarına ait iki kaynaktan da alınan bilgiye göre öncelikle günümüz enflasyon hesaplamasında kullanılan endeksleri tekrar incelemekte fayda vardır. “Toptan Eşya Fiyatları Endeksi (TEFE), yurtiçinde üretimi yapılan maddelerin fiyatlarının, kısmen üreticiden kısmen de üretim yapmayan ve toptan satışla uğraşan araçlardan elde edilmesi ile hesaplanan; fiyatlara, tüketiciye yansıyan vergiler ile toptancı marjlarının dâhil olduğu, karma bir fiyat endeksi idi. Gerek malların tüketim aşamasındaki fiyat değişimlerini ölçen TÜFE’ye karşılık, üretim aşamasındaki fiyat değişimlerini ölçen daha anlamlı bir endeks oluşturmak, gerekse uluslararası endekslerle karşılaştırıla bilirlilik ve uyum sağlaması amacıyla “ÜFE” hesaplamasına gereksinim duyulmuştur” Bu nedenle TEFE’nin yerini 1 Ocak 2005ten itibaren ÜFE almıştır.

“İki endeks arasındaki temel fark Toptan eşya fiyat endeksinde fiyatlar, üreticilerin yanı sıra toptan satış noktalarından da (sebze, meyve ve balık hallerinden) derlenmekte ve fiyatlara KDV vb. vergiler dâhil edilmekte idi. ÜFE’de, fiyatların özellikle üreticilerden derlenmesi esas alınmakta ve ürün fiyatları, KDV vb. vergiler hariç tutularak yurtiçi peşin satış fiyatları olarak alınmaktadır.”¹¹ “Endeksler genellikle fiyatların ya da miktarların zaman içindeki değişimlerini ölçmek için hesaplanır. Günümüzde sıklıkla kullanılan fiyat endekslerine;

- Tüketici Fiyat Endeksi (TÜFE)
- Üretici Fiyat Endeksi (ÜFE)
- İnşaat Maliyet Endeksi
- Çiftçinin eline geçen Fiyat Endeksi
- Çiftçinin ödediği Fiyat Endeksi
- Dış Ticaret Fiyat Endeksi örnek olarak verilebilir.

Çeşitli olayların miktarlarında meydana gelen oransal değişimleri ölçmek amacıyla hesaplanan miktar endeksleri de fiyat endeksleri kadar önemlidir.

¹¹ TÜİK, **Fiyat Endeksleri ve Enflasyon Sorularla Resmi İstatistikler Dizisi_3**, Ankara, 2008, s. 37-38.

- Sanayi Üretim Miktar Endeksi
- Dış Ticaret Miktar Endeksi en çok kullanılan miktar endekslerine örnek olarak verilebilir.”¹² Bu durumda çoğunlukla karşımıza çıkan iki tür endeks hesaplaması vardır. Bunlar fiyat endeksi ve miktar endeksleridir.

“Endeks oluşturmak için ilgilenilen piyasaya göre (tüketici, üretici, ihracat, ithalat vb.) bu piyasayı temsil edecek bir mal ve hizmet sepeti oluşturulur ve seçilmiş maddelerin fiyatları dönemselsel olarak izlenir.”¹³ Fiyat endekslerinin hesaplaması yapılabilmesi için gerekli olan değişkenler ise şunlardır:¹⁴

- Mal ve Hizmet Sepeti
- Temel yıl ağırlıkları
- Temel yıl fiyatları
- Cari fiyatlar

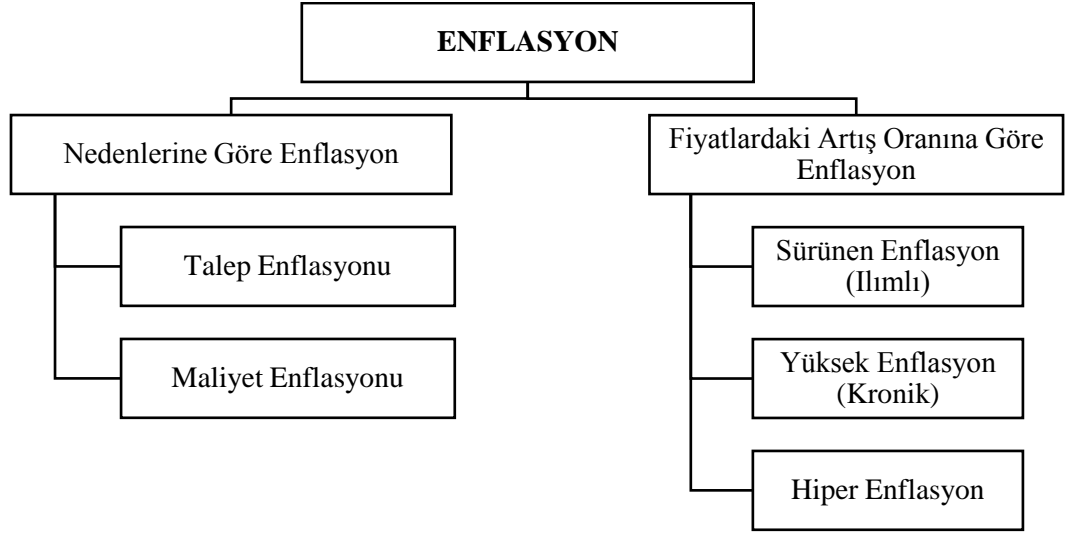
1.3. Enflasyonun Sınıflandırılması

Enflasyonun tanımından da anlaşılacağı üzere fiyatlardaki bir defalık artış veya sadece bazı malların fiyatındaki artış enflasyon olarak değerlendirilemez. Çünkü bazı malların fiyatı düşerken diğeri yükselebilir ekonomide bu doğal bir işleyiştir. Ancak enflasyon olarak değerlendirebilmemiz için fiyatlar genel seviyesinde önemli ve devamlı artışlar veya paranın değerinde devamlı düşüşler gereklidir. Bir başka ifadeyle enflasyonun varlığı için iki unsur gereklidir. Birincisi fiyatlardaki artış genel olmalıdır. Diğersel bir ifadeyle bütün mal ve hizmetlerin fiyatlarında ortalama artışlar olmalıdır. İkincisi fiyatlardaki artış devamlı olmalıdır. Diğersel bir ifadeyle geçici fiyat artışları olmamalıdır. Süreklilik arz etmelidir. Bu iki unsurun bir arada olduğu durumlarda enflasyondan söz etmek mümkündür.

¹² a.g.e., s. 15.

¹³ a.g.e.

¹⁴ a.g.e., s. 16.

Şekil 1: Enflasyonun Sınıflandırılması

Yukarıdaki tabloda da görüldüğü gibi enflasyonu beş ayrı kategoride sınıflandırarak incelememiz mümkündür. Öncelikle nedenlerine göre enflasyon ve fiyatlar genel seviyesindeki artış oranına göre enflasyon olmak üzere ikiye ayrılmıştır.

Enflasyonun ortaya çıkmasında değişik nedenler vardır. Ortaya çıkış nedenlerine göre enflasyon talep ve Maliyet enflasyonu olmak üzere ikiye ayrılmaktadır.

Aslında enflasyonist olaylar her iki türün özelliğini de taşıdığından bu ayırım yapaydır. Dolayısıyla enflasyonun nedenleri karşılıklı birbirinden bağımsız nedenler değildir.¹⁵

Fiyatlar genel seviyesindeki artış oranına göre enflasyonda üç kategoride sınıflandırılmaktadır.¹⁶

- Fiyatların % 5 ile % 10 arasındaki düşük oranlarda arttığı duruma “sürünen enflasyon” denir.
- Fiyat artışlarının çift rakamlı seviyelere eriştiği enflasyona “yüksek enflasyon” denir.
- Fiyatların astronomik olarak arttığı enflasyona da “hiper enflasyon” denir.

¹⁵ Bulut, a.g.e., s. 94.

¹⁶ a.g.e.,

1.4. Nedenlerine Göre Enflasyon Türleri

Enflasyona neden olan etmenler düşünülürse, enflasyonun üç şekilde ortaya çıkabileceği görülecektir. Bunlar; (1) talep artışı nedeniyle doğan enflasyon ya da “talep enflasyonu” (2) maliyet artışlarından doğan enflasyon ya da “maliyet enflasyonu” ve (3) bir ekonomi için zorunlu olan malların; örneğin petrolün, ithal fiyatlarının yükselmesinden doğan enflasyon ya da “ithal edilmiş enflasyon” dur.¹⁷

1.4.1. Talep Enflasyonu

Genel olarak talep enflasyonu tam istihdam dengesindeki bir ekonomide üretimin (arzın) sabit kalması koşuluyla talebin şişmesinden, ya da üretim artış hızının talep artış hızından düşük olmasından kaynaklanmaktadır. Toplam talebin, toplam arzdan fazla olmasından doğmaktadır. Ekonomide toplam talep kamçılanmış, arz ise buna yetişememiştir.¹⁸ Bu nedenle talep enflasyonunun nedenleri talebin kendisini artıran nedenlerdir. Bu durumda cevaplanması gereken soru talebin neden arttığı sorusudur. Talebin birçok artış nedeni olabildiği gibi, bu nedenler genel olarak kamu harcamaları ve özel sektör harcamaları şeklinde ikiye ayrılabilir.¹⁹

Ekonomide enflasyonu arttırıcı etkide bulunan ve üretimden daha çok talebin oluşmasına neden olan başlıca faktörler şunlardır;²⁰

1. Kamu Açığındaki Artışlar; kamunun gelirlere çok harcama yapması piyasada yeni talepler oluşturarak enflasyonun artmasında rol oynamaktadır.

¹⁷ Mehmet Hasan Eken, **Enflasyonun Bankacılık Üzerine Etkilerinin Risk ve Karlılık Açısından Değerlendirilmesi**, Türkiye Bankalar Birliği, Ankara, 1994, s. 10

¹⁸ İmren, Akman, **a.g.e.**, s. 143.

¹⁹ **a.g.e.**

²⁰ Bulut, **a.g.e.**, s. 234-235.

2. Özel Finansman Açığındaki Artışlar; özel sektörün tasarruflarından fazla yatırım yapması finans talebini artırarak bankaların MB' na reeskont için başvurmasına, para arzının artmasına neden olmaktadır. Para arzındaki artışlarda bir yandan para değerini düşürerek fiyatları arttırırken diğer yandan talep enflasyonunu arttırmaktadır.
3. Para Arzındaki Artışlar; bir ülkedeki para arzının artması vatandaşların gelirini arttırarak ek talebin oluşmasına buda talep enflasyonuna arttırmaktadır.
4. Dış Açığın Artması; ülkeye gelen yabancı sermaye, ülkedeki para miktarını arttırarak ek talep oluşturmaktadır. Talepteki her artış enflasyonu hızlandırmaktadır.

1.4.2. Maliyet Enflasyonu

Herhangi bir malın veya hizmetin maliyetini oluşturan unsurlardan bazılarında fiyat yükselmeleri olduğunda, maliyet artışları görülür.²¹ Maliyet enflasyonu, enflasyonun arz yönünden kaynaklanan türüdür. Maliyeti arttıran etmenlerin fiyatları arttırdığı dolayısıyla da enflasyonu başlattığı düşünülürse, üretim maliyetini arttıran etmenlerin incelenmesi gerekmektedir. Bilindiği gibi üretim süreci (1) emek, (2) sermaye ve (3) tabiatın bir (4) girişimci tarafından bir araya getirilmesi sürecidir. Öyleyse maliyet enflasyonu, bu dört üretim faktörlerinin hepsinin veya bir ya da birkaçının fiyatlarındaki artışların ürünlerin fiyatlarına yansıtılmasından kaynaklanmaktadır. Bu dört üretim faktörünün ise üretimden aldığı pay sırasıyla; (1) ücret, (2) faiz, (3) rant ve (4) kar' dır.²²

Bir başka tanıma göre ekonominin tam istihdam da olduğu bir ülkede, toplam talepte herhangi bir yükselme veya emeğin verimliliğinde bir artış olmaksızın üretimde kullanılan girdilerden herhangi biri veya birkaçında meydana gelen artışlar sonucunda ortaya çıkan enflasyona maliyet enflasyonu denmektedir.

²¹ İmren, Akman, **a.g.e.**, s. 143.

²² Mehmet Hasan Eken, **Enflasyonun Bankacılık Üzerine Etkilerinin Risk ve Karlılık Açısından Değerlendirilmesi**, Türkiye Bankalar Birliği, Ankara, 1994, s. 11

Firmalar kar güdüsüyle kuruldukları için maliyette meydana gelen bir artışı doğrudan fiyatlara yansıtmakta ve dolayısıyla maliyet enflasyonu oluşmaktadır.²³

Başka bir ifadeye göre maliyet enflasyonu talepten bağımsız olarak ortaya çıkan üretim maliyetlerindeki yükselmelerdir. Bu enflasyon türü daha çok toplam üretimle ilgili olduğu için arz enflasyonu olarak da bilinmektedir. Maliyet enflasyonu, işçilerin ücretlerindeki olası bir artış yüzünden olabileceği gibi, firmaların daha çok kar elde etme güdüsüyle fiyat artırmak istemesi ayrıca ithal hammadde kullanan firmalarda hammadde fiyatlarındaki yükselme, vergi oranlarındaki artış sonucunda firmaların vergi yükünün artması gibi durumlarla karşılaşan üreticinin olası maliyet artışlarını mal fiyatlarına yansıtmaması durumunda maliyet enflasyonu oluşabilir.²⁴

Ülkemizdeki maliyetlerin artmasına neden olan başlıca faktörler şunlardır;²⁵

1. Ücret-Kar Artışları; genel olarak tam rekabet şartlarının yokluğu imalat sanayi ve ticaret sektöründeki tekelci piyasa yapısıyla maliyet + kar (mark-up) fiyatlamasına, rant enflasyonuna neden olmaktadır. Özellikle seçim zamanlarındaki ücret artışları veya fiyat denetimlerinin kaldırılması bunda etkili olmaktadır.
2. Vergilerdeki Artışlar veya Yeni Vergi Uygulamaları; vergilerdeki artış ve yeni vergi uygulamaları maliyetleri arttırmaktadır. Vergilerdeki artışlar maliyetleri arttırmakla beraber vergi ödemeyenlerle vergi ödeyenler arasındaki rekabet eşitliğini de iyice bozmaktadır. Ayrıca vergilerin yüksekliği kayıt dışı ekonomiyi arttırmaktadır. Kayıt dışı ekonominin varlığı da ülkedeki enflasyon oranının olduğundan daha düşük hesaplanmasına neden olmaktadır.
3. KİT Mamul Fiyatlarına Zam Yapılması; KİT mamullerine yapılan zamlar bu mamulleri girdi olarak kullanan tarım ve sanayi sektöründe maliyetleri arttırmaktadır.
4. Faiz Oranlarının Artması; yüksek faizler maliyetleri arttırarak enflasyonun esas nedenlerinden birisi olmaktadır.
5. Döviz Kurlarının Artması; yurt dışı fiyatlar enflasyonunun dış kaynağını oluşturmaktadır. Ülke parasında yapılan devalüasyonlar, enerji gereksinimi büyük ölçüde dışa bağımlı olan ülkemizde maliyetleri arttırmaktadır. Petrol vb. gibi hammadde fiyatlarının artması doğrudan ürün fiyatlarını da arttırarak enflasyona sebep olmaktadır.

²³ Ali TELEK, “Enflasyon ve Ekonomik Büyüme İlişkisi (2003-2011) : Türkiye Örneği”, (GÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi), Gaziantep, 2012, s. 5

²⁴ a.g.e.

²⁵ Bulut, a.g.e., s. 233.

Hatta 1982 yılından itibaren petrol fiyatlarındaki düşüş, zaman zaman Türkiye’de enflasyonun düşmesine neden olabilecek kadar önemli bir paya sahiptir.

6. Tarım Destekleme Fiyatlarındaki Fazla Artışlar; tarım ürünlerini destekleme politikası ile fiyatları normalin üzerinde arttırılan ürünleri girdi olarak kullanan firmaların maliyetleri artmaktadır.

1.4.3. İthal Edilmiş Enflasyon

Sadece dışa açık ekonomiler için söz konusu olan bu enflasyon türü yerine göre talep enflasyonu, yerine göre de maliyet enflasyonu olarak değerlendirilebilmektedir. Bir başka ifadeyle eğer bir ekonomide bir nihai ürün; örneğin otomobil, üretilmiyorsa dış piyasalardaki bu ürene olan talep artışı bu ürünün fiyatını arttıracak ve sonuçta uluslararası pazarlarda oluşan bu fiyat yerel tüketiciler için bir veri fiyat olacaktır. Diğer yandan, eğer bir ekonomideki üretim büyük bir payla ithal hammaddelere (örneğin; petrol) dayanıyorsa, bu hammaddelerin fiyatlarındaki bir artış yerel ekonomide bir maliyet enflasyonuna neden olabilecektir. Fakat eğer bu ithal mallar başka ürünlerle ikame edilebiliyorsa, yerel ekonomi ithal enflasyondan kısmen de olsa korunabilecektir.²⁶

1.5. Fiyatlardaki Artış Oranına Göre Enflasyon Türleri

Enflasyon kavramı fiyat artış hızlarına göre ılımlı enflasyon, yüksek enflasyon ve hiper enflasyon olmak üzere üçe ayrılmaktadır. Sürünen enflasyon aynı zamanda sinsi enflasyon olarak da adlandırılır.

²⁶ Mehmet Hasan Eken, **Enflasyonun Bankacılık Üzerine Etkilerinin Risk ve Karlılık Açısından Değerlendirilmesi**, Türkiye Bankalar Birliği, Ankara, 1994, s. 12

Bu tür enflasyon ekonomi için tehlike arz etmektedir.²⁷ Genellikle gelişmiş ülkelerde yaygın olan ve % 2-3 gibi tek hanelerde seyreden enflasyon türüdür.²⁸

1.5.1. Sürünen (İlmlı) Enflasyon

“İlmlı enflasyonda fiyat artışları çok düşük olduğundan insanların yerli paraya olan güveni sarsılmaz. Tasarrufların yerli para cinsinden tutulmasında bir sakınca görülmez.”²⁹

1.5.2. Yüksek (Kronik) Enflasyon

“Yüksek enflasyonda fiyat artış oranları çift rakamlı olduğundan hatta üç rakamlı seviyelere ulaştığından tüketici ve firmaların kendilerini paranın bu derece değer kaybından korumaları zorlaşmaktadır. Tasarruflar genelde para olarak değil, ya enflasyonun üzerinde garantili getirisi olan kıymetli kâğıtlara ya da dayanıklı tüketim mallarına gitmektedir. Ayrıca yüksek (kronik) enflasyon, herkesi rahatsız edecek kadar yüksek ama zorunlu tedbirleri uygulayacak kadar yüksek değildir. Bu nedenle kronik enflasyondan kurtulmak daha zordur.”³⁰

²⁷ Utku Altunöz, “Türkiye’de Enflasyon, Büyüme ve Finansal Derinleşme İlişkisinin Ampirik Analizi”, Sinop Üniversitesi, İİBF, İşletme Bölümü, s. 179

²⁸ EĞİLMEZ, M. ve KUMCU, E., 2004, Ekonomi Politikası, İstanbul: Remzi Kitabevi

²⁹ Bulut, a.g.e., s. 94.

³⁰ a.g.e.

1.5.3. Hiper Enflasyon

“Hiper enflasyonda fiyat artışlarının aşırı derecede yüksek olmasından dolayı yerli paranın kıymet ölçüsü olma özelliği kaybolmaktadır. Alış-verişler altınla veya dövizle olmakta, trampaya doğru yönelmektedir.”³¹

1.6. Enflasyon Kuramları

Enflasyon kuramları dört ana başlık altında incelenecektir. Bunlar;

- Klasik Enflasyon Kuramı
- Keynesgil Enflasyon Kuramı
- Monetarist Enflasyon Kuramı
- Yapısalcı Enflasyon Kuramı

1.6.1. Klasik Enflasyon Kuramı

Klasik iktisatçılar enflasyonun tek nedeninin para arzındaki artışlar olduğunu ileri sürmüşlerdir. Tam istihdam düzeyindeki bir ekonomide üretilen bütün mallar tüketilmekte olup arz ve talep dengededir. Diğer bir ifadeyle bir ekonominin sürekli tam istihdamda olacağını düşünen bu iktisatçılar, doğal olarak bir talep ya da arz fazlalığının mevcut olabileceğini kabul etmemişlerdir. Eğer böyle bir dengesizlik olsa bile, tüm fiyatların aşağı ve yukarı doğru esnek olmaları nedeniyle, bunun kısa sürede otomatikman düzeleceğini varsaymışlardır.

³¹ a.g.e.

Bu nedenle bu iktisatçılar enflasyonun bir talep kaymasından veya maliyet artışlarından kaynaklanabileceğini bir kenara bırakarak, enflasyonun sadece ve sadece para arzındaki artışlardan kaynaklandığını düşünmüşlerdir.³²

Bu düşünceler doğrultusunda Irwing Fischer tarafından geliştirilen, enflasyonun para arzındaki artışlardan kaynaklandığını açıklayan eşitlik aşağıdaki gibidir;

$$MV=PT$$

M: Para Miktarı (Para Arzı)

V: Paranın Değişim Hızı

P: Fiyat

T: Ürün Miktarı

Bu durumda eşitliğe göre, üretim miktarının (T) sabit olması koşuluyla, M ya da V'deki bir artış, P'yi denge sağlanıncaya kadar yukarı itecektir. Paranın sadece alışveriş güdüsü ile talep edildiğini ve faiz esnekliğinin olmadığını savunan klasik iktisatçılar aynı zamanda V'nin de sabit olduğunu varsaymaktadır. Bu durumda ancak M'deki bir yükseliş enflasyon yaratabilecektir. Ayrıca klasik iktisatçılar enflasyonu sadece para arzındaki artışlara dayandırdığı için, uygulanacak sıkı para politikası enflasyonu durdurmaya yetecektir.³³

³² Mehmet Hasan Eken, **Enflasyonun Bankacılık Üzerine Etkilerinin Risk ve Karlılık Açısından Değerlendirilmesi**, Türkiye Bankalar Birliği, Ankara, 1994, s. 13

³³ a.g.e.

1.6.2. Keynesgil Enflasyon Kuramı

Keynes, klasik okulun başta tam istihdam kuralı ve paranın nötr oluşu kuralı olmak üzere, temel taşlarını eleştirerek yeni bir ekonomik akıma öncülük etmiştir. Bir ekonomide tam istihdamın her zaman mümkün olmadığını, paranın sadece alışveriş içgüdüsü ile değil aynı zamanda ihtiyat ve spekülâtif amaçlarla da talep edildiğini ve nötr bir değişken olmadığını, faizin yatırımı ve tasarrufu değil fakat para arz ve talebini eşitlediğini ve ücret fiyatların aşağı doğru esnek olmadığını ortaya koymuştur. Enflasyonun nedeni de sadece para arzındaki artış değil, talep artışı, maliyet artışı veya yabancı ülkelerden transfer ile de ortaya çıkabileceğini ileri sürmüşlerdir. Bu durumda Keynesgil ekonomistlerin önereceği enflasyonla mücadele araçları da sadece para politikası araçları değil, para politikasına ek olarak maliye politikası araçlarının kullanımını da tavsiye etmişlerdir.³⁴

1.6.3. Monetarist Enflasyon Kuramı

“Amerikalı iktisatçı Milton Friedman’ ın öncülüğünü yaptığı Monetarist iktisatçılar, enflasyonun temel nedeninin para arzındaki artışlar olduğunu yeniden ileri sürerek, bir ölçüde klasik kurama dönüş yapmışlardır. Onlara göre, enflasyon ister talep artışından, ister maliyet artışlarından kaynaklasın para otoriteleri yeni oluşan fiyat düzeyinde tam istihdamı sürdürmek amacıyla gerekli parayı yaratmaya hazır olduğu için enflasyon süreklilik kazanmaktadır. Monetarist görüş, ekonominin eksik istihdamda dengeye gelebileceğini paranın el değiştirme hızının sabit olmadığını ve paranın sadece alışveriş güdüsü ile talep edilmediğini kabul ederek klasik miktar kuramından farklı bir zemine oturmaktadır.”³⁵ “Monetarist görüşe göre, dengede olan bir ekonomide para arzı sistem tarafından tümüyle eritilmektedir. Böyle bir ortamda, para arzı artırılırsa denge bozulur.

³⁴ a.g.e.

³⁵ a.g.e., s. 14

Ekonominin tekrar dengeye gelebilmesi için, para arzının para talebini aşan kısmının da tümüyle emilmesi gerekmektedir. Bu da fiyatlar genel düzeyinin yukarı çıkmasını zorunlu kılmaktadır.”³⁶

Monetarist iktisatçıların önerdiği enflasyonla mücadele programı ise Klasik ve Keynesgil iktisatçıların önerdiği yöntemlerden farklılık göstermektedir. Monetaristler para ve/veya maliye politikalarının kullanımına karşı çıkmaktadırlar. Düşük oranlardaki enflasyonun ve ekonomide istikrarın sağlanabilmesi için yapılacak tek şeyin para miktarının oynanmasından geçtiğini savunan Monetaristler para miktarının sabit bir hızla artırılmasını gerektiğine vurgu yapmışlardır.

1.6.4. Yapısalcı Enflasyon Kuramı

“Yapısalcı iktisatçılar, bütün ekonomilerde, özellikle az gelişmiş ekonomilerde, enflasyonun ekonomik yapıdan kaynaklandığını ileri sürmektedirler. Şöyle ki, az gelişmiş bir ülkede; (1) ekonomik yapı tarıma dayalıdır. (2) üretim teknolojisi iptidaidir. (3) nüfus artış hızı yüksektir. (4) gelir dağılımı dengesizdir. (5) lükse düşkünlük ve gelişmiş ülke standartlarını tüketim açısından taklit etme eğilimi vs. gibi daha birçok yapısal çarpık neden vardır. Bu durumda üretim miktar ve yapısının tüketim miktar ve yapısını yakalaması imkânsızdır. İşte enflasyonun temel nedeni de bu tür yapısal zayıflıklardır.”³⁷ Hal böyle olunca yapısal iktisatçıların önerdiği enflasyonla mücadele programı da diğer üç kuramı savunan iktisatçılarınkinden farklıdır. Enflasyonun temel nedenini yapısal zayıflıklardan kaynaklandığını savunan iktisatçılar sorunun çözümünü de yapısal sorunların, zayıflıkların giderilmesinde bulmaktadırlar. Bir başka ifadeyle para ve maliye politikalarını enflasyonla mücadele edebilmek için yetersiz görmektedirler. Özellikle az gelişmiş ülkelerde bu politikaların gelişmiş ülkelere nazaran daha da yetersiz kalacağı üzerinde duran yapısalcılar, sanayileşme ve kalkınmanın enflasyonla mücadelede belirleyici rol oynayacağını savunmuşlardır.

³⁶ a.g.e., s. 14, 15

³⁷ a.g.e.

2. ENFLASYONUN BANKACILIK ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ

2.1. Enflasyon ve Enflasyon-Büyüme Etkileşimi

“Enflasyon oranı ile enflasyon oranının oynaklığı yani belirsizlik arasında güçlü bir ilişki vardır. Enflasyondaki oynaklığın yüksek enflasyon oranlarında daha fazla olduğu, dahası artan oynaklığın, enflasyon düzeyini de yukarı çekici bir etki yaptığı ve bu karşılıklı etkileşimin bir kısır döngü oluşturduğu iktisat literatüründe üzerinde oldukça çalışılmış bir konudur. Öngörülebilir yüksek enflasyon değerleri, enflasyonun öngörülemez kısmında daha yüksek bir oynaklık (volatilité) ile ilişkilenebilir, yani enflasyona dair belirsizlik, yükselen enflasyon oranlarında daha yüksek seyretmektedir. Enflasyon oranlarının yüksek olduğu ortamlarda gelecekteki enflasyon oranlarına dair belirsizlik de yüksek olmaktadır. Yüksek enflasyon ortamlarında ileriye dönük öngörülerde bulunmak dolayısıyla daha zor hale gelmekte ve artan belirsizlik zaman ufkunu daraltarak yatırım kararlarını baltalamaktadır. Bu durumda ekonomik ajanlar farklı enflasyon beklentilerine karşılık gelen farklı fiyat ve ücret artışlarını yürürlüğe koymakta, bu da zaman içinde enflasyonun yükselmesine yol açmaktadır.”³⁸

2.2. Enflasyon ve Türk Bankacılık Sektörü

Çalışmanın bu bölümünde enflasyonun Türk bankacılığını nasıl etkilediği incelenmiştir. Enflasyonun finans sektörüne ve bankacılık sektörüne olan genel etkilerini değerlendirmekte fayda vardır.

³⁸ Kamil Yılmaz, Cevdet Akçay, Emre Alper, “Enflasyon ve Büyüme Dinamikleri”, TÜSİAD, Lebib Yalkın Yayınları, 2002, s.37, 38.

Daha önce “Bulat, Doğukanlı, Önal (2000) çalışmalarında 1972-1997 döneminde Türk bankacılık sektörünün enflasyonist süreçten nasıl etkilendiğini “Net Borçlu Hipotezi’ ne” göre araştırmışlardır. Buna göre, bankaların net borçlu/alacaklı durumları ile net faiz marjları arasında bir ilişki bulamamışlardır. Diğer bir ifadeyle, enflasyonist sürecin net borçlu durumunda olan banka karlılığına olumlu etkisi olması beklenirken, veriler bu beklentiyi desteklememiştir. Aynı çalışmanın diğer bir önemli bulgusu, net faiz marjının 1990 sonrası dönemde hızla artmasıdır. 1994 yılında yaşanan kriz dahi bu marjın düşmesine neden olmamıştır. Aynı dönem itibariyle net faiz dışı marjı da sürekli negatif olmuştur.”³⁹

2.2.1. Enflasyonun Finans Sektörüne Etkisi

“Enflasyon; finansal sistemin performansı ile büyüme hızına negatif etkide bulunmaktadır. Ayrıca, enflasyon oynaklık şeklinde ifade edilen istikrarsızlık-belirsizlik ortamını da arttırıcı yönde katkıda bulunmaktadır. Bu bağlamda enflasyon reel ekonomideki yatırım düşüncelerini olumsuz yönde etkileyerek, sermaye hareketlerinin büyüme hızı üzerindeki pozitif etkisini de yavaşlatacağı söylenebilir. Ayrıca enflasyonun finansal sistemdeki (1) riskleri, (2) işlem sayısını ve (3) sermaye maliyetini arttırdığı bilinmektedir. Yapılan araştırmalarda enflasyon % 100’e ulaşıncaya kadar her % 10 enflasyon, finansal sektörün GSMH (Gayri Safi Milli Hâsıla) içindeki payını % 1 arttırdığı görülmüştür. Bunların yanı sıra enflasyonun finansal sisteme olumsuz etkileri arasında (4) piyasa derinliğini, (5) ürün çeşitliliğini, (6) sermaye yeterliliğini, (6) yabancı kaynak girişini azaltması, (7) vadeyi kısaltması gibi nedenlerde yer almaktadır. Fakat enflasyonun finansal varlıkların (8) getirileri ve (9) maliyetleri üzerindeki etkileri ise, tartışmalı bir konudur.”⁴⁰ İşte bu amaçla çalışmada söz konusu tartışmaya yanıt aranacak olup, enflasyon döneminden dezenflasyon dönemine kadar bankaların net borçlu olup olmadıkları ve net faiz marjlarındaki gelişmeler incelenecektir.

³⁹ Emre Alpan İnan, “Dezenflasyon Süreci ve Düşük Enflasyon Ortamı: Türkiye’de Makroekonomi ve Bankacılık Üzerine Etkileri”, **Bankacılar Dergisi**, S. 50, (2004), s. 42.

⁴⁰ İktisadi Araştırmalar Vakfı, **a.g.e.**, s. 216, 217.

2.2.2. Enflasyonun Bankacılık Sektörüne Etkisi

Serbest piyasa ekonomisine dayalı bir yapılanma politikası benimsenen 1980 sonrası finansal liberalizasyon döneminde, kamu finansman açıklarının artması sonucu yaşanan yüksek enflasyon, bankacılık sektörünü de olumsuz etkilemiştir. 1989 yılından sonra belirginleşen yüksek enflasyon dönemi, bankacılık sektörünün gelişmesini engelleyici bir ortam oluşturmuştur. Hızla artan bütçe açıklarının iç borçlanma yoluyla finanse edilmesi kamunun mali kaynaklara olan talebini arttırmış, uygulanmaya devam edilen enflasyonist politikalar reel faizlerin yükselmesine neden olmuş ve giderek artan belirsizlik olumsuz beklentilere yol açarak makroekonomik konjonktürdeki istikrarsızlığın bankacılık sektörünü de etkisi altına almasına yol açmıştır.⁴¹

Enflasyonist dönemin bankacılık sektörüne etkilerinin olumlu-olumsuz yanları bulunmaktadır. Emre Alpan İnan'ın yaptığı çalışmada yer verdiği nedenleri kısaca maddeler halinde özetlemek gerekirse;⁴²

Olumsuz Etkileri:

1. Aktifte kredilerin payının azalması ve menkul değerler cüzdanının payının artması
2. Öz kaynakların reel bazda azalması ve zayıflaması
3. Vade uyumunun bozulması
4. Bilançoda döviz cinsinden varlık ve yükümlülüklerin payının artması
5. Bankacılık ürünlerinin çeşitlenmesini engellenmesi
6. Enflasyonist sürecin bankacılık sisteminin gelişimini önlemesi
7. Enflasyonu belli bir eşğin üzerinde olan ülkelerin finansal sistemleri, daha düşük enflasyonlu ülkelerdeki finansal sistemlere göre daha az gelişmiştir.
8. Oynaklık, bankacılık riskleri ve maliyet artarken, piyasa derinliği, vade ufku (ekonomik birimlerin önünü görebilme yetisi), ürün çeşitliliği ve sermaye yeterliliği azalır.

⁴¹ Şenol Babuşcu vd., **Dezenflasyon Sürecinin Bankalara Etkisi ve Bu Etkilenmeyi Olumluya Çevirmek Amacıyla Bankalarca Alınması Gereken Tedbirler**, 'Vefa Cemal Sezer Bankacılık Yarışması Ödül Kazanan Eserler', Akdenet Yayını, 2000

⁴² İnan, **a.g.e.**, s. 42.

9. Faiz ve kur oranlarındaki oynaklık
10. Asimetrik bilgi problemine dayalı sorunların artış göstermesi
11. Yoğun kamu borçlanması durumunda, kamu bankalarının hükümet politikalarına yakın bir tavır alması suretiyle bankacılık sektöründeki rekabet ve risk alma davranışının olumsuz etkilenmesi
12. Mali kesim-reel kesim ilişkisinin zayıflaması ve bankaların faaliyet giderlerinin yükselmesi

Olumlu Etkileri:

1. Banka ve şube sayılarının artması dolayısıyla işlem sayılarının da bu paralelde artması
2. Şubeleşme düzeyinin yükselmesi (şubelerin coğrafi olarak daha geniş bir alanı kapsaması)
3. Bankaların karlılığının artması
4. Repo işlemlerinin artması

2.3. Enflasyonist Ortamda Bankaların Risk Analizi

2.3.1. Banka Bilançolarının Risk Unsurları

Bir bankanın karlılığı bilançonun büyüklüğüne, yapısına ve finansal yönetiminin etkinliğine bağlıdır. Bu nedenle bankanın finansal yönetiminde başarılı olmak isteyen kurumlar;

- Bilanço
- Gelir Gider Tablosu
- Para Piyasası araçları
- Türev araçları

Özelliklerini çok iyi bilmekle beraber yönetiminde doğru adımlar atmak zorundadırlar. Buda her şeyden önce iç ve dış piyasadaki ekonomik göstergelerin iyi yorumlanması ve akabinde doğru politikalar çizmekle gerçekleşir.

Bankaların temel gelir kaynağı bankacılık kanununda yer alan mevduat bankasının tanımından da anlaşıldığı üzere mevduat kabul etmek ve kredi kullanırmak suretiyle faiz gelir/gideri elde etmektir.

“MADDE 3- Tanımlar ve Kısaltmalar

Banka: Mevduat bankaları ve katılım bankaları ile kalkınma ve yatırım bankalarını, Mevduat bankası: Bu Kanuna göre kendi nam ve hesabına mevduat kabul etmek ve kredi kullanırmak esas olmak üzere faaliyet gösteren kuruluşlar ile yurt dışında kurulu bu nitelikteki kuruluşların Türkiye'deki şubelerini ifade eder.”⁴³

Bu durumda açıkça anlaşılmaktadır ki bankaların temel gelir kaynağı “net faiz gelirleridir”. Bu gelir kaynağı iki tür riske maruzdur. Bunlar; (1) Krediyi alan müşterinin krediyi ödeyememe riski yani kredi riskidir. (2) Faize hassas aktif ve faize hassas pasiflerin geliri ve maliyetinin değişmesine neden olan faiz oranı riskidir.⁴⁴

O halde formülize edersek;

- Net Faiz Geliri = Faiz Geliri – Faiz Gideri
- Net Faiz Dışı Gelir = Faiz Dışı Gelirler – Faiz Dışı Giderler

⁴³ BDDK, 5411 Sayılı Bankacılık Kanunu, 2005, (Çevrimiçi) https://www.bddk.org.tr/websitesi/turkce/Mevzuat/Bankacilik_Kanunu/Bankacilik_Kanunu.aspx, (Erişim Tarihi: 27.05.2015).

⁴⁴ Eken, a.g.e., s. 29.

Net faiz dışı gelirin negatif çıkması diğer bir ifade ile faiz dışı giderlerin faiz dışı gelirlere daha yüksek çıkması “yük” olarak isimlendirilmektedir.⁴⁵ Fakat bir bankanın bilançosunun taşıdığı riskler sadece bu iki riskle de sınırlı değildir. Genel olarak tüm bankaların bilançosunda taşıdığı riskleri aşağıdaki gibi sıralamak mümkündür;

- Kredi Riski
- Faiz oranı Riski
- Döviz Kuru Riski
- Likidite Riski
- Sermaye Yeterliliği Riskidir.

2.3.2. Literatürde Genel Kabul Görmüş Bilanço Yönetim Modelleri

“Bankaların modellendirilmesi ve davranışlarının açıklanması çalışmaları Edgeworth’ un 1888 yılındaki çalışmasına kadar uzanmaktadır. (Bu çalışmada, Edgeworth, bankacılık tarihindeki ilk matematiksel banka modelini geliştirmiş ve bu model yardımıyla bankaların finansal sektördeki davranışlarının bir analizini yapmıştır.) Edgeworth’ un ilk çalışmasından bu yana bankacılık teorisi çok büyük gelişme göstermesine ve birçok iktisatçı bankaları farklı perspektiflerden ele alarak modellendirmiş olmalarına rağmen, genel kabul görmüş bir model ortaya konulamamıştır.

Bunun temel nedenleri; (1) banka bilançolarının çok sayıda ve farklı karakteristik özelliklere sahip aktif ve pasif varlıklar içermesi, (2) dolayısıyla bilançonun çok sayıda finansal riske maruz olması, (3) yasal düzenlemelerin ortaya koyduğu sermaye yeterliliği ve likidite düzeyi kısıtlamaları ve (4) hizmet üretim süreci olarak düşünülmektedir.”⁴⁶ Yasal düzenlemelerin ortaya koyduğu sermaye yeterliliği ve likidite düzeyi kısıtlamalarına 5411 sayılı Bankacılık Kanunu madde 45 ve 46’ da açıkça yer vermiştir.

⁴⁵ a.g.e.

⁴⁶ a.g.e., s. 23

MADDE 45 - Sermaye Yeterliliği

Bu Kanunun uygulanmasında maruz kalınan riskler nedeniyle oluşabilecek zararlara karşı yeterli özkaynak bulundurulması sermaye yeterliliğini ifade eder. Bankalar, Kurum tarafından düzenlenecek yönetmelikte öngörülen usûl ve esaslara göre yüzde sekiz oranından az olmamak üzere belirlenecek sermaye yeterliliği oranını hesaplamak, tutturmak, idame ettirmek ve raporlamak zorundadır. Bankaların iç sistemleri, aktif ve malî yapıları dikkate alınarak asgarî sermaye yeterliliği oranını artırmaya, bankalar bazında farklılaştırmaya, kaynağı katılma hesabı olan aktiflerin risk ağırlıklarının belirlenmesinde bu hesapların özelliklerini dikkate almak suretiyle düzenleme yapmaya Kurul yetkilidir.

MADDE 46 – Likidite Yeterliliği

Bankalar, Merkez Bankasının uygun görüşü alınmak suretiyle Kurulca belirlenecek usûl ve esaslara göre asgarî likidite düzeyini hesaplamak, tutturmak, idame ettirmek ve raporlamak zorundadır.”⁴⁷ Aksi halde;

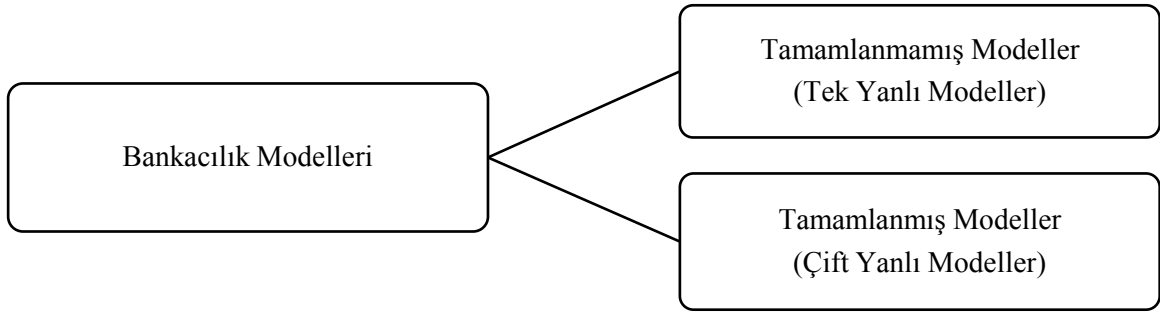
“MADDE 67 - Önlem alınması gereken haller” başlığı altında kanununda geçen banka bilançolarındaki “özkaynaklarının sermaye yeterliliğine ilişkin düzenlemelere göre yetersiz olması veya bu durumun gerçekleşmek üzere bulunması”⁴⁸ halinde kurul önlem almaya yetkilidir.

Bir banka bilançosunu “Aktifler=Pasifler+Sermaye” eşitliği ile göstermek mümkündür. Bu eşitlik göz önüne alınarak geçmişten bu yana iktisatçılar; (1) önce eşitliğin sağ tarafını, mevduat seviyesinin bankalar tarafından etkilenemeyeceği varsayımına dayanarak, veri olarak kabul etmiş, dolayısıyla da eşitliğin solunda bulunan aktiflerin karını optimize edecek şekilde yapılandırmaya yönelik çalışmışlar yapmışlardır. (2) 1960’lardan sonra, bankaların finansal piyasalardan fon ve mevduat satın alabildiklerine şahit olunca, bu sefer de eşitliğin sol tarafını ihmal ederek tümüyle sağ tarafını kullanarak modeller oluşturmuşlardır.

⁴⁷ BDDK, 5411 Sayılı Bankacılık Kanunu, 2005, (Çevrimiçi) https://www.bddk.org.tr/websitesi/turkce/Mevzuat/Bankacilik_Kanunu/Bankacilik_Kanunu.aspx, (Erişim Tarihi: 27.05.2015).

⁴⁸ a.g.e.

Bu iki çalışmada literatürde “Tamamlanmamış Modeller” ya da “Tek Yanlı Modeller” olarak isimlendirilmiştir. (3) 1980’lerden sonra ise, finansal iktisatçılar, banka bilançosunun her iki tarafını kullanarak, yeni modeller geliştirmişlerdir. Bu modeller de literatürde “Tamamlanmış Modeller” ya da “Çift Yanlı Modeller” olarak isimlendirilmiştirler.⁴⁹

Şekil 2: Bankacılık Modelleri

2.4. Enflasyonun Bankacılık Üzerindeki Etkileri

2.4.1. Enflasyonun Kar Marjı Üzerindeki Etkileri

Aktif getirilerinin ağırlıklı ortalaması ile pasif maliyetlerinin ağırlıklı ortalaması arasındaki farktan oluşan kar marjı, bankaların en birincil kazanç kaynağı olduğu için son derece önemli bulunmaktadır. Banka karlılığını belirleyen faktörleri inceleyen pek çok yayınlanmış çalışma, banka faaliyetlerini belirli ya da sınırlı açılardan ele almakta iken, banka davranışlarını açıklayan teoriler de yetersiz kalmaktadır.

⁴⁹ Mehmet Hasan Eken, **Enflasyonun Bankacılık Üzerine Etkilerinin Risk ve Karlılık Açısından Değerlendirilmesi**, Türkiye Bankalar Birliği, Ankara, 1994, s. 23, 24.

Enflasyon, Cagan, Lipsey ve Flannery' ye göre kar marjlarını bozmaktadır. Buna karşılık, bazı çevreler “Enflasyon olmazsa bankalar ayakta duramaz” alternatif görüşünü de getirmektedir.⁵⁰

Banka bilançolarındaki çeşitli finansal riskler yüzünden bankaların karlılıklarında dalgalanmalar meydana gelmekle olup, Türk bankacılık sektöründe geçmiş dönemlerde yaşanan yüksek enflasyonun, banka bilançolarındaki riskleri arttırdığı bilinmektedir.

Bourke ve Short'tan esinlenerek yapılan bir çalışmada, Türk bankacılık sektöründe kamu bankalarının bankacılık sektörü karlılığına etkisinin negatif olduğu bulunmuştur. Kamu bankalarının, sektördeki diğer özel sermayeli ticari bankalara kıyasla sektörün karlılık performansını olumsuz yönde etkilediğini göstermektedir.⁵¹

Banka karının en önemli unsuru olan net kar marjı; (1) kredi riskine, (2) faiz oranı riskine ve (3) döviz kuru riskine karşı hassastır. Enflasyonun net kar marjını nasıl ve ne yönde etkileyeceği, bu üç risk perspektifi doğrultusunda incelenecektir.⁵²

2.4.1.1. Enflasyon ve Kredi Riski İlişkisi

Kredi riski bankaların verdiği kredilerin geri ödenmeme olasılığıdır. Bankalar geri ödenmeyen krediler için karşılık ayırarak, bu karşılıkları net faiz gelirlerinden düşmektedirler. Bu da bankaların karını azaltıcı bir etki yaratmaktadır.

Firmalar kredi ihtiyaçlarını karşılamak amacı ile bankalardan kredi talep etmektedirler. Aldıkları kredileri vadesinde ve önceden ayarlanmış faiz ile beraber geri ödemek durumundadırlar.

⁵⁰ Esin OKAY, “**Mali Tablolar Analizi İle Türkiye’de Enflasyonun Bankacılık Üzerine Etkileri**”, (MÜ Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü Bankacılık Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, 1998, s. 37, 38.

⁵¹ Esin OKAY, “**Mali Tablolar Analizi İle Türkiye’de Enflasyonun Bankacılık Üzerine Etkileri**”, (MÜ Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü Bankacılık Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, 1998, s. 37, 38.

⁵² Eken, **a.g.e.**, s. 33.

Türkiye’ de özellikle geçmişte yaşanan yüksek enflasyon nedeni ile faiz oranları da yüksek seviyelerde seyretmektedir. Bu durum borçlanma maliyetlerini de yükseltmektedir.

Finansman maliyeti artan firmalar ekonomik ilerleme sağladığı sürece bir sorunla karşılaşmamaktadırlar. Ancak ekonomi resesyona girdiğinde, firmaların maliyetlerini karşılayan, faaliyet karları düşmekte ve uzun vadede iflaslar meydana gelmektedir. Bu sonuç, bankaların batık kredilerinin artmasına sebep olmaktadır. Böylece, bankaların karlılıklarında bozulmalar baş göstermekte ve muhtemel zararlara dönüşmektedir.

Kredilerde de enflasyon yüzünden geliri azalan kişilerin kredi borcunu ödeyememe durumu ortaya çıkmakta ve bankaların batık kredi hacmi daha da artmaktadır. Görülmektedir ki kredi riski ile yüksek faiz oranları ve dolayısıyla enflasyon arasında güçlü bir bağlantı vardır. Enflasyonun 41 ülke için zaman, kesit ve karma serileri eşliğinde elde edilen bulguları değerlendiren Erb, Harvey ve Viskanta’ya göre kredi riski ile enflasyon arasında belirgin bir korelasyon bulunmaktadır.⁵³

2.4.1.2. Enflasyon ve Faiz Oranı Riski İlişkisi

Faiz oranı riski, faiz hadlerinde meydana gelen dalgalanmalar neticesinde banka maliyet getirilerinde oluşan belirsizlikler olarak yorumlanabilir. Bununla beraber, banka bilançosunun piyasa değeri de değişime uğramaktadır. Aktiflerin ortalama vadesi pasiflerin ortalama vadesine eşit olmadığı, eşit olsa da aktif ve pasifteki faizlerin farklı tabanları olması nedenleriyle faiz riski kaçınılmazdır.

Gelir riski aktif ve pasiflerde meydana gelen dalgalanmalardır. Bu açık analizinde kullanılan birincil araçtır. Açık analizi, faize duyarlı aktiflerle, faize duyarlı pasiflerin farkı ile bulunmaktadır.

⁵³ Okay, **a.g.e.**, s. 42.

Yeniden yatırım riski, gelecekteki yatırımların belirsizlik göstermesidir. Önceden ödeme riski ise yüksek faiz ile verilen kredilerin faizlerin düşmesi nedeni ile vadeden önce ödeme durumudur. Marj riski de faizlerdeki değişimlerin yatırım araçlarını aynı ölçüde ve aynı yönde etkilemesidir. Bu durumda faiz hadleri banka mevduat ve kredi faiz oranlarına aynı şekilde yansımamaktadır.⁵⁴

Faiz, bankacılık sektörünün gelirlerinde olduğu gibi maliyetlerinde de çok önemli bir yer tutmaktadır. Ancak Türkiye’ de özellikle geçmiş yıllarda enflasyonun dolayısıyla faizlerin yüksek olduğu bir ülkede bankalar için bir belirsizlik faktörüdür. Uzun vadede beklenen getiriler açısından tahmin zorluğuna, istikrarsızlık ve bankaların itibarlarını düşürücü bir etkiye de neden olmaktadır. Faiz oranlarındaki eğilimin kısa vadelere yöneldiği, sabit değil değişken orana dayalı olduğu görülmektedir.

2.4.1.3. Enflasyon ve Kur Riski İlişkisi

Döviz kuru riski, milli paranın değerinin yabancı paralar karşısında dalgalanması sonucu, banka bilançosunda bulunan döviz kalemlerinin piyasa değerinde meydana gelen değişim olarak ifade edilmektedir.

Nominal döviz kurunun yükselen maliyetleri aksettirecek oranda değişmesine izin verilmezse, gerçek kur değerlenir. Yeni kur dengede olmadığı için de ithalatın kısıtlanması gerekir. Bu kısıtlama ekonomik faaliyetlerin sıkı para ve maliye politikaları yolu ile azaltılması veya ithalat miktar kontrolleri ile sağlanabilir. Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerde, bazen dış ticarete konu olan malların fiyatları nedeni ile bazen ithal malı girdi fiyatları nedeni ile bazen de beklentiler kanalı ile döviz kuru, enflasyonu, gelişmiş ülkelerde olduğundan daha fazla etkilemektedir. Burada, enflasyonun nedenleri ile ilişkili olan veya enflasyonla mücadelede dikkate alınması gereken bir noktada kur artışı ile enflasyon arasındaki paralelliktir.⁵⁵

⁵⁴ a.g.e., s. 43.

⁵⁵ KOÇAK Sait, “Döviz Kurundaki Değişikliklerin Ekonomik Etkileri”, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi, 2006, s. 59.

3. ENFLASYONUN BANKA BİLANÇOLARINA ETKİSİNİN FAİZ MARJLARI İLE KARŞILAŞTIRMALI OLARAK İNCELENMESİ

Enflasyon, finansal sistemdeki değişkenliği ve dolayısıyla riskleri arttırdığından sisteme olumsuz etkileri bulunmaktadır. Sistemin performansına, büyüme hızına negatif etkide bulunduğu gibi aynı zamanda finansal sistemdeki istikrarsızlığı ve belirsizliği tetiklemektedir. Bu nedenle enflasyonun ekonomideki yatırım düşüncelerini negatif yönde etkileyerek büyüme hızını yavaşlatacağını söylemek yanlış olmayacaktır. Enflasyonun bankacılık sistemine etkileri arasında (1) oynaklık artar (2) bankacılık riskleri artar (3) piyasa derinliği azalır (4) ürün çeşitliliği azalır (5) vade azalır (6) sermaye yeterliliği azalır (7) yabancı kaynak girişi azalır (8) yatırım kararları azalır (9) maliyetler artar gibi birçok madde saymak mümkündür. Bu sonuçların yanı sıra enflasyonun bankaların (10) sermaye getirisini ve (11) performansını nasıl etkilediği tartışmalı konulardır. Çalışmanın bu kısmında, söz konusu soruya yanıt aranacaktır. Bu amaçtan yola çıkılarak enflasyon döneminde bankaların net borçlu olup olmadıkları aynı zamanda net faiz marjlarındaki gelişmeler de incelenerek söz konusunu soruya yanıt aranacaktır. Net Faiz Marjı (NFM) oranının kullanılmasındaki amaç hem aktifi hem de pasifi aynı anda ilgilendirdiği için, hem aktifin hem de pasifin aynı anda yönetimi, bu oranın yükseltilmesini sağlayacaktır. Diğer bir ifade ile enflasyonun banka aktif/pasif üzerindeki etkisini aynı anda görebilmenin yolu Net Faiz Marjının (NFM) gelişimini incelemekle mümkün olabilir.

Bankaların gelir tablosu incelendiğinde, bankanın gelirleri arasında; faiz gelirleri ve faiz dışı gelirler bulunmaktadır. Faiz gelirleri; (1) kredilerden alınan faizler, (2) mevduat munzam karşılıklarından alınan faizler (3) bankalardan alınan faizler (4) Bankalararası para piyasası işlemlerinden alınan faizler (5) menkul değerler cüzdanından alınan faizler ve (6) diğer faiz gelirleridir.

Faiz dışı gelirler ise; (1) kredilerden alınan ücret ve komisyonlar (2) sermaye piyasası işlem karları (3) kambiyo karları (4) iştirakler ve bağlı ortaklıklardan alınan kar payları (5) olağanüstü gelirler ve (6) diğer faiz dışı gelirleridir.⁵⁶

Bankaların gider tablosu incelendiğinde, bankanın giderleri arasında; faiz giderleri, faiz dışı giderler ve vergi kaleminin yer aldığı görülmektedir. Faiz giderleri; (1) tüm mevduatlara verilen faizler (2) bankalararası para piyasası işlemlerine verilen faizler (3) kullanılan kredilere verilen faizler (4) çıkarılan menkul kıymetlere verilen faizler ve (4) diğer faiz giderlerinden oluşmaktadır. Faiz dışı giderler ise; (1) personel giderleri (2) kira giderleri (3) amortisman giderleri ve (4) diğer faiz dışı giderlerden oluşmaktadır.⁵⁷ (Diğer faiz dışı giderler; Sermaye piyasası işlem zararları, kambiyo zararları, yatırılan vergi ve harçlar, verilen ücret ve komisyonlardır.)

3.1. Enflasyonun Türk Bankacılık Sektörüne Etkilerinin “Net Borçlu Hipotezi” ne Göre Değerlendirilmesi

Çalışmada Net Borçlu Hipotezi’ nin Türk bankacılık sektörü için geçerliliği 1997-2013 yılları arasındaki veriler ele alınarak değerlendirilmeye çalışılmıştır. Bu nedenle öncelikle Net Borçlu Hipotezi anlatılmış olup, daha sonra uygulamalı bir şekilde yorumlanmaya çalışılmıştır. Net borçlu hipotezinin kullanılmasındaki temel amaç hipotezin temel savını oluşturan unsurun (enflasyonun varlığı) ülkemiz için söz konusu olmasıdır.

⁵⁶ Esin OKAY, “Mali Tablolar Analizi İle Türkiye’de Enflasyonun Bankacılık Üzerine Etkileri”, (MÜ Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü Bankacılık Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, 1998 , s.67

⁵⁷ a.g.e., s.67

3.1.1. Net Borçlu Hipotezi

➤ Net Borçlar = Borçlar – Alacaklar

Enflasyonda beklenmeyen bir artış olması durumunda, net borçlu durumunda olan başka bir ifadeyle yukarıdaki eşitliğe göre borçları alacaklarından fazla olan firmalar, sabit ödeme gerektiren borçların gerçek değerindeki düşme nedeniyle bir kazanç elde etmektedirler.

➤ Net Alacaklar = Alacaklar – Borçlar

Yine enflasyonda beklenmeyen bir artış olması durumunda, net alacaklı durumunda olan başka bir ifadeyle yukarıdaki eşitliğe göre alacakları borçlarından fazla olan firmalar, sabit getirili finansal varlıkların gerçek değerindeki düşme nedeniyle bir kayıp elde etmektedirler.

Sonuç olarak enflasyondaki beklenmeyen artış, net alacaklılardan net borçlulara servet transferi demektir. İşte bu servet transferi, net borçlu hipotezinin temel savını oluşturmaktadır.”⁵⁸

Beklenmeyen enflasyon döneminde net borçlular, kazançlarını arttıracaklardır. İşletmeler genellikle fon isteminde bulunan kesimde yer almakta olduğundan net borçlu durumunda olmaktadır.⁵⁹ Cagan ve Lipsey (1978) çalışmalarında net alacaklı ve net borçluların enflasyon dönemleri getirilerini beklenen ve beklenmeyen enflasyon durumuna göre ikiye ayırmaktadır. Beklenen enflasyon durumunda firmalar veya sektörler arasında görece bir servet değişimi beklenmezken, beklenmeyen enflasyon durumlarında net borçluların kazanç sağlayacaklarını öne sürmektedir. Özellikle reel sektörün, yapısı itibarıyla geleneksel olarak net borçlu durumda olmasından hareketle sektördeki firmaların beklenmeyen enflasyon dönemlerinden karlı çıkacaklarını ifade eder.

⁵⁸ İktisadi Araştırmalar Vakfı, **Düşük Enflasyona Geçiş Sürecinde Türk Bankacılık Sektörü**, İstanbul: İktisadi Araştırmalar Vakfı, ‘y.y.’, 2000, s. 219.

⁵⁹ Cagan, P. And Lipsey, R.E., (1978), “**Financial Effects of Inflation**”, National Bureau of Economics Research, General Series, No:103, s.2, Ballinger Publishing Company, New York

Firmaların net borçlu ve net alacaklı durumları, parasal varlıkların ve parasal borçların büyüklüğüne göre belirlenmektedir. Eğer parasal borçlar parasal varlıkları aşıyorsa net borçlu, parasal varlıklar, parasal borçları aşıyorsa net alacaklı olmaktadır.⁶⁰ Bach ve Ando (1957) yaptıkları çalışmada enflasyon dönemlerinde net borçlu ve net alacaklıların kayıp/kazançlarını ölçmek amacıyla 1939-1952 yılları arasında Moody endeksindeki 52 firmayı ele alarak, firmaları net borçlu ve net alacaklı olarak ikiye ayırarak çalışmada alacaklılık/borçluluk durumunu, parasal varlıkların parasal yükümlülüklerden fazla olup olmamasına göre belirlemiştir. Çalışmada firmaların enflasyon dönemlerinde kazançlı olup olmamaları (1) Pay değerleri (2) Enflasyon döneminin başında ve sonundaki yatırım karlılığı ölçütleri üzerinden değerlendirmiştir. Çalışma sonuçlarına göre beklenenin aksine enflasyon döneminde net borçlu firmaların net alacaklılara göre önemsenecek düzeyde karlı çıkmadıkları sonucuna ulaşıyor. İncelenen tarih Aralıkları 1939-1946, 1946-1949 ve 1949-1952 şeklinde 3 döneme ayrılarak incelendiğinde net borçlu firmaların pay değerlerinin yalnızca 1949-1952 yılları arasında alacaklı firmalardan daha fazla arttığı, yatırım karlılığının ise hiçbir dönemde net alacaklı firmaların karlılığı kadar artmadığını gözlemlemiştir. Ayrıca firmaların borçlu alacaklı olma durumunun enflasyon dönemlerinde pay değerlerinin yükselişini ölçmede istatistiki olarak önemli olmadığı çıkarımına da varmıştır. Aynı dönem üzerinde yapılan bir diğer çalışmada ise Alchian, Armen ve Kessel (1955) net borçluların önemli ölçüde güçlü performans yakaladıklarını göstermişlerdir. Çalışmada 85 firmadan oluşan bir örneklem kullanılmış ve ana ölçüt olarak net borçlu ve net alacaklı firmaların pay değerleri incelenmiştir. Çalışma sonucunda net borçlu firmaların enflasyon döneminde istatistiki olarak anlamlı düzeyde daha etkin olduğu belirlenmiştir. Aynı çalışmada 28 firma üzerine 1929-1933 deflasyon döneminde yapılan incelemede net borçlu firmaların pay değerlerinde diğer firmalara nazaran daha sert düşüslere rastlanmıştır. Ayrıca net borçlu hipotezi ortaya konulurken sadece faiz ve anapara ödemelerindeki gerçek azalmanın şirketlere sağladığı yarar üzerinde durulmuştur. Modigliani ve Miller (MM) etkin sermaye piyasası, sıfır işlem ve sıfır vergi varsayımlarına dayanarak firmanın finansman yöntemi (borçlanma veya sermaye artırımı) firmanın değerine (pay değerine) etki etmez. M-M Teoremi, vergi ihmal edilerek kurgulanmaktadır.

⁶⁰ Bach, G.L. and Ando, A., (1957), “**The Redistributive Effects of Inflation**”, the Review of Economics and Statistics, Vol:39, No:1, s.9

Oysa borçlanmanın vergiden düşürülebildiği durumlarda firmanın değerinin borçlanma ile birlikte arttığı görülecektir. Daha çok borç kullanan firmaların değeri daha çok artacaktır.⁶¹

Net borçlu hipotezine göre firmaların kazanabilmeleri için iki koşulun varlığı gereklidir.⁶²

1. Beklenmeyen enflasyonun söz konusu olması
2. Firmaların net borçlu durumunda olmaları

Bu durumda beklenmeyen enflasyon dönemlerinde piyasadaki firmaların net borçlu veya net alacaklı olup olmadıkları nasıl belirlenmektedir sorusu karşımıza çıkmaktadır. “Firmaların net borçlu ve net alacaklı durumları, parasal varlıkların ve parasal borçların büyüklüğüne göre belirlenmektedir.”⁶³

- Parasal Borçlar > Parasal Varlıklar ➡ Net Borçlu
- Parasal Varlıklar > Parasal Borçlar ➡ Net Alacaklı

Bu çalışmada kullanılan parasal varlıklar ve parasal borçlar kalemleri aşağıdaki gibi olup, Türkiye Bankalar Birliği’ den (TBB) alınan resmi veriler kullanılmıştır.

⁶¹ Ross, S.A., Westerfield, R.W.ve Jaffe, J.F. (1990), **Corporate Finance**, Irwin Inc., Boston, s.394-410

⁶² İktisadi Araştırmalar Vakfı, **Düşük Enflasyona Geçiş Sürecinde Türk Bankacılık Sektörü**, İstanbul: İktisadi Araştırmalar Vakfı, ‘y.y.’, 2000, s. 219.

⁶³ a.g.e.

Tablo 1: TBB - Parasal Varlıklar/Borçlar/Toplam Varlıklar Kalemleri (1997-2013)

PARASAL BORÇLAR (1997-2001)	PARASAL BORÇLAR (2002-2013)
Mevduat	Mevduat
Bankalararası Para Piyasası	Para Piyasalarına Borçlar
Merkez Bankası Kredileri	Alınan Krediler
Alınan Diğer Krediler	
Çıkarılan Menkul Kıymetler	İhraç Edilen Menkul Kıymetler (Net)
Fonlar	Fonlar
PARASAL VARLIKLAR (1997-2001)	PARASAL VARLIKLAR (2002-2013)
Nakit Değerler	Nakit Değerler Ve Merkez Bankası
Bankalar	Bankalar
Diğer Mali Kurumlar	Gerçeğe Uygun Değer Farkı K/Z A Yans. Fin. Var. (Net)
Bankalararası Para Piyasası	Para Piyasalarından Alacaklar
Menkul Değerler Cüzdanı	Satılmaya Hazır Finansal Varlıklar (Net)
Mevduat Munzam Karşılıkları	Krediler Ve Alacaklar
İhtisas Dışı Krediler	Vadeye Kadar Elde Tutulacak Yatırımlar (Net)
İhtisas Kredileri	Riskten Korunma Amaçlı Türev Finansal Varlıklar
	İptal-Zorunlu Karşılıklar
TOPLAM VARLIKLAR İÇİNDEKİ KALEMLER (1997-2013)	
Mevduat (TL+YP)	
Mevduat Dışı Kaynaklar	
Öz Kaynaklar	
Diğer Pasifler	
Kar	

3.2. Bankaların Net Borçlu/Alacaklı Durumlarının Net Faiz Marjları ile Karşılaştırılmalı Olarak İncelenmesi

Çalışmanın bu kısmında 1997–2013 dönemi için bankaların net borçlu/alacaklı durumları ile net faiz/faiz dışı marjlarındaki gelişmeler incelenecektir.

İnceleme sonucunda eğer net borçlu hipotezi geçerli ise enflasyonun yüksek olduğu dönemlerde, aşağıda yazılı sonucun söz konusu olması beklenmektedir.

“Net borçlu konumunda olan bankaların kazançlarının yükselmesi dolayısıyla net faiz marjlarının yükselmesi beklenmektedir.”⁶⁴ Bir diğer ifade ile net borçlu durumunda olan bankaların parasal borçlarının parasal varlıklarından büyük olması beklenmektedir.

Net Faiz Marjını ise aşağıdaki formül ile tanımlamak mümkündür.⁶⁵

$$\text{Net Faiz Marjı (NFM)} = \frac{\left(\frac{\text{Varlıklardan Elde Edilen Faizler}}{\text{Toplam Varlıklar}} \right) - \left(\frac{\text{Borçlar için Ödenen Faizler}}{\text{Toplam Varlıklar}} \right)}$$

Formül 1: Net Faiz Marjı Hesaplama Formülü

$$\text{Net Faiz Dışı Marjı (NFM)} = \frac{\left(\frac{\text{Faaliyet Dışı Gelirler}}{\text{Toplam Varlıklar}} \right) - \left(\frac{\text{Faaliyet Dışı Giderler}}{\text{Toplam Varlıklar}} \right)}$$

Formül 2: Net Faiz Dışı Marjı Hesaplama Formülü

⁶⁴ a.g.e., s. 222.

⁶⁵ a.g.e.

Net Faiz Marjı, aktif – pasif yönetiminin en önemli unsurudur. Çünkü bu oran hem aktifi hem de pasifi aynı anda ilgilendirdiği için, hem aktifin hem de pasifin aynı anda yönetimi NFM‘ nin yükseltilmesini sağlayacaktır. Bir başka ifade ile enflasyonun banka aktif pasifi üzerindeki etkisini aynı anda görebilmenin yolu net faiz marjının gelişimini incelemekle mümkün olabilir.⁶⁶

Sonuç olarak bankaların faiz dışı giderlerini azaltmaları, büyüyen bankacılık sektörü ve şube sayılarının her geçen gün daha da artmasından dolayı çok güç olduğundan, yükün pozitif kısmının bir başka ifade ile faiz dışı gelirlerini arttırmaları yönünde politika oluşturmaları daha isabetli görünmektedir. Böylece yük (net faiz dışı gelir – net faiz dışı gider) her zaman pozitif olmakla birlikte bankanın karlılığı da artacaktır. Görülmektedir ki, enflasyon bankaların karlarını çeşitli şekillerde etkileyebilmektedir. Ancak faiz dışı gider ile faiz dışı gelirin aynı oranda artması banka açısından bir zarara neden olmayacaktır. Zira böyle bir paralelliğin bankacılık sektörümüzde gözlenmesi oldukça zor gözükmektedir.

3.3. 1997 - 2013 Dönemi Enflasyon Verileri

Çalışmaya başlamadan önce bu dönemler içerisindeki resmi enflasyon verilerini aşağıda bir tablo halinde vermek gerekirse;

⁶⁶ a.g.e.

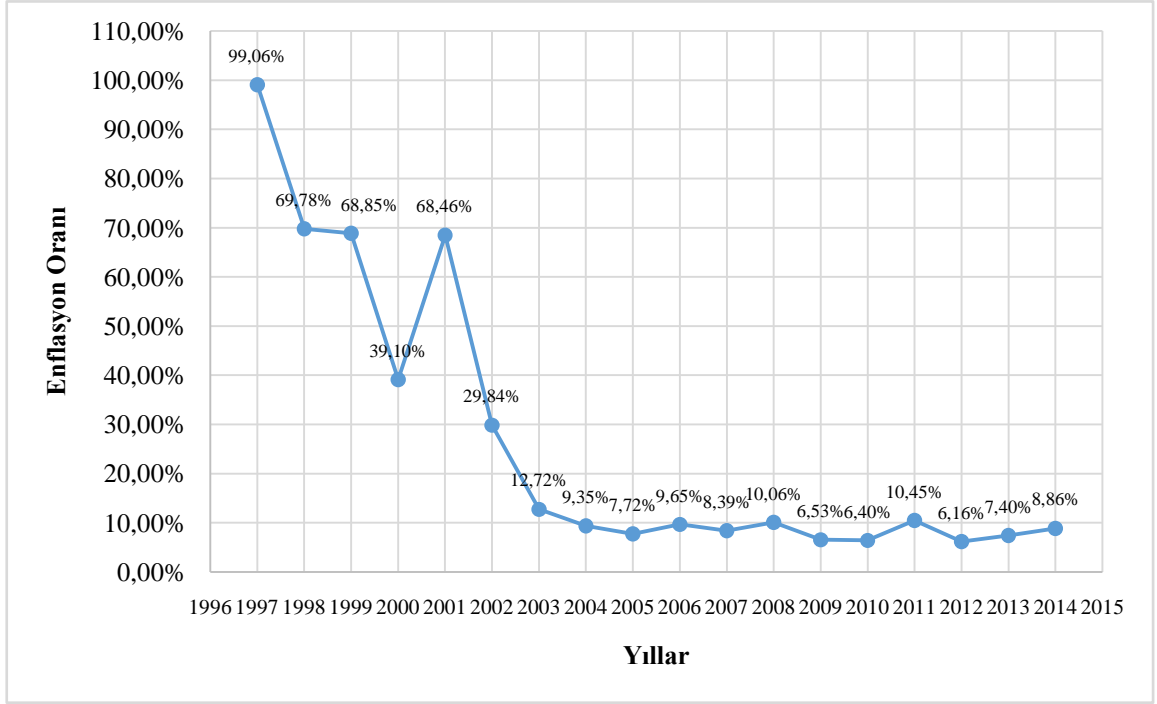
Tablo 2: 1997-2014 Yılları Arası Enflasyon Oranları

Yıl	Enflasyon (%)
31.12.1997	99,06%
31.12.1998	69,78%
31.12.1999	68,85%
31.12.2000	39,10%
31.12.2001	68,46%
31.12.2002	29,84%
31.12.2003	12,72%
31.12.2004	9,35%
31.12.2005	7,72%
31.12.2006	9,65%
31.12.2007	8,39%
31.12.2008	10,06%
31.12.2009	6,53%
31.12.2010	6,40%
31.12.2011	10,45%
31.12.2012	6,16%
31.12.2013	7,40%
30.09.2014	8,86%

Kaynak: TÜİK, Veri tabanları, Enflasyon ve Fiyat

Türkiye’de enflasyonun zaman serisiyle yapılacak analizinde dikkat çeken nokta belli bir oranın altına uzun yıllar düşmemiş olmasıdır. Enflasyon oranının 2003 öncesine kadar %30’ların altında gerçekleşmemesi, yani düşük enflasyon değerlerine rastlanmaması dikkat çekicidir.

Yukarıda TÜİK’ den alınan resmi enflasyon verilerine göre zaman içinde düşen enflasyon oranlarına göre bankaların faiz/faiz dışı gelir, giderleri arasındaki ilişki yorumlanmaya çalışılacaktır.

Şekil 3: 1997-2013 Yılları Arasında Enflasyon Oranındaki Değişimler

3.4. 1997 – 2013 Döneminin Gruplar Bazında İncelenmesi

Tablo 3: *Gruplar Bazında Bankalar*

Grup 1	Grup 2	Grup 3	Grup 4
SEKTÖR	KAMU	ÖZEL	YABANCI

3.4.1. Sektör Bankaları İncelemesi (Türk Bankacılık Sektörü)

Tablo 4: Bankaların Net Borçlu/Alacaklı Durumundaki Gelişmeler (Sektör)

Sektör TL(MİLYAR)	1.PARASAL VARLIKLAR	(%) Değişim	2.PARASAL BORÇLAR	(%) Değişim
1997	15.299.008,00	114,80%	15.765.151,00	112,48%
1998	26.066.160,00	70,38%	29.900.381,00	89,66%
1999	47.575.939,00	82,52%	60.650.398,00	102,84%
2000	67.676.634,00	42,25%	88.215.655,00	45,45%
2001	96.375.630,00	42,41%	143.764.709,00	62,97%
2002	176.839.244,23	83,49%	173.891.458,00	20,96%
2003	213.193.675,52	20,56%	199.897.327,48	14,96%
2004	269.940.849,00	26,62%	242.654.901,00	21,39%
2005	359.279.851,00	33,10%	320.498.691,00	32,08%
2006	460.501.815	28,17%	400.045.716	24,82%
2007	531.141.496	15,34%	448.597.808	12,14%
2008	675.593.768	27,20%	578.710.459	29,00%
2009	764.509.539	13,16%	644.938.243	11,44%
2010	922.545.693	20,67%	776.463.347	20,39%
2011	1.117.512.320	21,13%	950.960.577	22,47%
2012	1.245.336.754	11,44%	1.026.856.143	7,98%
2013	1.575.501.560	26,51%	1.329.797.245	29,50%

Kaynak: TBB, Veri Sorgulama Sistemi

Tablo 4’de incelendiğinde 1997 yılında 15,5 Milyon civarında olan parasal varlık ve parasal borç kalemleri 2013 yılına gelindiğinde 1 Milyar 500 Milyon civarlarına kadar yükselmiştir. Fakat bir önceki yıla göre değişim yüzdelerine baktığımızda 1997 yılında % 115 civarında olan pozitif yönlü değişimin 2013 yılına gelindiğinde yıllar içerisinde % 30 ‘lara kadar düştüğü görülmüştür.

Tablo 5: Bankaların Net Faiz/Faiz Dışı Marjlarındaki Gelişmeler (Sektör)

YILLAR	NET FAİZ MARJI (%)	(%) Değişim	NET FAİZ DIŞI MARJIN(%)	(%) Değişim	Enflasyon (%) (TÜFE)
1997	7,60%	0,07%	-4,10%	-0,05%	99,06%
1998	9,40%	1,72%	-5,90%	-1,75%	69,78%
1999	6,60%	-2,77%	-5,40%	0,44%	68,85%
2000	4,30%	-2,32%	-6,60%	-1,16%	39,10%
2001	7,80%	3,52%	-10,50%	-3,93%	68,46%
2002	6,00%	-1,82%	-20,70%	-10,17%	29,84%
2003	4,50%	-1,51%	-21,90%	-1,24%	12,72%
2004	5,70%	1,26%	-20,70%	1,22%	9,35%
2005	4,60%	-1,16%	-23,70%	-2,96%	7,72%
2006	4,20%	-0,36%	-8,40%	15,33%	9,65%
2007	4,50%	0,34%	-11,00%	-2,62%	8,39%
2008	4,30%	-0,22%	-12,90%	-1,96%	10,06%
2009	5,20%	0,87%	-10,80%	2,13%	6,53%
2010	4,00%	-1,21%	40,10%	51,06%	6,40%
2011	3,30%	-0,64%	33,80%	-6,32%	10,45%
2012	3,90%	0,61%	80,20%	46,33%	6,16%
2013	3,40%	-0,52%	35,00%	-45,15%	7,40%

Kaynak: TBB, Veri Sorgulama Sistemi

Enflasyon dolayısıyla bankaların (sektör) net faiz marjı geliri tablo 5’de görüldüğü üzere düzensiz olmakla birlikte sürekli azalma eğilimindedir. Bu da bize ödenen faizlerin elde edilen faizlerden yıllar içinde daha çok yükseldiğini göstermektedir. Fakat bankaların gelir (elde edilen faizler) ve giderleri (ödenen faizler) karşılaştırmalı olarak incelendiğinde, her ikisi de aynı oranlarda genişlemekte ise banka açısından bir zarara neden olmamaktadır. Ancak, değişim oranları farklı ve aralarındaki fark, giderlerdeki artıştan kaynaklanıyor ise bankanın enflasyondan daha fazla etkilenmesi söz konusu olmaktadır. (Bu da net borcu hipotezinin temel savına aykırı bir durumdur.)

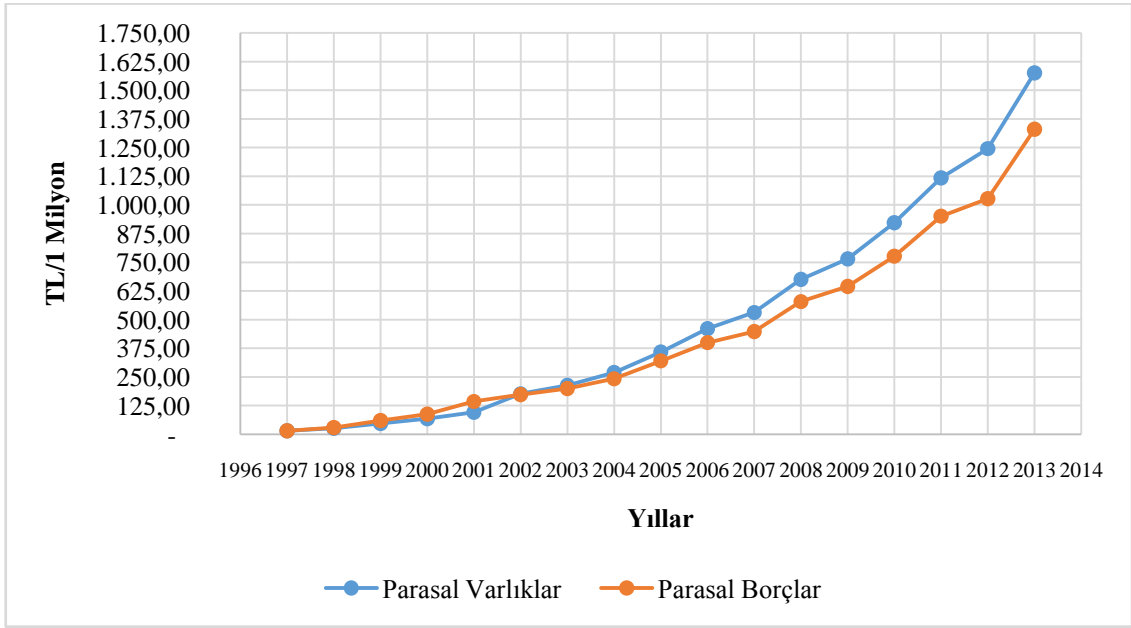
Bankaların karının artıp artmadığını yorumlayabileceğimiz en belirleyici kalem olan faiz marjı, faiz gelirlerinin faiz giderlerinden fazla olduğu durumlarda bankalara ancak kazanç getirecektir. Sonuçta, tablolarda da görüldüğü gibi bankaların net faiz marjı 1997 yılında %7,60'larda iken 2013 yılında geldiği son durum %3.40'lardadır. Anlaşıldığı üzere yıllar itibariyle düşüş gerçekleşmiştir. Net faiz dışı marjlarına baktığımızda ise aynı şekilde 2010 yılına kadar sürekli düşme eğiliminde olmakla birlikte net faiz marjlarından daha yüksek miktarda oranlarda değişim göstermiştir.

Tablo 6: Bankaların Parasal Varlık/Borç - Net Faiz/Faiz Dışı Oranlarındaki Gelişmeler (Sektör)

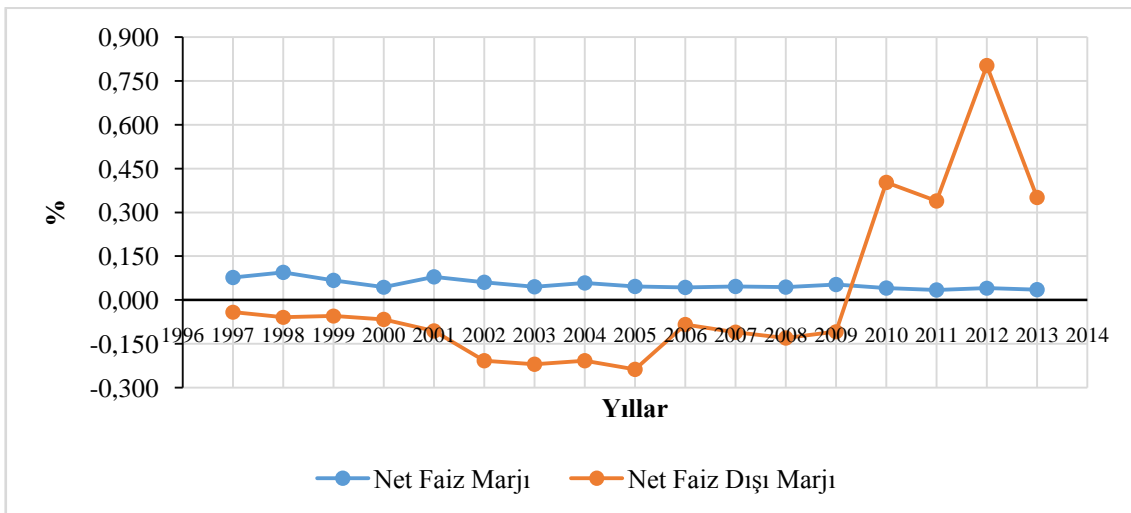
	1.PARASAL VARLIKLAR	2.PARASAL BORÇLAR	FARK(1-2)	NET FAİZ MARJI (%)	NET FAİZ DIŞI MARJIN(%)
1997	15.299.008,00	15.765.151,00	-466.143,00	0,076941	-0,041823
1998	26.066.160,00	29.900.381,00	-3.834.221,00	0,094182	-0,059308
1999	47.575.939,00	60.650.398,00	-13.074.459,00	0,066455	-0,054894
2000	67.676.634,00	88.215.655,00	-20.539.021,00	0,043238	-0,066534
2001	96.375.630,00	143.764.709,00	-47.389.079,00	0,078415	-0,105803
2002	176.839.244,23	173.891.458,00	2.947.786,23	0,060181	-0,207552
2003	213.193.675,52	199.897.327,48	13.296.348,04	0,045069	-0,219973
2004	269.940.849,00	242.654.901,00	27.285.948,00	0,057686	-0,207758
2005	359.279.851,00	320.498.691,00	38.781.160,00	0,046086	-0,237387
2006	460.501.815	400.045.716	60.456.099	0,042443	-0,084118
2007	531.141.496	448.597.808	82.543.688	0,045882	-0,110358
2008	675.593.768	578.710.459	96.883.309	0,043708	-0,129916
2009	764.509.539	644.938.243	119.571.296	0,052369	-0,108648
2010	922.545.693	776.463.347	146.082.346	0,040280	0,401995
2011	1.117.512.320	950.960.577	166.551.744	0,033908	0,338843
2012	1.245.336.754	1.026.856.143	218.480.611	0,039993	0,802160
2013	1.575.501.560	1.329.797.245	245.704.315	0,034834	0,350647

Kaynak: TBB, Veri Sorgulama Sistemi

Tablo 6 incelendiğinde bu dönemde sektördeki bankaların 1997-2001 yılları arasında net borçlu durumunda olmaları dikkat çekmektedir. Bir başka ifadeyle “Parasal Borçlar>Parasal Varlıklar” olduğundan fark(1-2) negatif çıkarak bankalar net borçlu konumuna gelmişlerdir. Fakat 2001 yılı sonrasında sektördeki bankalar “Parasal Varlıklar>Parasal Borçlar” durumunda olduğundan net alacaklı oldukları görülmektedir.

Şekil 4: Bankaların Net Borçlu/Alacaklı Durumundaki Gelişmeler (Sektör)

Şekil 5: Bankaların Net Faiz/Faiz Dışı Marjlarındaki Gelişmeler (Sektör)

3.4.2. Kamu Bankaları İncelemesi

Tablo 7: Bankaların Net Borçlu/Alacaklı Durumundaki Gelişmeler (Kamu)

Kamu TL(MİLYAR)	1.PARASAL VARLIKLAR	(%) Değişim	2.PARASAL BORÇLAR	(%) Değişim
1997	4.935.787,00	92,80%	5.568.112,00	86,41%
1998	7.197.252,00	45,82%	10.987.259,00	97,32%
1999	11.963.595,00	66,22%	21.511.372,00	95,78%
2000	15.753.632,00	31,68%	31.820.367,00	47,92%
2001	20.448.094,00	29,80%	46.593.737,00	46,43%
2002	57.301.144,00	180,23%	58.000.014,00	24,48%
2003	73.927.386,00	29,02%	69.386.176,00	19,63%
2004	98.313.683,00	32,99%	92.239.545,00	32,94%
2005	115.578.748,00	17,56%	105.543.783,00	14,42%
2006	139.029.421	20,29%	124.628.277	18,08%
2007	158.505.726	14,01%	141.499.482	13,54%
2008	201.608.192	27,19%	184.169.503	30,16%
2009	242.963.467	20,51%	219.243.439	19,04%
2010	289.941.560	19,34%	259.699.044	18,45%
2011	332.149.078	14,56%	298.214.758	14,83%
2012	364.392.527	9,71%	316.211.615	6,03%
2013	468.632.325	28,61%	416.657.661	31,77%

Kaynak: TBB, Veri Sorgulama Sistemi

Tablo 7’de incelendiğinde 1997 yılında 5 Milyon civarında olan parasal varlık ve parasal borç kalemleri 2013 yılına gelindiğinde 450 Milyon civarlarına kadar yükselmiştir. Fakat bir önceki yıla göre değişim yüzdelerine baktığımızda 1997 yılında % 90 civarında olan pozitif yönlü değişimin 2013 yılına gelindiğinde yıllar içerisinde % 30 ‘lara kadar düştüğü görülmüştür.

Tablo 8: Bankaların Net Faiz/Faiz Dışı Marjlarındaki Gelişmeler (Kamu)

YILLAR	NET FAİZ MARJI (%)	(%) Değişim	NET FAİZ DIŞI MARJIN(%)	(%) Değişim	Enflasyon (%) (TÜFE)
1997	3,40%	-1,40%	-2,10%	1,90%	99,06%
1998	4,00%	0,61%	-2,80%	-0,69%	69,78%
1999	3,30%	-0,67%	-1,20%	1,60%	68,85%
2000	3,10%	-0,24%	-3,40%	-2,15%	39,10%
2001	11,40%	8,36%	-10,20%	-6,77%	68,46%
2002	7,10%	-4,30%	-28,00%	-17,81%	29,84%
2003	6,20%	-0,96%	-14,60%	13,41%	12,72%
2004	5,70%	-0,47%	-12,70%	1,83%	9,35%
2005	4,00%	-1,66%	-9,30%	3,42%	7,72%
2006	4,40%	0,34%	-6,80%	2,47%	9,65%
2007	4,30%	-0,11%	-8,30%	-1,49%	8,39%
2008	3,90%	-0,37%	-10,60%	-2,30%	10,06%
2009	4,90%	0,95%	-10,30%	0,31%	6,53%
2010	3,70%	-1,12%	38,80%	49,20%	6,40%
2011	3,40%	-0,38%	35%	-3,80%	10,45%
2012	4,10%	0,71%	42%	7,83%	6,16%
2013	3,50%	-0,52%	37%	-5,81%	7,40%

Kaynak: TBB, Veri Sorgulama Sistemi

Tablo 8 incelendiğinde kamu bankalarının net faiz dışı marjları dört ana sektöre (sektör-kamu-özel-yabancı) bakılarak tek tek ele alındığında dört grubun da 2009 yılına kadar net faiz dışı gelirleri sürekli negatif giderken başka ifadeyle faiz dışı giderleri, faiz dışı gelirlerinden daha yüksek iken, 2010 yılı ve sonrasında bu durum tam tersi olmuştur. Bu da bankaların karlılığı açısından faiz dışı gelirlere ne kadar önem verdiğinin ve bu bağlamda oluşturulan yeni politikalarla durumu tersine nasıl çevirdiklerinin bir göstergesidir.

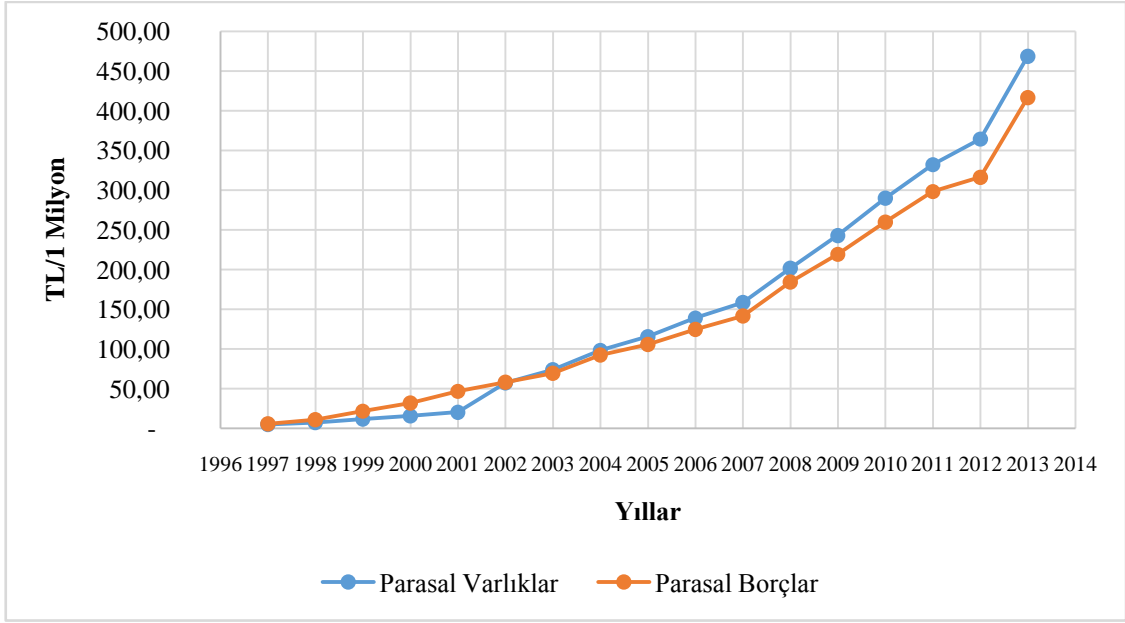
Tablo 9: Kamu Bankalarının 1997-2013 yılları arası Parasal Varlık/Borç - Net Faiz/Faiz Dışı Değişim Tablosu

	1.PARASAL VARLIKLAR	2.PARASAL BORÇLAR	FARK(1-2)	NET FAİZ MARJİ (%)	NET FAİZ DIŞI MARJİN(%)
1997	4.935.787,00	5.568.112,00	-632.325,00	0,034379	-0,021835
1998	7.197.252,00	10.987.259,00	-3.790.007,00	0,040522	-0,028767
1999	11.963.595,00	21.511.372,00	-9.547.777,00	0,033779	-0,012794
2000	15.753.632,00	31.820.367,00	-16.066.735,00	0,031349	-0,034327
2001	20.448.094,00	46.593.737,00	-26.145.643,00	0,114944	-0,102021
2002	57.301.144,00	58.000.014,00	-698.870,00	0,071926	-0,280149
2003	73.927.386,00	69.386.176,00	4.541.210,00	0,062318	-0,146097
2004	98.313.683,00	92.239.545,00	6.074.138,00	0,057607	-0,127792
2005	115.578.748,00	105.543.783,00	10.034.965,00	0,040976	-0,093621
2006	139.029.421	124.628.277	14.401.144	0,044337	-0,068900
2007	158.505.726	141.499.482	17.006.244	0,043194	-0,083764
2008	201.608.192	184.169.503	17.438.689	0,039495	-0,106760
2009	242.963.467	219.243.439	23.720.028	0,049024	-0,103622
2010	289.941.560	259.699.044	30.242.516	0,037833	0,388405
2011	332.149.078	298.214.758	33.934.320	0,034044	0,350412
2012	364.392.527	316.211.615	48.180.912	0,041151	0,428678
2013	468.632.325	416.657.661	51.974.664	0,035939	0,370588

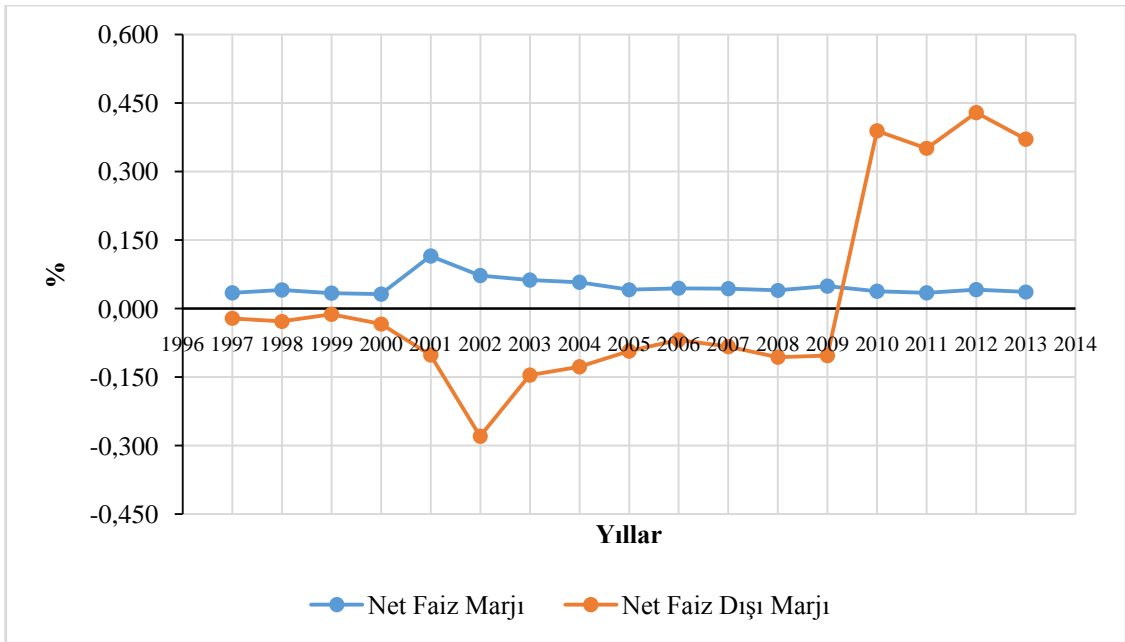
Kaynak: TBB, Veri Sorgulama Sistemi

Tablo 9 incelendiğinde ise kamu bankalarının 1997-2002 yılları arasında net borçlu, 2002 yılından sonra ise net alacaklı durumunda oldukları görülmektedir. Bu durumda 1997-2002 yılları arasında net borçlu durumda olan kamu bankalarının Türkiye’deki o dönemlerde görülen %99 ile %30 aralarındaki enflasyon oranları da göz önüne alınarak incelendiğinde, net borçlu hipotezine göre kazançlarının yükselmesi, dolayısıyla net faiz marjlarının da bu doğrultuda yükselmesi beklenirken net faiz marjlarında çok küçük bir miktarda yükselme olmuştur. Ayrıca 2001 yılında net faiz marjının en yüksek artış oranına (%11.40) sahip olduğu görülmektedir.

Bu dönemde yaşanan kriz de göz önüne alındığında kamu bankalarının kriz zamanında faiz gelirlerinin çok fazla etkilenmediği dikkat çekmektedir.

Şekil 6: Kamu Bankalarının Net Borçlu/Alacaklı Durumundaki Gelişmeler

Şekil 7: Kamu Bankalarının Net Faiz/Faiz Dışı Marjlarındaki Gelişmeler

3.4.3. Özel Bankalar İncelemesi

Tablo 10: Bankaların Net Borçlu/Alacaklı Durumundaki Gelişmeler (Özel)

Özel TL(MİLYAR)	1.PARASAL VARLIKLAR	(%) Değişim	2.PARASAL BORÇLAR	(%) Değişim
1997	8.697.019,00	124,65%	8.807.307,00	128,32%
1998	15.532.031,00	78,59%	15.517.305,00	76,19%
1999	27.485.695,00	76,96%	28.441.789,00	83,29%
2000	36.686.204,00	33,47%	39.425.805,00	38,62%
2001	60.564.498,00	65,09%	83.714.357,00	112,33%
2002	97.799.213,13	61,48%	98.733.450,00	17,94%
2003	117.444.317,52	20,09%	114.796.156,48	16,27%
2004	150.154.836,00	27,85%	138.728.682,00	20,85%
2005	211.840.952,00	41,08%	194.903.864,00	40,49%
2006	249.374.550	17,72%	222.025.117	13,92%
2007	274.796.618	10,19%	234.608.787	5,67%
2008	351.383.884	27,87%	303.233.605	29,25%
2009	392.323.717	11,65%	331.634.395	9,37%
2010	472.126.756	20,34%	397.110.431	19,74%
2011	591.854.869	25,36%	504.221.528	26,97%
2012	661.398.169	11,75%	543.180.977	7,73%
2013	797.570.759	20,59%	668.714.301	23,11%

Kaynak: TBB, Veri Sorgulama Sistemi

Tablo 10’de incelendiğinde 1997 yılında 9 Milyon civarında olan parasal varlık ve parasal borç kalemleri 2013 yılına gelindiğinde 800 Milyon civarlarına kadar yükselmiştir. Fakat bir önceki yıla göre değişim yüzdelerine baktığımızda 1997 yılında % 130 civarında olan pozitif yönlü değişimin 2013 yılına gelindiğinde yıllar içerisinde % 25 ‘lere kadar düştüğü görülmüştür.

Tablo 11: Bankaların Net Faiz/Faiz Dışı Marjlarındaki Gelişmeler (Özel)

YILLAR	NET FAİZ MARJI (%)	(%) Değişim	NET FAİZ DIŞI MARJIN(%)	(%) Değişim	Enflasyon (%) (TÜFE)
1997	9,80%	0,40%	-5,20%	-1,10%	99,06%
1998	11,80%	1,98%	-5,60%	-0,40%	69,78%
1999	10,10%	-1,72%	-3,70%	1,85%	68,85%
2000	7,30%	-2,76%	-5,60%	-1,83%	39,10%
2001	6,10%	-1,20%	-6,30%	-0,72%	68,46%
2002	4,90%	-1,21%	-18,30%	-12,00%	29,84%
2003	3,00%	-1,90%	-26,80%	-8,49%	12,72%
2004	5,40%	2,34%	-25,40%	1,34%	9,35%
2005	4,60%	-0,78%	-30,40%	-5,01%	7,72%
2006	3,70%	-0,85%	-8,20%	22,23%	9,65%
2007	4,30%	0,51%	-9,20%	-0,99%	8,39%
2008	3,90%	-0,35%	-10,90%	-1,72%	10,06%
2009	4,80%	0,93%	-8,80%	2,11%	6,53%
2010	3,70%	-1,12%	38,40%	47,34%	6,40%
2011	3,00%	-0,67%	31%	-6,77%	10,45%
2012	3,60%	0,53%	36%	5,13%	6,16%
2013	3,20%	-0,33%	33%	-3,12%	7,40%

Kaynak: TBB, Veri Sorgulama Sistemi

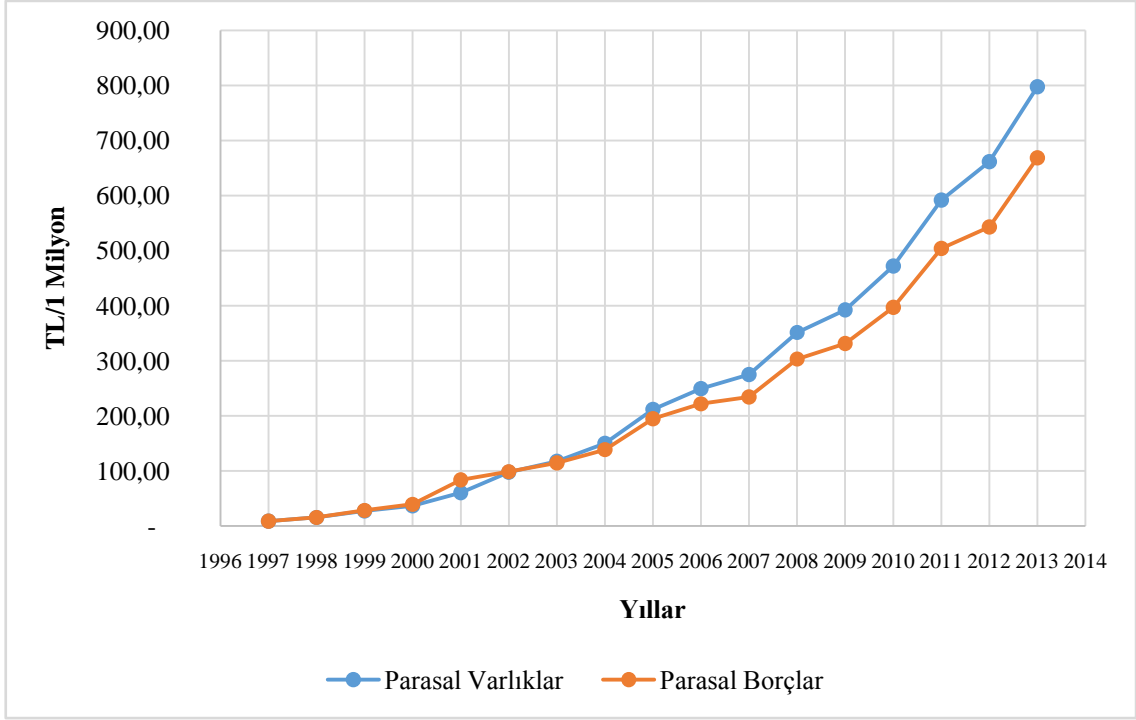
Tablo 11’de net faiz marjlarına bakıldığında yıllar itibariyle yer yer artış göstermiş olsa da sürekli bir düşme eğiliminde olduğu görülmektedir. Ayrıca özel bankaların 1998 yılında net alacaklı konumunda olması, net borçlu hipotezine göre faiz marjlarında bir düşüşe sebep olması gerekirken tam aksine 1997-2013 yılları arasında sağlanan en yüksek faiz gelirine sahip olduğu görülmektedir. Faiz dışı marjlarının ise sürekli negatif bir görünüm sergilediği ve arttığı görülmüştür.

Tablo 12: Özel Bankaların 1997-2013 yılları arası Parasal Varlık/Borç - Net Faiz/Faiz Dışı Değişim Tablosu

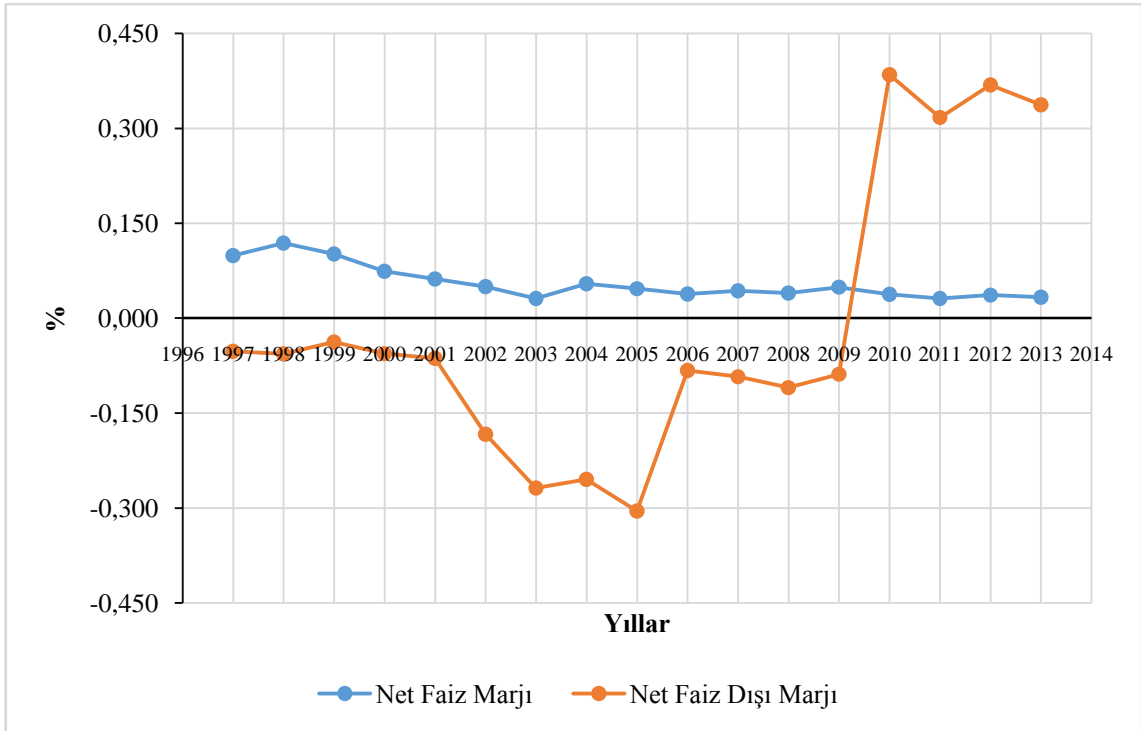
	1.PARASAL VARLIKLAR	2.PARASAL BORÇLAR	FARK(1-2)	NET FAİZ MARJI (%)	NET FAİZ DIŞI MARJIN(%)
1997	8.697.019,00	8.807.307,00	-110.288,00	0,098951	-0,052395
1998	15.532.031,00	15.517.305,00	14.726,00	0,118744	-0,056371
1999	27.485.695,00	28.441.789,00	-956.094,00	0,101536	-0,037838
2000	36.686.204,00	39.425.805,00	-2.739.601,00	0,073965	-0,056118
2001	60.564.498,00	83.714.357,00	-23.149.859,00	0,061941	-0,063353
2002	97.799.213,13	98.733.450,00	-934.236,87	0,049834	-0,183371
2003	117.444.317,52	114.796.156,48	2.648.161,04	0,030884	-0,268229
2004	150.154.836,00	138.728.682,00	11.426.154,00	0,054290	-0,254800
2005	211.840.952,00	194.903.864,00	16.937.088,00	0,046492	-0,304855
2006	249.374.550	222.025.117	27.349.433	0,037943	-0,082556
2007	274.796.618	234.608.787	40.187.831	0,043067	-0,092489
2008	351.383.884	303.233.605	48.150.279	0,039605	-0,109685
2009	392.323.717	331.634.395	60.689.322	0,048876	-0,088596
2010	472.126.756	397.110.431	75.016.325	0,037651	0,384784
2011	591.854.869	504.221.528	87.633.342	0,030925	0,317094
2012	661.398.169	543.180.977	118.217.192	0,036225	0,368420
2013	797.570.759	668.714.301	128.856.458	0,032903	0,337175

Kaynak: TBB, Veri Sorgulama Sistemi

Tablo 12’de özel bankalarında kamu bankaları gibi 1997-2002 yılları arasında (1998 yılı hariç) net borçlu, 2003-2013 yılları arasında ise net alacaklı olduğu görülmektedir.

Şekil 8: Özel Bankaların Net Borçlu/Alacaklı Durumundaki Gelişmeler

Şekil 9: Özel Bankaların Net Faiz/Faiz Dışı Marjlarındaki Gelişmeler

3.4.4. Yabancı Bankalar İncelemesi

Tablo 13: Bankaların Net Borçlu/Alacaklı Durumundaki Gelişmeler (Yabancı)

Yabancı TL(MİLYAR)	1.PARASAL VARLIKLAR	(%) Değişim	2.PARASAL BORÇLAR	(%) Değişim
1997	771.169,00	234,28%	705.493,00	267,65%
1998	1.372.776,00	78,01%	1.183.160,00	67,71%
1999	3.142.171,00	128,89%	2.917.363,00	146,57%
2000	4.561.904,00	45,18%	4.534.333,00	55,43%
2001	3.653.276,00	-19,92%	3.435.923,00	-24,22%
2002	5.922.189,00	62,11%	4.557.374,00	32,64%
2003	6.120.034,00	3,34%	4.579.140,00	0,48%
2004	9.406.673,00	53,70%	7.451.383,00	62,72%
2005	19.151.290,00	103,59%	15.707.139,00	110,79%
2006	56.762.958	196,39%	48.139.665	206,48%
2007	79.366.741	39,82%	65.972.567	37,04%
2008	100.113.094	26,14%	81.746.790	23,91%
2009	102.619.842	2,50%	82.540.952	0,97%
2010	129.891.392	26,58%	105.518.843	27,84%
2011	152.345.042	17,29%	125.221.252	18,67%
2012	167.339.340	9,84%	135.657.183	8,33%
2013	240.550.117	43,75%	198.475.454	46,31%

Kaynak: TBB, Veri Sorgulama Sistemi

Tablo 13’de incelendiğinde 1997 yılında 700 Bin civarında olan parasal varlık ve parasal borç kalemleri 2013 yılına gelindiğinde 200 Milyon civarlarına kadar yükselmiştir. Fakat bir önceki yıla göre değişim yüzdelerine baktığımızda 1997 yılında % 250 civarında olan pozitif yönlü değişimin 2013 yılına gelindiğinde yıllar içerisinde % 45 ‘lere kadar düştüğü görülmüştür.

Tablo 14: Bankaların Net Faiz/Faiz Dışı Marjlarındaki Gelişmeler (Yabancı)

YILLAR	NET FAİZ MARJİ (%)	(%) Değişim	NET FAİZ DIŞI MARJİN(%)	(%) Değişim	Enflasyon (%) (TÜFE)
1997	14,10%	2,02%	-8,30%	-2,60%	99,06%
1998	19,20%	5,11%	-10,90%	-2,56%	69,78%
1999	10,20%	-8,97%	-1,30%	9,60%	68,85%
2000	8,00%	-2,24%	-5,90%	-4,61%	39,10%
2001	11,40%	3,43%	-4,70%	1,18%	68,46%
2002	10,90%	-0,49%	-48,70%	-44,03%	29,84%
2003	9,10%	-1,87%	-66,70%	-17,93%	12,72%
2004	6,50%	-2,59%	-50,00%	16,66%	9,35%
2005	5,60%	-0,86%	-49,80%	0,24%	7,72%
2006	4,90%	-0,69%	-1,50%	34,67%	9,65%
2007	5,60%	0,63%	-2,10%	-6,53%	8,39%
2008	6,00%	0,47%	-2,70%	-5,99%	10,06%
2009	7,20%	1,20%	-2,20%	5,10%	6,53%
2010	5,40%	-1,80%	58,80%	81,45%	6,40%
2011	4,40%	-1,02%	48%	-9,91%	10,45%
2012	5,30%	0,84%	60%	11,58%	6,16%
2013	4,00%	-1,30%	45%	-14,93%	7,40%

Kaynak: TBB, Veri Sorgulama Sistemi

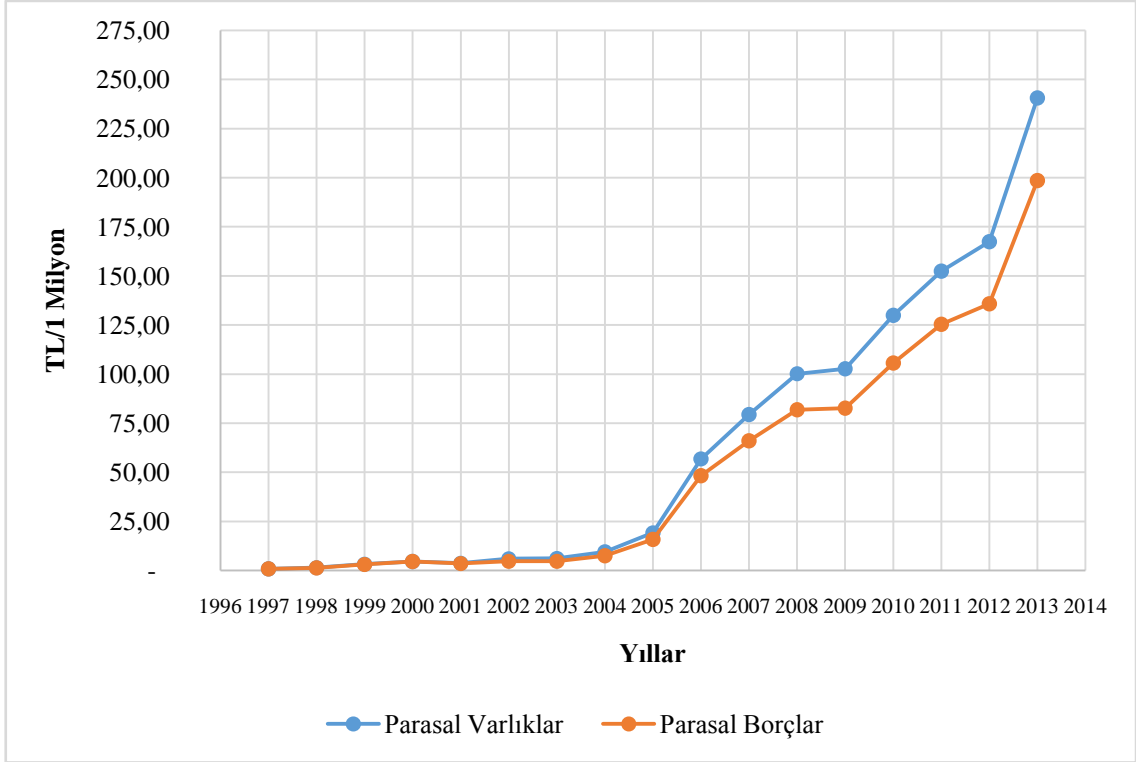
Tablo 14 incelendiğinde net faiz marjının 1998 yılında % 20'lere kadar yaklaşarak son 40 senenin en yüksek rakamlarına ulaştığı görülmekle birlikte, 1997-2013 süresi boyunca sürekli azalma eğilimi göstermiştir. Fakat bu azalma sonucu faiz giderleri, faiz gelirlerinden hiçbir zaman büyük olmayıp, net faiz marjı negatif görünüme dönmemiştir. Bu durum aynı zamanda tüm çalıştığımız banka grupları için geçerlidir. Yabancı bankaların net faiz dışı marjlarına baktığımızda ise, diğer banka grupları arasında en yüksek artışı göstermiştir. Bu da yabancı sermayeli bankaların faaliyet dışı gelirlerine verdiği önemi bize kanıtlamaktadır.

Tablo 15: Yabancı Bankaların 1997-2013 yılları arası Parasal Varlık/Borç - Net Faiz/Faiz Dışı Değişim Tablosu

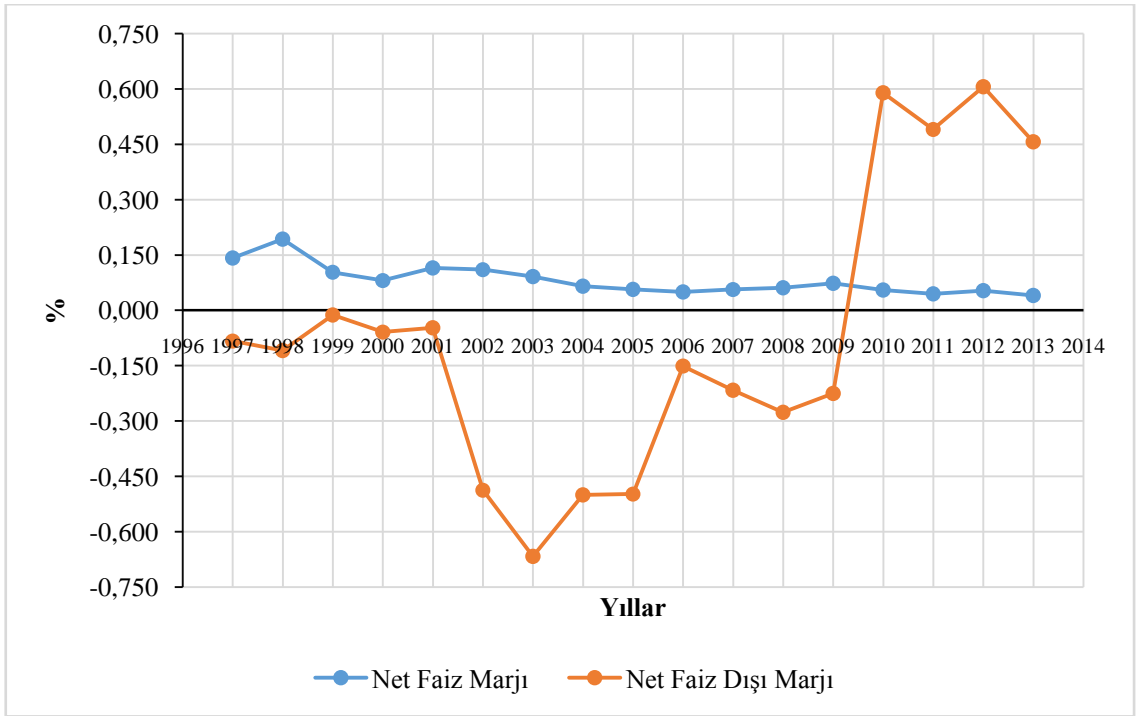
	1.PARASAL VARLIKLAR	2.PARASAL BORÇLAR	FARK(1-2)	NET FAİZ MARJİ (%)	NET FAİZ DIŞI MARJİN(%)
1997	771.169,00	705.493,00	65.676,00	0,141539	-0,083576
1998	1.372.776,00	1.183.160,00	189.616,00	0,192627	-0,109146
1999	3.142.171,00	2.917.363,00	224.808,00	0,102934	-0,013102
2000	4.561.904,00	4.534.333,00	27.571,00	0,080584	-0,059162
2001	3.653.276,00	3.435.923,00	217.353,00	0,114877	-0,047396
2002	5.922.189,00	4.557.374,00	1.364.815,00	0,109992	-0,487689
2003	6.120.034,00	4.579.140,00	1.540.894,00	0,091323	-0,667011
2004	9.406.673,00	7.451.383,00	1.955.290,00	0,065463	-0,500439
2005	19.151.290,00	15.707.139,00	3.444.151,00	0,056887	-0,498026
2006	56.762.958	48.139.665	8.623.293	0,049967	-0,151362
2007	79.366.741	65.972.567	13.394.174	0,056232	-0,216621
2008	100.113.094	81.746.790	18.366.304	0,060915	-0,276543
2009	102.619.842	82.540.952	20.078.890	0,072956	-0,225557
2010	129.891.392	105.518.843	24.372.549	0,054946	0,588959
2011	152.345.042	125.221.252	27.123.790	0,044766	0,489869
2012	167.339.340	135.657.183	31.682.157	0,053126	0,605680
2013	240.550.117	198.475.454	42.074.663	0,040170	0,456338

Kaynak: TBB, Veri Sorgulama Sistemi

Tablo 15’de yabancı bankalarda incelenen diğer banka gruplarında görüldüğü farklı bir sonuç elde edilmiştir. Yabancı bankaların 1997-2013 yılları arasında sürekli net alacaklı durumunda olduğu hiçbir zaman borçlu durumuna geçmedikleri görülmüştür.

Şekil 10: Yabancı Bankaların Net Borçlu/Alacaklı Durumundaki Gelişmeler

Şekil 11: Yabancı Bankaların Net Faiz/Faiz Dışı Marjlarındaki Gelişmeler

Genel olarak;

➤ İncelenen banka gruplarının net faiz marjlarının yüzdesel değişimlerine 2006-2013 tarihleri arasında bakıldığında hepsinde ortak olarak 2009 yılında en yüksek, yabancı bankalar hariç 2011 yılında da en düşük orana ulaştığı görülmektedir. Net faiz dışı marjlarının değişimlerine bakıldığında ise banka gruplarının hepsinde (sektör-kamu-özel-yabancı) 2010 yılında negatif görünümde pozitif görünüme geçtiği ve yüksek miktarda artış gösterdiği görülmüştür.

➤ 2006-2013 döneminin bir diğer özelliği de yabancı bankaların sürekli olarak net alacaklı durumunda olmalarıdır. Dolayısıyla net borçlu hipotezine göre değerlendirildiğinde hipotezin temel savını oluşturan durum yabancı bankalar için çalışmanın yapıldığı dönemler içerisinde geçerli değildir. Başka bir ifadeyle firmaların kazanabilmeleri için net borçlu durumunda olmaları koşulu söz konusu olmadığından yabancı bankaları net borçlu hipotezine göre değerlendirmekte önemini yitirmektedir.

Tablo 16: 2006-2013 Dönemi Banka Gruplarına Göre Net Faiz/Faiz Dışı Marjları Değişimleri

Net Faiz Marjı Değişimleri					Net Faiz Dışı Marjı Değişimleri				
Yıl	Sektör	Kamu	Özel	Yabancı	Yıl	Sektör	Kamu	Özel	Yabancı
2006	4,20%	4,40%	3,70%	4,90%	2006	-8,40%	-6,80%	-8,20%	-1,50%
2007	4,50%	4,30%	4,30%	5,60%	2007	-11,00%	-8,30%	-9,20%	-2,10%
2008	4,30%	3,90%	3,90%	6,00%	2008	-12,90%	-10,60%	-10,90%	-2,70%
2009	5,20%	4,90%	4,80%	7,20%	2009	-10,80%	-10,30%	-8,80%	-2,20%
2010	4,00%	3,70%	3,70%	5,40%	2010	40,10%	38,80%	38,40%	58,80%
2011	3,30%	3,40%	3,00%	4,40%	2011	33,80%	35%	31%	48%
2012	3,90%	4,10%	3,60%	5,30%	2012	80,20%	42%	36%	60%
2013	3,40%	3,50%	3,20%	4,00%	2013	35,00%	37%	33%	45%

Kaynak: TBB, Veri Sorgulama Sistemi

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Türkiye ekonomisi geçmişten bu yana önemli değişimler yaşamıştır. Bu değişimin en temel yönü ise enflasyona karşı sürdürülen mücadeleler ve fiyat istikrarının sağlanması yönünde atılan adımlarla, yüksek enflasyondan kabul edilebilir enflasyon oranlarına geçiş sağlanmasıdır. Yıllardır devam eden yüksek enflasyonu belirli seviyelere kadar indirebilmek elbette ki çok önemlidir sürekliliğini garanti edebilecek önlemlere ihtiyaç her zaman vardır. İşte tam bu noktada enflasyondaki düşüşü kalıcı kılabilmek önem kazanmaktadır. Bu nedenle geldiğimiz noktadan geri dönüşe sebep olabilecek tüm ekonomik kararlardan kaçınılacak politikalar belirlenmelidir.

Türkiyede yaşanan ekonomik gelişmelerdeki istikrarsızlık, politik süreçler, rekabet koşulları, verilen hizmet seviyesi ve teknolojik gelişmeler gibi çoğaltabileceğimiz daha birçok unsur ülkemizdeki en önemli finansman kaynağı olan bankaları dolayısıyla Türk bankacılık sektörünü fazlasıyla etkilemektedir. Özellikle 2001 krizi sonrasında alınan tedbirler ve getirilen yeni düzenlemeler, bankacılık sektörünü yeniden yapılandırmakla kalmamış daha güçlü ve sağlam bir finansal yapı oluşmasına yardımcı olmuştur.

Türkiyede yıllardır süre gelen enflasyonun sürekli artış eğilimi göstermesi, ekonomide yaşanan konjonktürel dalgalanmaların başlıca sebeplerinden olmakla birlikte, bankaların parasal kalemlerinin değerindeki etkiyi beraberinde getirmektedir. Ekonomide yaşanan bu konjonktürel dalgalanmalar bankaların faiz riskini de yükselterek zeminin oynaklığının giderek artmasına sebep olmaktadır.

Bankaların finansal risk yönetimine vermeleri gereken önem oldukça yüksek olup, oluşabilecek herhangi bir finansal riskten korunabilmeleri için etkin bir finansal risk yönetimi şeması belirlemesini şart hale getirmiştir. Çünkü ancak bu sayede istikrarını koruyabilir ve enflasyonun etkisini önemli ölçüde azaltabilirler.

Zira sermaye piyasalarında alınacak her türlü korunma amaçlı piyasa işlemi bankaların finansal risklerden korunabilmeleri için büyük önem taşımakta öte yandan banka bilançolarının riske maruz kısmının kontrolünü de kolaylaştırmaktadır.

Çalışmanın son bölümünde yapılan Türk bankacılık sektörünün sayısal veriler ile analizi sonucu enflasyonun bankanın karlılığını etkileme düzeyi “net borçlu hipotezine” göre değerlendirilmiştir. Hazırlanan tablolardaki veriler ile enflasyon göz önüne alınarak karşılaştırmalı olarak incelendiğinde bir paralellik gözlenememiştir. Ancak, çalışmanın hazırlanma aşamasında araştırmanın kaynağını oluşturan bankalar hakkında sağlanan mali yapı verilerinin aslında yeterli olmadığı görüşüne varılmıştır. Finansal liberalizasyon sayesinde Türk bankacılık sektöründe, ekonomide yaşanan önemli gelişmeler, politikalar ve 2001’den sonra hızla düşen enflasyon sayesinde, karlılığın son yıllarda artan yüksek oranlardaki faiz dışı diğer bir ifadeyle faaliyet dışı gelirlerinden kaynaklandığı görülmüştür.

1997-2013 döneminin incelenmesi sonucunda net borçlu hipotezine göre ortaya çıkarılan önemli sonuçlar şunlardır:

Bankaların net borçlu/alacaklı durumlarının değişimi ile net faiz marjlarının değişimi arasında bir paralellik gözlenememiştir. Bu da enflasyon döneminde net borçlu durumunda olan firmaların kazançlarının yükselmesi dolayısıyla net faiz marjlarının yükselmesi beklentisini ileri süren net borçlu hipotezine aykırı bir sonuçtur.

Çalışmada ele alınan 17 yıllık zaman süresince Türk bankacılık sektöründe incelenen dört grup bankanın da sadece 1997 ile 2002 yılları içerisinde net borçlu konumunda oldukları, sonraki yıllarda sürekli net alacaklı oldukları görülmüştür. Dolayısıyla net borçlu hipotezine göre değerlendirildiğinde 2002 yılından sonra hipotezin temel savını oluşturan durum söz konusu değildir. Bir başka ifadeyle firmaların kazanabilmeleri için net borçlu durumunda olmaları koşulu söz konusu olmadığından net borçlu hipotezine göre değerlendirmek de önemini yitirmektedir.

Yapılan çalışmada yabancı bankaların dönem boyunca (1997-2013) net borçlu durumunda olmadıkları gibi net faiz dışı marjlarında da yükseliş görülmüştür. Bu da net borçlu hipotezine göre değerlendirildiğinde hipotezin temel savını oluşturan durumun söz konusu olmadığını göstermektedir. Bir başka ifadeyle firmaların kazanabilmeleri için net borçlu durumda olmaları koşulu söz konusu olmadığından yabancı bankaları net borçlu hipotezine göre değerlendirmek de önemini yitirmektedir.

2001’de yaşanan finansal kriz, bankaların net faiz marjlarını etkilememiş olup, genel olarak bakıldığında net faiz marjlarında özel bankalar hariç 2001 yılında artış olmuştur. Özel bankalarda ise %1,2 civarında küçük bir düşüş yaşanmıştır. 2002 yılında ise tüm banka gruplarının net faiz marjlarında düşüş yaşanmıştır.

1997-2009 döneminde net faiz dışı marjı sürekli olarak negatif olmuştur. Net faiz dışı marjının sürekli olarak negatif olması, faiz dışı giderlerin, faiz dışı gelirlerinden yüksek olduğunun bir göstergesi olarak yorumlanmaktadır. Ayrıca özellikle yabancı bankaların 2001 krizi sonrasında net faiz dışı marjının olağanüstü düşmesi fazlasıyla dikkat çekicidir.

EK TABLOLAR

Ek Tablo 1: Gruplar İtibari İle Bankaların Parasal Varlıklarındaki Gelişmeler (1991-2001)

Türkiye Bankacılık Sistemi	1997	1998	1999	2000	2001
	Toplam	Toplam	Toplam	Toplam	Toplam
NAKİT DEĞERLER	366.747,00	541.572,00	1.064.147,00	1.037.835,00	4.813.021,00
BANKALAR	2.579.835,00	4.302.953,00	8.619.260,00	14.714.813,00	17.374.163,00
DİĞER MALİ KURUMLAR	4.900,00	8.756,00	144.485,00	27.288,00	0,00
BANKALARARASI PARA PİYASASI	66.096,00	151.817,00	565.603,00	1.750.147,00	8.531.234,00
MENKUL DEĞERLER CÜZDANI	2.548.521,00	5.211.149,00	12.398.034,00	11.991.268,00	16.930.094,00
MEVDUAT MUNZAM KARŞILIKLARI	921.016,00	1.727.558,00	3.069.436,00	3.949.423,00	7.744.620,00
İHTİSAS DIŞI KREDİLER	6.823.962,00	12.077.579,00	18.370.356,00	29.181.453,00	40.982.498,00
İHTİSAS KREDİLERİ	1.987.931,00	2.044.776,00	3.344.618,00	5.024.407,00	0,00
Parasal Varlıklar	15.299.008,00	26.066.160,00	47.575.939,00	67.676.634,00	96.375.630,00

Kamusal Sermayeli Mevduat Bankaları	1997	1998	1999	2000	2001
	Toplam	Toplam	Toplam	Toplam	Toplam
NAKİT DEĞERLER	144.051,00	195.561,00	411.957,00	388.455,00	1.329.947
BANKALAR	621.832,00	793.491,00	1.491.737,00	2.245.145,00	4.693.350
DİĞER MALİ KURUMLAR	0	0	35.139,00	0	0
BANKALARARASI PARA PİYASASI	22.553,00	0	11.887,00	108.278,00	409.824
MENKUL DEĞERLER CÜZDANI	732.019,00	1.370.923,00	2.704.357,00	2.197.418,00	2.997.619
MEVDUAT MUNZAM KARŞILIKLARI	361.773,00	729.550,00	1.183.564,00	1.592.854,00	2.213.708
İHTİSAS DIŞI KREDİLER	1.135.588,00	2.178.808,00	2.981.989,00	4.464.969,00	8.803.646
İHTİSAS KREDİLERİ	1.917.971,00	1.928.919,00	3.142.965,00	4.756.513,00	0
Parasal Varlıklar	4.935.787,00	7.197.252,00	11.963.595,00	15.753.632,00	20.448.094,00

Özel Sermayeli Mevduat Bankaları	1997	1998	1999	2000	2001
	Toplam	Toplam	Toplam	Toplam	Toplam
NAKİT DEĞERLER	218.726,00	325.949,00	524.194,00	542.844,00	3.116.694
BANKALAR	1.487.719,00	2.706.415,00	5.334.606,00	9.229.855,00	10.414.413
DİĞER MALİ KURUMLAR	4.855,00	8.471,00	109.021,00	27.288,00	0
BANKALARARASI PARA PİYASASI	32.060,00	128.872,00	401.275,00	823.182,00	6.612.083
MENKUL DEĞERLER CÜZDANI	1.629.994,00	3.287.010,00	7.469.289,00	5.176.308,00	10.111.045
MEVDUAT MUNZAM KARŞILIKLARI	527.962,00	946.906,00	1.684.675,00	2.250.708,00	5.321.568
İHTİSAS DIŞI KREDİLER	4.779.688,00	8.101.694,00	11.928.545,00	18.587.363,00	24.988.695
İHTİSAS KREDİLERİ	16.015,00	26.714,00	34.090,00	48.656,00	0
Parasal Varlıklar	8.697.019,00	15.532.031,00	27.485.695,00	36.686.204,00	60.564.498,00

Ek Tablo 1. Devam

Yabancı Sermayeli Bankalar	1997	1998	1999	2000	2001
	Toplam	Toplam	Toplam	Toplam	Toplam
NAKİT DEĞERLER	3.903,00	5.742,00	14.601,00	14.209,00	168.826
BANKALAR	338.531,00	509.674,00	1.115.077,00	2.161.842,00	953.983
DİĞER MALİ KURUMLAR	45	285	0	0	0
BANKALARARASI PARA PİYASASI	6.313,00	18.217,00	136.141,00	588.915,00	565.978
MENKUL DEĞERLER CÜZDANI	151.086,00	374.748,00	1.180.612,00	725.694,00	399.706
MEVDUAT MUNZAM KARŞILIKLARI	31.281,00	51.102,00	75.628,00	104.955,00	209.344
İHTİSAS DIŞI KREDİLER	240.010,00	413.008,00	620.112,00	966.289,00	1.355.439
İHTİSAS KREDİLERİ	0	0	0	0	0
Parasal Varlıklar	771.169,00	1.372.776,00	3.142.171,00	4.561.904,00	3.653.276,00

Ek Tablo 2: Gruplar İtibari İle Bankaların Parasal Varlıklarındaki Gelişmeler (2002-2005)

Türkiye Bankacılık Sektörü	2002	2003	2004	2005
	Toplam	Toplam	Toplam	Toplam
NAKİT DEĞERLER VE MERKEZ BANKASI	4.520.913,00	4.957.662,50	7.660.841,00	14.960.233,00
GERÇEĞE UYGUN DEĞER FARKI K/Z YANS. FİNANSAL VAR. (Net)	20.827.809,00	30.025.512,62	19.086.093,00	17.338.436,00
BANKALAR	11.957.468,00	12.360.017,49	17.901.791,00	23.472.140,00
PARA PİYASALARINDAN ALACAKLAR	8.528.482,00	8.972.184,05	4.297.218,00	10.232.307,00
SATILMAYA HAZIR FİNANSAL VARLIKLAR (Net)	17.668.807,13	30.667.796,00	52.576.230,00	77.936.924,00
KREDİLER VE ALACAKLAR	56.370.271,00	69.990.148,04	103.241.145,00	153.059.052,00
VADEYE KADAR ELDE TUTULACAK YATIRIMLAR (Net)	47.615.178,00	46.216.934,94	52.017.821,00	47.740.729,00
İPTAL-ZORUNLU KARŞILIKLAR	9.350.316,10	10.003.419,88	13.159.710,00	14.540.030,00
Parasal Varlıklar	176.839.244,2	213.193.675,52	269.940.849,00	359.279.851,00

Ek Tablo 2. Devam

Kamu Sermayeli Mevduat Bankaları	2002	2003	2004	2005
	Toplam	Toplam	Toplam	Toplam
NAKİT DEĞERLER VE MERKEZ BANKASI	1.136.976,00	1.549.543,00	2.105.236,00	4.567.649,00
GERÇEĞE UYGUN DEĞER FARKI K/Z YANS. FİNANSAL VAR. (Net)	5.786.090,00	12.311.610,00	6.611.042,00	3.588.123,00
BANKALAR	3.440.951,00	4.835.057,00	5.985.227,00	5.724.484,00
PARA PİYASALARINDAN ALACAKLAR	1.255.950,00	4.055.794,00	2.971.020,00	6.275.000,00
SATILMAYA HAZIR FİNANSAL VARLIKLAR (Net)	370.994,00	2.489.673,00	13.484.973,00	25.820.281,00
KREDİLER VE ALACAKLAR	9.358.944,00	12.731.939,00	21.537.540,00	31.548.884,00
VADEYE KADAR ELDE TUTULACAK YATIRIMLAR (Net)	33.088.163,00	32.914.463,00	41.724.258,00	35.271.194,00
İPTAL-ZORUNLU KARŞILIKLAR	2.863.076,00	3.039.307,00	3.894.387,00	2.783.133,00
Parasal Varlıklar	57.301.144,00	73.927.386,00	98.313.683,00	115.578.748,00

Özel Sermayeli Mevduat Bankaları	2002	2003	2004	2005
	Toplam	Toplam	Toplam	Toplam
NAKİT DEĞERLER VE MERKEZ BANKASI	3.202.151,00	3.271.103,50	5.419.993,00	10.095.558,00
GERÇEĞE UYGUN DEĞER FARKI K/Z YANS. FİNANSAL VAR. (Net)	12.750.247,00	15.330.146,62	9.474.154,00	9.760.392,00
BANKALAR	6.575.390,00	5.808.724,49	8.883.700,00	13.036.448,00
PARA PİYASALARINDAN ALACAKLAR	5.249.566,00	3.320.621,05	1.054.022,00	3.724.250,00
SATILMAYA HAZIR FİNANSAL VARLIKLAR (Net)	13.881.838,13	23.651.089,00	37.235.479,00	49.512.568,00
KREDİLER VE ALACAKLAR	36.799.716,00	46.962.693,04	69.622.046,00	103.304.662,00
VADEYE KADAR ELDE TUTULACAK YATIRIMLAR (Net)	13.186.890,00	12.503.988,94	9.734.801,00	11.740.402,00
İPTAL-ZORUNLU KARŞILIKLAR	6.153.415,00	6.595.950,88	8.730.641,00	10.666.672,00
Parasal Varlıklar	97.799.213,13	117.444.317,52	150.154.836,00	211.840.952,00

Yabancı Sermayeli Bankalar	2002	2003	2004	2005
	Toplam	Toplam	Toplam	Toplam
NAKİT DEĞERLER VE MERKEZ BANKASI	108.028,00	77.976,00	128.716,00	285.741,00
GERÇEĞE UYGUN DEĞER FARKI K/Z YANS. FİNANSAL VAR. (Net)	301.389,00	700.214,00	1.298.703,00	2.714.734,00
BANKALAR	919.576,00	752.328,00	1.374.000,00	2.944.494,00
PARA PİYASALARINDAN ALACAKLAR	773.622,00	567.540,00	79.108,00	25.460,00
SATILMAYA HAZIR FİNANSAL VARLIKLAR (Net)	452.355,00	576.349,00	956.229,00	1.264.025,00
KREDİLER VE ALACAKLAR	2.248.292,00	2.772.263,00	4.790.020,00	10.473.002,00
VADEYE KADAR ELDE TUTULACAK YATIRIMLAR (Net)	801.393,00	338.144,00	270.684,00	420.097,00
İPTAL-ZORUNLU KARŞILIKLAR	317.534,00	335.220,00	509.213,00	1.023.737,00
Parasal Varlıklar	5.922.189,00	6.120.034,00	9.406.673,00	19.151.290,00

Ek Tablo 3: Gruplar İtibari İle Bankaların Parasal Varlıklarındaki Gelişmeler (2006-2009)

Türkiye Bankacılık Sektörü	2006	2007	2008	2009
	Toplam	Toplam	Toplam	Toplam
NAKİT DEĞERLER VE MERKEZ BANKASI	37.265.971,00	41.275.455,00	55.828.463,00	49.584.310,00
GERÇEĞE UYGUN DEĞER FARKI K/Z YANS. FİNANSAL VAR. (Net)	15.668.797,00	12.862.613,00	7.403.525,00	10.355.088,00
BANKALAR	34.717.849,00	27.387.796,00	34.981.030,00	39.945.823,00
PARA PİYASALARINDAN ALACAKLAR	2.179.743,00	6.168.334,00	10.076.462,00	13.037.268,00
SATILMAYA HAZIR FİNANSAL VARLIKLAR (Net)	101.969.845,00	120.475.910,00	79.587.006,00	150.759.386,00
KREDİLER VE ALACAKLAR	218.063.925,00	280.453.091,00	366.900.914,00	381.012.568,00
VADEYE KADAR ELDE TUTULACAK YATIRIMLAR (Net)	50.608.839,00	42.479.010,00	119.955.051,00	119.467.526,00
RİSKTEN KORUNMA AMAÇLI TÜREV FİNANSAL VARLIKLAR	26.846,00	39.287,00	861.317,00	347.570,00
Parasal Varlıklar	460.501.815,00	531.141.496,00	675.593.768,00	764.509.539,00

Kamu Sermayeli Mevduat Bankaları	2006	2007	2008	2009
	Toplam	Toplam	Toplam	Toplam
NAKİT DEĞERLER VE MERKEZ BANKASI	10.491.084,00	11.602.210,00	14.489.682,00	15.639.612,00
GERÇEĞE UYGUN DEĞER FARKI K/Z YANS. FİNANSAL VAR. (Net)	3.758.768,00	1.591.982,00	825.391,00	588.924,00
BANKALAR	8.135.031,00	6.822.968,00	8.386.984,00	9.304.197,00
PARA PİYASALARINDAN ALACAKLAR	871.800,00	3.376.586,00	3.201.333,00	3.400.614,00
SATILMAYA HAZIR FİNANSAL VARLIKLAR (Net)	40.319.677,00	49.547.556,00	19.412.591,00	45.375.756,00
KREDİLER VE ALACAKLAR	47.060.279,00	63.195.215,00	87.174.791,00	103.755.293,00
VADEYE KADAR ELDE TUTULACAK YATIRIMLAR (Net)	28.382.789,00	22.369.209,00	68.117.420,00	64.899.071,00
RİSKTEN KORUNMA AMAÇLI TÜREV FİNANSAL VARLIKLAR	9.993,00	0	0	0
Parasal Varlıklar	139.029.421,00	158.505.726,00	201.608.192,00	242.963.467,00

Özel Sermayeli Mevduat Bankaları	2006	2007	2008	2009
	Toplam	Toplam	Toplam	Toplam
NAKİT DEĞERLER VE MERKEZ BANKASI	22.509.300,00	23.999.250,00	32.898.057,00	26.970.584,00
GERÇEĞE UYGUN DEĞER FARKI K/Z YANS. FİNANSAL VAR. (Net)	8.268.041,00	6.693.064,00	2.338.120,00	3.706.382,00
BANKALAR	14.821.902,00	13.757.700,00	19.370.345,00	22.716.194,00
PARA PİYASALARINDAN ALACAKLAR	251.331,00	353.293,00	1.917.766,00	3.255.388,00
SATILMAYA HAZIR FİNANSAL VARLIKLAR (Net)	54.393.752,00	58.471.422,00	48.083.373,00	87.546.269,00
KREDİLER VE ALACAKLAR	127.700.545,00	153.041.168,00	200.005.978,00	196.505.908,00
VADEYE KADAR ELDE TUTULACAK YATIRIMLAR (Net)	21.424.880,00	18.447.077,00	46.598.903,00	51.463.031,00
RİSKTEN KORUNMA AMAÇLI TÜREV FİNANSAL VARLIKLAR	4.799,00	33.644,00	171.342,00	159.961,00
Parasal Varlıklar	249.374.550,00	274.796.618,00	351.383.884,00	392.323.717,00

Ek Tablo 3. Devam

Yabancı Sermayeli Bankalar	2006	2007	2008	2009
	Toplam	Toplam	Toplam	Toplam
NAKİT DEĞERLER VE MERKEZ BANKASI	4.198.461,00	5.561.903,00	8.248.031,00	6.722.307,00
GERÇEĞE UYGUN DEĞER FARKI K/Z YANS. FİNANSAL VAR. (Net)	2.929.628,00	3.850.861,00	3.856.320,00	5.302.048,00
BANKALAR	9.258.123,00	3.955.199,00	4.361.382,00	4.526.224,00
PARA PİYASALARINDAN ALACAKLAR	464.018,00	1.134.466,00	3.188.423,00	3.839.573,00
SATILMAYA HAZIR FİNANSAL VARLIKLAR (Net)	5.943.154,00	10.656.358,00	10.204.037,00	15.460.109,00
KREDİLER VE ALACAKLAR	33.393.982,00	52.774.641,00	64.731.471,00	64.266.669,00
VADEYE KADAR ELDE TUTULACAK YATIRIMLAR (Net)	563.538,00	1.427.670,00	4.833.455,00	2.315.303,00
RİSKTEN KORUNMA AMAÇLI TÜREV FİNANSAL VARLIKLAR	12.054,00	5.643,00	689.975,00	187.609,00
Parasal Varlıklar	56.762.958,00	79.366.741,00	100.113.094,00	102.619.842,00

Ek Tablo 4: Gruplar İtibari İle Bankaların Parasal Varlıklarındaki Gelişmeler (2010-2013)

Türkiye Bankacılık Sektörü	2010	2011	2012	2013
	Toplam	Toplam	Toplam	Toplam
NAKİT DEĞERLER VE MERKEZ BANKASI	59.659.579,00	94.904.335,00	132.657.211,00	190.820.451,00
GERÇEĞE UYGUN DEĞER FARKI K/Z YANS. FİNANSAL VAR. (Net)	12.080.564,00	16.358.381,00	12.272.323,00	17.919.276,00
BANKALAR	32.617.319,00	41.055.378,00	35.052.809,00	44.764.941,00
PARA PİYASALARINDAN ALACAKLAR	12.414.284,00	13.895.154,00	14.489.143,00	16.414.367,00
SATILMAYA HAZIR FİNANSAL VARLIKLAR (Net)	198.755.716,00	192.739.104,00	211.827.315,00	196.700.324,00
KREDİLER VE ALACAKLAR	508.862.117,00	664.289.489,00	768.939.362,00	1.015.524.202,00
VADEYE KADAR ELDE TUTULACAK YATIRIMLAR (Net)	97.879.588,00	92.218.149,00	69.623.109,00	89.643.020,00
RİSKTEN KORUNMA AMAÇLI TÜREV FİNANSAL VARLIKLAR	276.526,00	2.052.330,00	475.482,00	3.714.979,00
Parasal Varlıklar	922.545.693,00	1.117.512.320,00	1.245.336.754,00	1.575.501.560,00

Kamu Sermayeli Mevduat Bankaları	2010	2011	2012	2013
	Toplam	Toplam	Toplam	Toplam
NAKİT DEĞERLER VE MERKEZ BANKASI	19.561.504,00	28.681.864,00	45.528.699,00	65.546.278,00
GERÇEĞE UYGUN DEĞER FARKI K/Z YANS. FİNANSAL VAR. (Net)	352.996,00	435.933,00	337.180,00	1.053.160,00
BANKALAR	6.903.177,00	4.925.049,00	6.507.789,00	6.952.924,00
PARA PİYASALARINDAN ALACAKLAR	2.221.609,00	190.127,00	12.355,00	0
SATILMAYA HAZIR FİNANSAL VARLIKLAR (Net)	60.887.389,00	60.486.842,00	61.589.202,00	72.512.732,00
KREDİLER VE ALACAKLAR	146.600.959,00	184.955.611,00	205.453.356,00	282.648.480,00
VADEYE KADAR ELDE TUTULACAK YATIRIMLAR (Net)	53.413.926,00	52.473.652,00	44.963.946,00	39.918.751,00
RİSKTEN KORUNMA AMAÇLI TÜREV FİNANSAL VARLIKLAR	0	0	0	0
Parasal Varlıklar	289.941.560,00	332.149.078,00	364.392.527,00	468.632.325,00

Ek Tablo 4. Devam

Özel Sermayeli Mevduat Bankaları	2010	2011	2012	2013
	Toplam	Toplam	Toplam	Toplam
NAKİT DEĞERLER VE MERKEZ BANKASI	31.561.505,00	52.386.748,00	67.885.135,00	93.901.895,00
GERÇEĞE UYGUN DEĞER FARKI K/Z YANS. FİNANSAL VAR. (Net)	4.730.482,00	6.848.538,00	4.943.763,00	9.228.186,00
BANKALAR	15.849.384,00	22.528.289,00	16.182.990,00	20.456.595,00
PARA PİYASALARINDAN ALACAKLAR	949.427,00	2.785.079,00	4.615.878,00	3.341.874,00
SATILMAYA HAZİR FİNANSAL VARLIKLAR (Net)	116.176.773,00	110.610.423,00	126.266.327,00	101.698.357,00
KREDİLER VE ALACAKLAR	261.887.192,00	358.518.556,00	417.705.302,00	525.879.932,00
VADEYE KADAR ELDE TUTULACAK YATIRIMLAR (Net)	40.922.635,00	37.647.766,00	23.687.725,00	41.738.887,00
RİSKTEN KORUNMA AMAÇLI TÜREV FİNANSAL VARLIKLAR	49.358,00	529.470,00	111.049,00	1.325.033,00
Parasal Varlıklar	472.126.756,00	591.854.869,00	661.398.169,00	797.570.759,00

Yabancı Sermayeli Bankalar	2010	2011	2012	2013
	Toplam	Toplam	Toplam	Toplam
NAKİT DEĞERLER VE MERKEZ BANKASI	8.124.603,00	13.040.512,00	17.959.969,00	30.060.043,00
GERÇEĞE UYGUN DEĞER FARKI K/Z YANS. FİNANSAL VAR. (Net)	6.264.730,00	7.872.666,00	4.917.468,00	7.193.295,00
BANKALAR	4.312.086,00	6.567.777,00	3.930.054,00	7.841.152,00
PARA PİYASALARINDAN ALACAKLAR	8.385.795,00	10.786.226,00	9.299.308,00	12.873.813,00
SATILMAYA HAZİR FİNANSAL VARLIKLAR (Net)	18.880.207,00	18.032.095,00	20.118.317,00	18.270.624,00
KREDİLER VE ALACAKLAR	81.425.164,00	93.242.331,00	110.358.095,00	154.807.754,00
VADEYE KADAR ELDE TUTULACAK YATIRIMLAR (Net)	2.271.639,00	1.280.575,00	391.696,00	7.127.293,00
RİSKTEN KORUNMA AMAÇLI TÜREV FİNANSAL VARLIKLAR	227.168,00	1.522.860,00	364.433,00	2.376.143,00
Parasal Varlıklar	129.891.392,00	152.345.042,00	167.339.340,00	240.550.117,00

Ek Tablo 5: Gruplar İtibari İle Bankaların Parasal Borçlarındaki Gelişmeler (1997-2001)

Türkiye Bankacılık Sistemi	1997	1998	1999	2000	2001
	Toplam	Toplam	Toplam	Toplam	Toplam
MEVDUAT	12.545.561,00	24.185.291,00	48.263.769,00	68.442.406,00	116.646.946,00
BANKALARARASI PARA PİYASASI	71.952,00	377.664,00	925.795,00	1.621.662,00	4.028.514,00
MERKEZ BANKASI KREDİLERİ	70.410,00	56.894,00	94.837,00	99.673,00	381.364,00
ALINAN DİĞER KREDİLER	2.476.617,00	4.337.869,00	9.406.773,00	14.773.255,00	17.335.839,00
FONLAR	293.988,00	665.899,00	1.486.847,00	2.632.034,00	3.356.897,00
ÇIKARILAN MENKUL KIYMETLER	306.623,00	276.764,00	472.377,00	646.625,00	1.482.538,00
Toplam	15.765.151,00	29.900.381,00	60.650.398,00	88.215.655,00	143.764.709,00

Ek Tablo 5. Devam

Kamusal Sermayeli Mevduat Bankaları	1997	1998	1999	2000	2001
	Toplam	Toplam	Toplam	Toplam	Toplam
MEVDUAT	5.001.653,00	9.837.857,00	19.204.023,00	27.606.261,00	37.904.546,00
BANKALARARASI PARA PİYASASI	21.150,00	45.000,00	131.975,00	237.783,00	3.269.122,00
MERKEZ BANKASI KREDİLERİ	38.374,00	7.485,00	7.621,00	0	0
ALINAN DİĞER KREDİLER	162.514,00	348.147,00	554.922,00	1.212.433,00	1.746.173,00
FONLAR	264.927,00	625.998,00	1.422.014,00	2.542.718,00	3.233.287,00
ÇIKARILAN MENKUL KIYMETLER	79.494,00	122.772,00	190.817,00	221.172,00	447.125,00
Toplam	5.568.112,00	10.987.259,00	21.511.372,00	31.820.367,00	46.593.737,00

Özel Sermayeli Mevduat Bankaları	1997	1998	1999	2000	2001
	Toplam	Toplam	Toplam	Toplam	Toplam
MEVDUAT	7.115.503,00	12.663.034,00	22.385.819,00	29.791.986,00	71.428.242,00
BANKALARARASI PARA PİYASASI	32.855,00	229.496,00	498.826,00	724.293,00	590.241,00
MERKEZ BANKASI KREDİLERİ	1.424,00	4.177,00	53	0	157.087,00
ALINAN DİĞER KREDİLER	1.553.311,00	2.559.559,00	5.518.305,00	8.886.324,00	11.556.772,00
FONLAR	7.394,00	11.015,00	15.009,00	23.202,00	29.721,00
ÇIKARILAN MENKUL KIYMETLER	96.820,00	50.024,00	23.777,00	0	0
Toplam	8.807.307,00	15.517.305,00	28.441.789,00	39.425.805,00	83.714.357,00

Yabancı Sermayeli Bankalar	1997	1998	1999	2000	2001
	Toplam	Toplam	Toplam	Toplam	Toplam
MEVDUAT	428.405,00	648.660,00	1.310.991,00	2.216.683,00	2.415.264,00
BANKALARARASI PARA PİYASASI	10.209,00	56.267,00	93.898,00	141.089,00	0
MERKEZ BANKASI KREDİLERİ	1.025,00	0	5.382,00	0	0
ALINAN DİĞER KREDİLER	265.854,00	478.233,00	1.507.092,00	2.176.561,00	1.066.448,00
FONLAR	0	0	0	0	0
ÇIKARILAN MENKUL KIYMETLER	0	0	0	0	0
Toplam	705.493,00	1.183.160,00	2.917.363,00	4.534.333,00	3.435.923,00

Ek Tablo 6: Gruplar İtibari İle Bankaların Parasal Borçlarındaki Gelişmeler (2002-2005)

Türkiye Bankacılık Sistemi	2002	2003	2004	2005
	Toplam	Toplam	Toplam	Toplam
MEVDUAT	142.387.988,00	160.812.250,13	197.393.862,00	253.578.919,00
ALINAN KREDİLER	17.878.669,00	20.571.570,41	27.513.944,00	43.702.356,00
PARA PİYASALARINA BORÇLAR	9.053.136,00	13.398.441,94	12.508.680,00	17.765.211,00
İHRAÇ EDİLEN MENKUL KIYMETLER (Net)	938.139,00	488.761,00	467.965,00	1
FONLAR	3.633.526,00	4.626.304,00	4.770.450,00	5.452.204,00
Toplam	173.891.458,00	199.897.327,48	242.654.901,00	320.498.691,00

Kamusal Sermayeli Mevduat Bankaları	2002	2003	2004	2005
	Toplam	Toplam	Toplam	Toplam
MEVDUAT	48.878.070,00	60.371.670,00	82.419.988,00	95.621.708,00
ALINAN KREDİLER	1.849.789,00	1.836.861,00	2.820.713,00	3.983.276,00
PARA PİYASALARINA BORÇLAR	3.540.998,00	2.774.867,00	2.369.919,00	650.389,00
İHRAÇ EDİLEN MENKUL KIYMETLER (Net)	255.506,00	0	0	0
FONLAR	3.475.651,00	4.402.778,00	4.628.925,00	5.288.410,00
Toplam	58.000.014,00	69.386.176,00	92.239.545,00	105.543.783,00

Özel Sermayeli Mevduat Bankaları	2002	2003	2004	2005
	Toplam	Toplam	Toplam	Toplam
MEVDUAT	83.268.378,00	92.086.694,13	108.617.427,00	145.659.908,00
ALINAN KREDİLER	11.060.025,00	14.249.910,41	20.489.715,00	33.274.526,00
PARA PİYASALARINA BORÇLAR	4.402.770,00	8.437.194,94	9.576.173,00	15.916.932,00
İHRAÇ EDİLEN MENKUL KIYMETLER (Net)	0	0	0	0
FONLAR	2.277,00	22.357,00	45.367,00	52.498,00
Toplam	98.733.450,00	114.796.156,48	138.728.682,00	194.903.864,00

Yabancı Sermayeli Bankalar	2002	2003	2004	2005
	Toplam	Toplam	Toplam	Toplam
MEVDUAT	3.457.186,00	3.545.181,00	6.201.928,00	12.242.551,00
ALINAN KREDİLER	1.097.900,00	982.423,00	876.069,00	2.756.061,00
PARA PİYASALARINA BORÇLAR	2.288,00	51.536,00	373.386,00	708.527,00
İHRAÇ EDİLEN MENKUL KIYMETLER (Net)	0	0	0	0
FONLAR	0	0	0	0
Toplam	4.557.374,00	4.579.140,00	7.451.383,00	15.707.139,00

Ek Tablo 7: Gruplar İtibari İle Bankaların Parasal Borçlarındaki Gelişmeler (2006-2009)

Türkiye Bankacılık Sistemi	2006	2007	2008	2009
	Toplam	Toplam	Toplam	Toplam
MEVDUAT	312.832.244,00	356.983.744,00	453.484.686,00	507.258.479,00
ALINAN KREDİLER	56.847.971,00	59.160.755,00	78.212.128,00	69.957.046,00
PARA PİYASALARINA BORÇLAR	26.152.275,00	28.213.936,00	41.284.859,00	61.286.523,00
İHRAÇ EDİLEN MENKUL KIYMETLER (Net)	0	0	0	103.383,00
FONLAR	4.213.226,00	4.239.373,00	5.728.786,00	6.332.812,00
Toplam	400.045.716,00	448.597.808,00	578.710.459,00	644.938.243,00

Kamusal Sermayeli Mevduat Bankaları	2006	2007	2008	2009
	Toplam	Toplam	Toplam	Toplam
MEVDUAT	111.682.926,00	127.953.191,00	161.274.826,00	187.130.893,00
ALINAN KREDİLER	5.884.902,00	5.637.522,00	7.320.550,00	6.418.790,00
PARA PİYASALARINA BORÇLAR	3.009.574,00	3.975.175,00	11.345.415,00	21.049.180,00
İHRAÇ EDİLEN MENKUL KIYMETLER (Net)	0	0	0	0
FONLAR	4.050.875,00	3.933.594,00	4.228.712,00	4.644.576,00
Toplam	124.628.277,00	141.499.482,00	184.169.503,00	219.243.439,00

Özel Sermayeli Mevduat Bankaları	2006	2007	2008	2009
	Toplam	Toplam	Toplam	Toplam
MEVDUAT	163.678.966,00	177.527.514,00	231.940.125,00	254.730.205,00
ALINAN KREDİLER	37.276.799,00	35.414.357,00	44.293.978,00	39.210.576,00
PARA PİYASALARINA BORÇLAR	21.018.959,00	21.627.557,00	26.970.643,00	37.673.845,00
İHRAÇ EDİLEN MENKUL KIYMETLER (Net)	0	0	0	0
FONLAR	50.393,00	39.359,00	28.859,00	19.769,00
Toplam	222.025.117,00	234.608.787,00	303.233.605,00	331.634.395,00

Yabancı Sermayeli Bankalar	2006	2007	2008	2009
	Toplam	Toplam	Toplam	Toplam
MEVDUAT	37.420.195,00	51.467.026,00	60.234.091,00	65.369.465,00
ALINAN KREDİLER	9.192.923,00	12.868.922,00	19.398.664,00	16.048.115,00
PARA PİYASALARINA BORÇLAR	1.526.547,00	1.636.619,00	2.114.035,00	1.123.372,00
İHRAÇ EDİLEN MENKUL KIYMETLER (Net)	0	0	0	0
FONLAR	0	0	0	0
Toplam	48.139.665,00	65.972.567,00	81.746.790,00	82.540.952,00

Ek Tablo 8: Gruplar İtibari İle Bankaların Parasal Borçlarındaki Gelişmeler (2010-2013)

Türkiye Bankacılık Sistemi	2010	2011	2012	2013
	Toplam	Toplam	Toplam	Toplam
MEVDUAT	614.680.785,00	698.920.273,00	770.016.322,40	943.312.812,00
ALINAN KREDİLER	93.335.351,00	125.999.268,50	129.329.805,00	198.037.775,00
PARA PİYASALARINA BORÇLAR	57.706.566,00	98.932.365,00	80.080.615,00	117.590.596,00
İHRAÇ EDİLEN MENKUL KIYMETLER (Net)	3.150.794,00	18.801.688,00	38.377.308,00	61.337.468,00
FONLAR	7.589.851,00	8.306.982,00	9.052.093,00	9.518.594,00
Toplam	776.463.347,00	950.960.576,50	1.026.856.143,40	1.329.797.245,00

Kamusal Sermayeli Mevduat Bankaları	2010	2011	2012	2013
	Toplam	Toplam	Toplam	Toplam
MEVDUAT	228.279.761,00	240.252.834,00	266.182.495,00	324.024.157,00
ALINAN KREDİLER	10.250.544,00	15.082.016,00	17.851.257,00	33.579.296,00
PARA PİYASALARINA BORÇLAR	16.286.846,00	36.632.339,00	20.033.640,00	39.819.347,00
İHRAÇ EDİLEN MENKUL KIYMETLER (Net)	0	990.500,00	6.412.739,00	13.686.397,00
FONLAR	4.881.893,00	5.257.069,00	5.731.484,00	5.548.464,00
Toplam	259.699.044,00	298.214.758,00	316.211.615,00	416.657.661,00

Özel Sermayeli Mevduat Bankaları	2010	2011	2012	2013
	Toplam	Toplam	Toplam	Toplam
MEVDUAT	308.026.373,00	365.481.031,00	400.004.575,40	478.638.250,00
ALINAN KREDİLER	48.716.097,00	71.335.978,50	66.713.552,00	89.302.552,00
PARA PİYASALARINA BORÇLAR	37.833.777,00	53.155.747,00	53.625.433,00	64.404.090,00
İHRAÇ EDİLEN MENKUL KIYMETLER (Net)	2.522.261,00	14.242.030,00	22.833.583,00	36.367.506,00
FONLAR	11.923,00	6.741,00	3.834,00	1.903,00
Toplam	397.110.431,00	504.221.527,50	543.180.977,40	668.714.301,00

Yabancı Sermayeli Bankalar	2010	2011	2012	2013
	Toplam	Toplam	Toplam	Toplam
MEVDUAT	78.349.262,00	93.165.306,00	103.818.064,00	140.637.085,00
ALINAN KREDİLER	24.817.012,00	23.608.963,00	22.882.506,00	41.505.524,00
PARA PİYASALARINA BORÇLAR	2.352.569,00	6.778.097,00	3.816.150,00	10.340.621,00
İHRAÇ EDİLEN MENKUL KIYMETLER (Net)	0	1.668.886,00	5.140.463,00	5.992.224,00
FONLAR	0	0	0	0
Toplam	105.518.843,00	125.221.252,00	135.657.183,00	198.475.454,00

Ek Tablo 9: Gruplar İtibari İle Bankaların 1997-2013 Yılları Arasında Net Faiz / Net Faiz Dışı Marjlarındaki Gelişmeler

Net Faiz Marjı Değişimleri				
Yıl	Sektör	Kamu	Özel	Yabancı
1997	7,60%	3,40%	9,80%	14,10%
1998	9,40%	4,00%	11,80%	19,20%
1999	6,60%	3,30%	10,10%	10,20%
2000	4,30%	3,10%	7,30%	8,00%
2001	7,80%	11,40%	6,10%	11,40%
2002	6,00%	7,10%	4,90%	10,90%
2003	4,50%	6,20%	3,00%	9,10%
2004	5,70%	5,70%	5,40%	6,50%
2005	4,60%	4,00%	4,60%	5,60%
2006	4,20%	4,40%	3,70%	4,90%
2007	4,50%	4,30%	4,30%	5,60%
2008	4,30%	3,90%	3,90%	6,00%
2009	5,20%	4,90%	4,80%	7,20%
2010	4,00%	3,70%	3,70%	5,40%
2011	3,30%	3,40%	3,00%	4,40%
2012	3,90%	4,10%	3,60%	5,30%
2013	3,40%	3,50%	3,20%	4,00%

Net Faiz Dışı Marjı Değişimleri				
Yıl	Sektör	Kamu	Özel	Yabancı
1997	-4,10%	-2,10%	-5,20%	-8,30%
1998	-5,90%	-2,80%	-5,60%	-10,90%
1999	-5,40%	-1,20%	-3,70%	-1,30%
2000	-6,60%	-3,40%	-5,60%	-5,90%
2001	-10,50%	-10,20%	-6,30%	-4,70%
2002	-20,70%	-28,00%	-18,30%	-48,70%
2003	-21,90%	-14,60%	-26,80%	-66,70%
2004	-20,70%	-12,70%	-25,40%	-50,00%
2005	-23,70%	-9,30%	-30,40%	-49,80%
2006	-8,40%	-6,80%	-8,20%	-1,50%
2007	-11,00%	-8,30%	-9,20%	-2,10%
2008	-12,90%	-10,60%	-10,90%	-2,70%
2009	-10,80%	-10,30%	-8,80%	-2,20%
2010	40,10%	38,80%	38,40%	58,80%
2011	33,80%	35%	31%	48%
2012	80,20%	42%	36%	60%
2013	35,00%	37%	33%	45%

Ek Tablo 10: Gruplar İtibari İle Bankaların 1997-2013 Yılları Arasında Toplam Varlık Miktarlarındaki Gelişmeler

Toplam Varlıklar (1997/2013) (Milyar TL)	1997	1998	1999	2000	2001/12
	Toplam(TP+YP)	Toplam(TP+YP)	Toplam(TP+YP)	Toplam(TP+YP)	Toplam(TP+YP)
Türkiye Bankacılık Sistemi	19.378.544,00	36.827.949,00	72.120.858,00	104.088.037,00	166.392.917,00
	2002	2003	2004	2005	2006
	Toplam(TP+YP)	Toplam(TP+YP)	Toplam(TP+YP)	Toplam(TP+YP)	Toplam(TP+YP)
	212.675.488,23	249.749.772,97	306.451.565,00	396.970.059,00	484.857.262,00
	2007	2008	2009	2010	2011
	Toplam(TP+YP)	Toplam(TP+YP)	Toplam(TP+YP)	Toplam(TP+YP)	Toplam(TP+YP)
	561.171.879,35	705.870.774,00	798.532.678,00	961.875.771,89	1.160.711.796,23
	2012	2013			
	Toplam(TP+YP)	Toplam(TP+YP)			
	1.298.142.527,00	1.635.370.077,00			

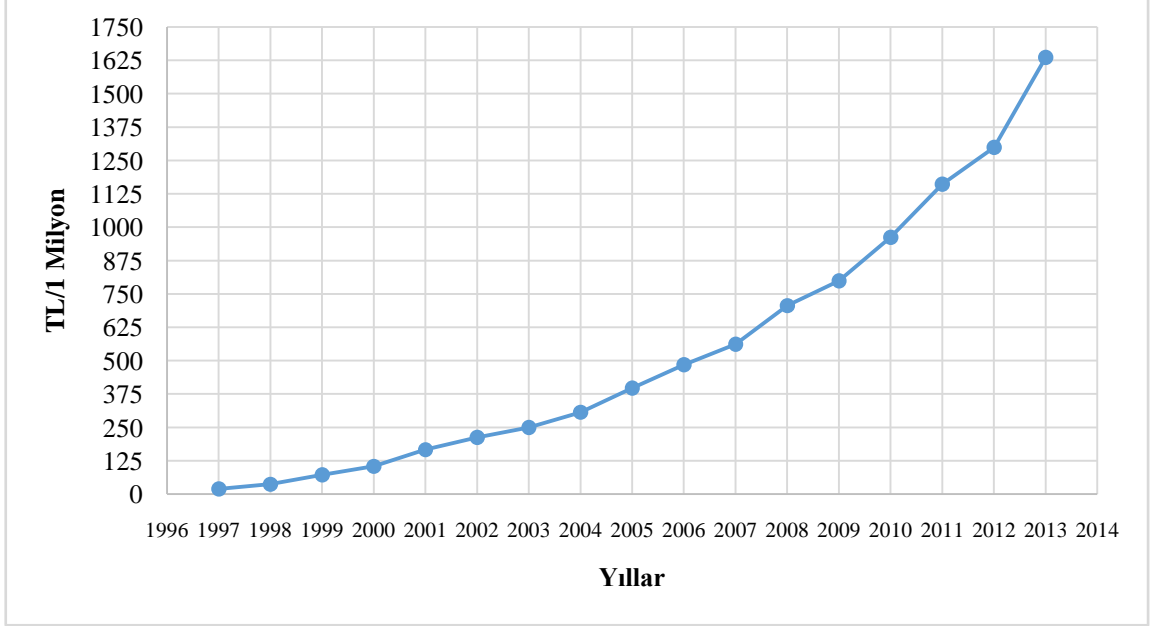
Toplam Varlıklar (1997/2013) (Milyar TL)	1997	1998	1999	2000	2001/12
	Toplam(TP+YP)	Toplam(TP+YP)	Toplam(TP+YP)	Toplam(TP+YP)	Toplam(TP+YP)
Kamusal Sermayeli Mevduat Bankaları	6.696.989,00	12.865.583,00	25.182.230,00	35.706.807,00	53.831.379,00
	2002	2003	2004	2005	2006
	Toplam(TP+YP)	Toplam(TP+YP)	Toplam(TP+YP)	Toplam(TP+YP)	Toplam(TP+YP)
	67.831.493,00	83.134.383,00	106.902.774,00	124.485.923,00	143.362.423,00
	2007	2008	2009	2010	2011
	Toplam(TP+YP)	Toplam(TP+YP)	Toplam(TP+YP)	Toplam(TP+YP)	Toplam(TP+YP)
	163.585.241,35	207.701.884,00	249.976.260,00	298.063.779,57	340.989.268,00
	2012	2013			
	Toplam(TP+YP)	Toplam(TP+YP)			
	375.729.656,00	482.969.504,00			

Ek Tablo 10. Devam

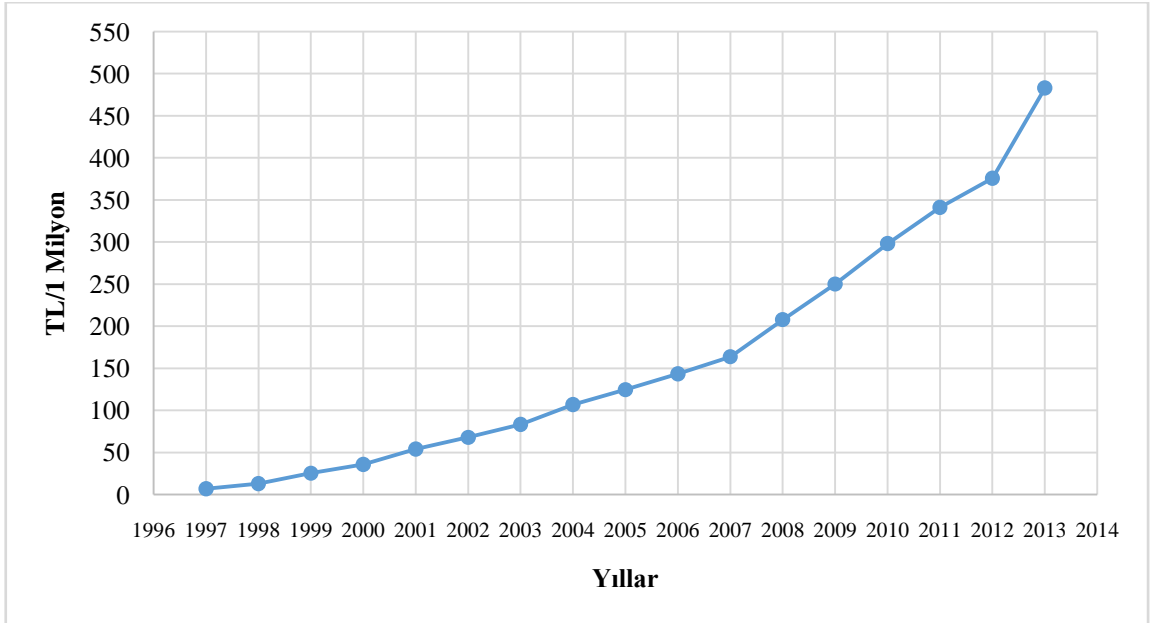
Toplam Varlıklar (1997/2013) (Milyar TL)	1997	1998	1999	2000	2001/12
	Toplam(TP+YP)	Toplam(TP+YP)	Toplam(TP+YP)	Toplam(TP+YP)	Toplam(TP+YP)
Özel Sermayeli Mevduat Bankaları	10.727.069,00	19.636.349,00	35.679.111,00	49.401.705,00	93.673.349,00
	2002	2003	2004	2005	2006
	Toplam(TP+YP)	Toplam(TP+YP)	Toplam(TP+YP)	Toplam(TP+YP)	Toplam(TP+YP)
	119.471.361,13	142.270.850,99	175.936.582,00	237.043.151,00	265.614.996,00
	2007	2008	2009	2010	2011
	Toplam(TP+YP)	Toplam(TP+YP)	Toplam(TP+YP)	Toplam(TP+YP)	Toplam(TP+YP)
	293.529.719,00	369.603.091,00	413.241.040,00	496.520.351,32	619.118.960,00
2012	2013				
Toplam(TP+YP)	Toplam(TP+YP)				
694.564.518,00	831.319.965,00				

Toplam Varlıklar (1997/2013) (Milyar TL)	1997	1998	1999	2000	2001/12
	Toplam(TP+YP)	Toplam(TP+YP)	Toplam(TP+YP)	Toplam(TP+YP)	Toplam(TP+YP)
Yabancı Sermayeli Bankalar	911.713,00	1.613.497,00	3.765.998,00	5.644.816,00	5.053.498,00
	2002	2003	2004	2005	2006
	Toplam(TP+YP)	Toplam(TP+YP)	Toplam(TP+YP)	Toplam(TP+YP)	Toplam(TP+YP)
	6.624.348,00	6.943.397,98	10.346.884,00	20.715.900,00	59.323.609,00
	2007	2008	2009	2010	2011
	Toplam(TP+YP)	Toplam(TP+YP)	Toplam(TP+YP)	Toplam(TP+YP)	Toplam(TP+YP)
	84.335.416,00	104.797.554,00	107.487.672,00	135.572.387,00	158.187.872,23
2012	2013				
Toplam(TP+YP)	Toplam(TP+YP)				
174.315.946,00	250.153.287,00				

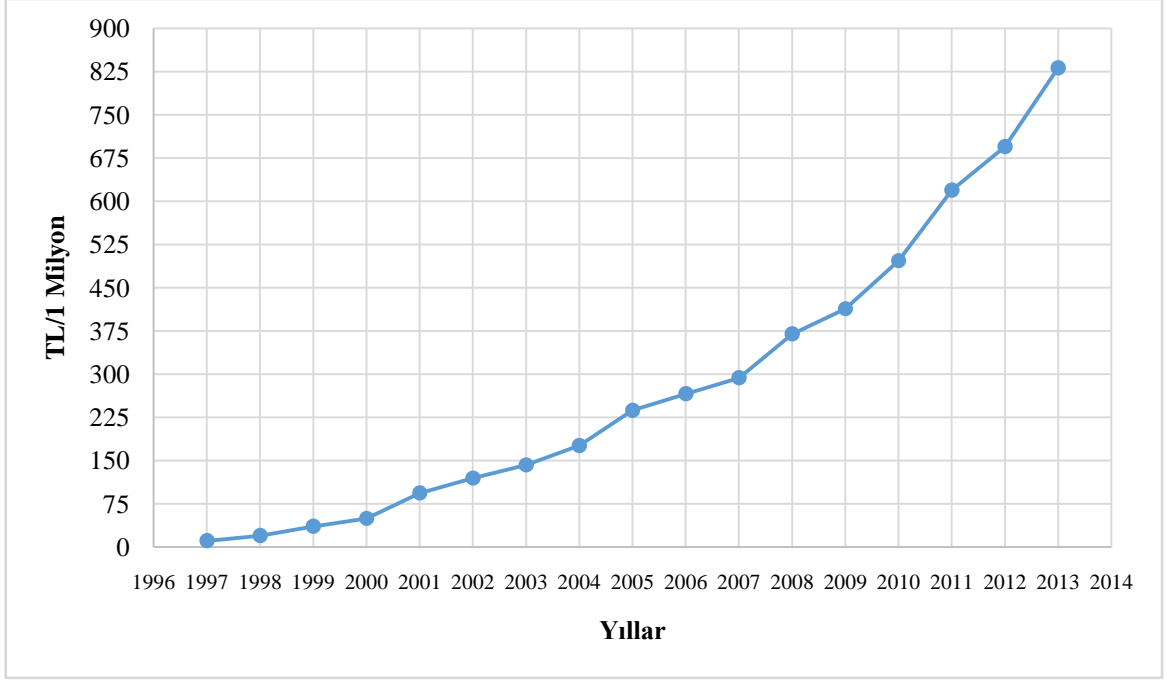
EK ŞEKİLLER

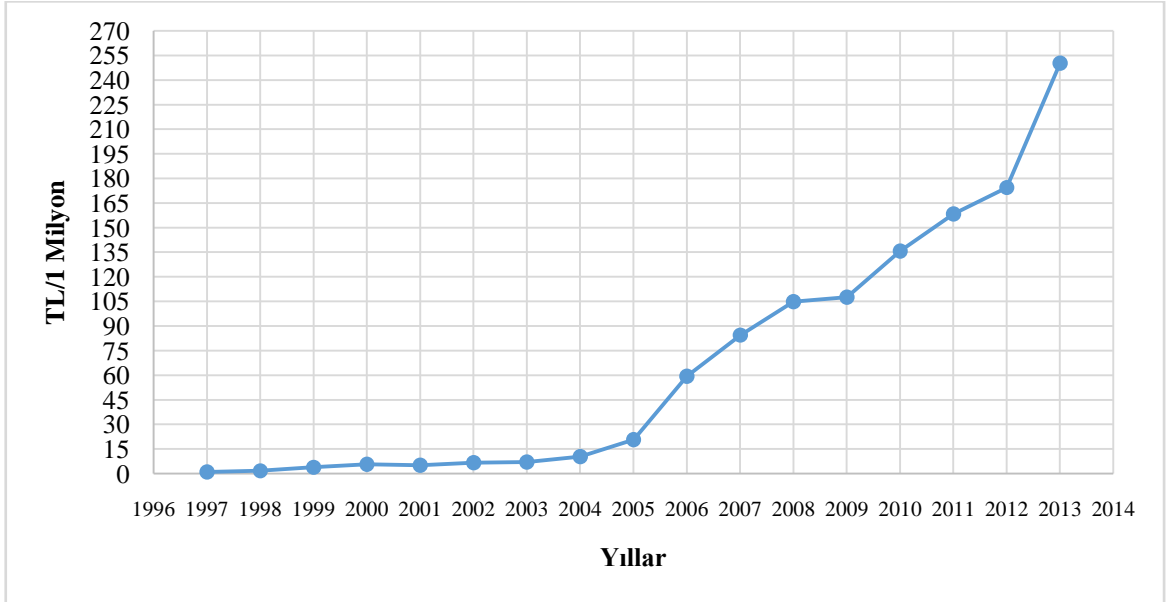
Ek Şekil 1: Türk Bankacılık Sitemindeki Bankaların 1997/2013 Yılları Arasındaki Toplam Varlıklarındaki Gelişmeler

Ek Şekil 2: Kamu Bankalarının 1997/2013 Yılları Arasındaki Toplam Varlıklarındaki Gelişmeler

Ek Şekil 3: Özel Bankaların 1997/2013 Yılları Arasındaki Toplam Varlıklarındaki Gelişmeler

Ek Şekil 4: Yabancı Bankaların 1997/2013 Yılları Arasındaki Toplam Varlıklarındaki Gelişmeler

KAYNAKÇA

Ali TELEK, “**Enflasyon ve Ekonomik Büyüme İlişkisi (2003-2011) : Türkiye Örneği**”, (GÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi), Gaziantep, 2012

ALPER, C. E., BERUMENT, H. ve MALATYALI, K. (2002), “The Impact of a Disinflation Program on the Structure of the Turkish Banking Sector: Evidence from 1988-1999”, **Inflation and Disinflation In Turkey**, Ashgate Publishing.

Arzu İmren, Vedat Akman, **Türkiye’de ve Dünyada Enflasyon**, 1. b. , İstanbul: Era Yayıncılık, 1994

ASO, **Düşen Enflasyon Ortamında Yaşamak**, Argun Karacabey, Ankara Sanayi Odası, S. (Mart 2004)

Bach, G.L. and Ando, A., (1957), “**The Redistributinal Effects of Inflation**”, the Review of Economics and Statistics, Vol:39, No:1, s.9

BDDK, 5411 Sayılı Bankacılık Kanunu, 2005, (Çevrimiçi) https://www.bddk.org.tr/websitesi/turkce/Mevzuat/Bankacilik_Kanunu/Bankacilik_Kanunu.aspx, (Erişim Tarihi: 27.05.2015).

Cagan, P. And Lipsey, R.E., (1978), “**Financial Effects of Inflation**”, National Bureau of Economics Research, General Series, No:103, s.2, Ballinger Publishing Company, New York.

Cihat Bulut, **Kamu Açıkları**, İstanbul: Der Yayınları, 2002

Claude ERB, Campell R. HARWEY and Tadas E. VISKANTA, “**Inflation and Word Equity Selection**”. Financial Analysts Journal. (November/December 1995). s. 37.

Demet CANAKÇI, “**Türk Bankacılık Sektöründe Karlılığı Belirleyen Faktörler: Bir Ekonometrik Çalışma**”, Bankacılar, Türkiye Bankalar Birliği, Sayı.18, Eylül 1996, s. 27.

Deniz GÖKÇE, “**Faiz Politikalarının Esasları ve Türkiye’de Faiz Politikaları Uygulamaları**”, İktisadi Araştırmalar Vakfı, İstanbul 1993, s. 39

Deniz GÖKÇE, “Faiz politikalarının Esasları ve Türkiye’de Faiz Politikası Uygulamaları”, **İktisadi Araştırmalar Vakfı**, İstanbul: 1993

EĞİLMEZ, M. ve KUMCU, E., 2004, Ekonomi Politikası, İstanbul: Remzi Kitabevi

Emre Alpan İnan, “**Dezenflasyon Süreci ve Düşük Enflasyon Ortamı: Türkiye’de Makroekonomi ve Bankacılık Üzerine Etkileri**”, Bankacılar Dergisi, S. 50, (2004)

Esin OKAY, “**Mali Tablolar Analizi İle Türkiye’de Enflasyonun Bankacılık Üzerine Etkileri**”,(MÜ Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü Bankacılık Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, 1998

Fusun S. ERBİLGİÇ, Bengi ÖZER, “The Effects of Inflation on Compositions of Revenues, Deposits and Profitability of Commercial Banks in Turkey”, **Boğaziçi Journal Review of Social, Economic and Administrative Studies**, Volume.7, No. 1-2, 1993, s. 169.

Gazi Erçel, **Ekonominin Güncel Sorunları**, ed. Kenan Mortan, ed. Ahmet Tiryaki, Anadolu Üniversitesi Yayınları, (Ocak 2013)

Hayri KOZANOĞLU, **Uluslararası Bankacılıkta Risk Yönetimi**, (Marmara Üniversitesi, 1996), S. 6-8.

İktisadi Araştırmalar Vakfı, **Düşük Enflasyona Geçiş Sürecinde Türk Bankacılık Sektörü**, İstanbul: İktisadi Araştırmalar Vakfı, ‘y.y.’, 2000

Kamil Yılmaz, Cevdet Akçay, Emre Alper, “**Enflasyon ve Büyüme Dinamikleri**”, TÜSİAD, Lebib Yalkın Yayınları, 2002

Karacan Akademi Yayınları, **Para Teorisi ve Politikası**, 310 Kodlu Kitap, S. (2010)

KOÇAK, Sait, “**Döviz Kurundaki Değişikliklerin Ekonomik Etkileri**”, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi, 2006, s. 59.

Mehmet Hasan Eken, **Enflasyonun Bankacılık Üzerine Etkilerinin Risk ve Karlılık Açısından Değerlendirilmesi**, Türkiye Bankalar Birliği, Ankara, 1994

Ross, S.A., Westerfield, R.W.ve Jaffe, J.F. (1990), **Corporate Finance**, Irwin Inc., Boston, s.394-410

Saruhan Özel, **Türkiye’de Enflasyon, Devalüasyon ve Faiz**, Denizbank Yayınları, İstanbul: Alkım Yayıncılık, 2000

Şenol Babuşcu vd.,**Dezenflasyon Sürecinin Bankalara Etkisi ve Bu Etkilenmeyi Olumluya Çevirmek Amacıyla Bankalarca Alınması Gereken Tedbirler**, ‘Vefa Cemal Sezer Bankacılık Yarışması Ödül Kazanan Eserler’, Akdenet Yayını, 2000

TABAN, S. ve ALTINTAŞ, H., 2004, “**Döviz Kuru Rejimlerinin Enflasyon ve Ekonomik Büyüme Üzerindeki Etkileri ve Türkiye**”, Finans-Politik ve Ekonomik Yorumlar, 41(486), s. 55-71.

TBB, Veri Sorgulama Sistemi, (Çevrimiçi) <http://www.tbb.org.tr/tr/banka-ve-sektor-bilgileri/veri-sorgulama-sistemi/60>, (Erişim Tarihi: 20.03.2015).

T.C.M.B Bülten, S.20 (Aralık 2010)

Targan Ünal, Sadi Uzunoğlu ve Kerem Alkin, **Enflasyonist Ortamlarda Faiz Politikaları ve İşletmeler Üzerindeki Etkileri**, İTO, 1990, ‘y.y.’

TÜİK, **Fiyat Endeksleri ve Enflasyon Sorularla Resmi İstatistikler Dizisi_3**, Ankara, 2008

TÜİK, Veri tabanları, Enflasyon ve Fiyat, (Çevrimiçi) <http://www.tuik.gov.tr/PreTabloArama.do>, (Erişim Tarihi:20.03.2015).

TUNAY, B. ve UZUNAY, M.,Dezenflasyon Sürecinin Bankalara Etkisi ve Bu Etkilenmeyi Olumluya Çevirmek Amacıyla Bankalarca Alınması Gereken Tedbirler, Vefa Cemal Sezer Bankacılık Yarışması Ödül Kazanan Eserler, Akdenet Yayını., 2000

Utku Altunöz, **“Türkiye’de Enflasyon, Büyüme ve Finansal Derinleşme İlişkisinin Ampirik Analizi”**, Sinop Üniversitesi, İİBF, İşletme Bölümü, s. 179